

ОДБРАНА

Година VII ■ Број 147 ■ 1. новембар 2011. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

ОБУКА НАЈМЛАЂИХ ПИЛОТА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Складиштење убојних средстава

Светло на крају тунела

2. Međunarodni sajam bezbednosti objekata, infrastrukture, lica i poslovanja 2nd International Security Fair

Visoke tehnologije u funkciji javne
i privatne bezbednosti.

Tehnička infrastruktura objekata - Integracija
bezbednosti i upravljanja objektima i poslovanjem.

Korporativna i industrijska bezbednost.

Tehnička i fizička zaštita.

Informaciona bezbednost - **sBIT**

Osiguranje.

VISOKE TEHNOLOGIJE U FUNKCIJI JAVNE BEZBEDNOSTI. Video nadzor gradova i saobraćajnica. Zaštita kritične javne infrastrukture. Kontrola i nadzor aerodroma i pograničnih zona. Specijalna vozila i oprema za suzbijanje demonstracija i masovnih nereda. Oprema i vozila za specijalne jedinice. Tehnika za obezbeđenje javnih skupova i događaja visokog rizika (stadioni, javni skupovi, vip posete...). Tehnička zaštita institucija visokog rizika (kazneno popravne ustanove, pritvorni centri, vaspitno popravni domovi...). Tehnika i usluge obezbeđenja obrazovnih ustanova. Tehnika bezbednosti u saobraćaju – putna, železnička saobraćajna čvorišta, tuneli. Oprema za parkirališta. Tehnika i usluge obezbeđenja državnih institucija.

INTEGRACIJA BEZBEDNOSTI I UPRAVLJANJA OBJEKTIMA I POSLOVANJEM. Tehnička infrastruktura objekata. "Total building solutions". Tehnička zaštita i automatizacija objekta. Inteligentne zgrade. Niskonaponske i elektroenergetske instalacije, kontrola, centralizovani nadzor. Upravljanje potrošnjom energije u cilju energetske efikasnosti. Pametne kuće. Pametni uređaji – integracija funkcionalnosti i bezbednosti. Tehnika obezbeđenja i praćenja logistike i transporta. Integrirana bezbednost i upravljanje bolničkim i farmaceutskim kompleksima. Integrirana bezbednost i upravljanje hotelsko - turističkim objektima i događajima. Tehnika i usluge obezbeđenja maloprodaje, integracija sa pos sistemima.

KORPORATIVNA I INDUSTRIJSKA BEZBEDNOST. Bezbednost finansijskih institucija. Bezbednost telekomunikacione infrastrukture i objekata. Zaštita energetske objekata i bezbednost rudnika i industrijskih zona visokog rizika. Zaštita kritične komunalne infrastrukture. Termalni sistemi video nadzora i specijalne aplikacije.

INFORMACIONA BEZBEDNOST I UPRAVLJANJE PODACIMA U PRIVREDI I DRŽAVNIM INSTITUCIJAMA (SBIT). Elektronska uprava. Primena kvalifikovanih elektronskih sertifikata (sbit). Prevencija visokotehnološkog kriminala (sbit). Kartični forum - primena novih tehnologija u finansijama i kontroli pristupa. Bezbednost interneta i socijalnih mreža (sbit). Bezbednost podataka u "oblaku" (sbit). Bezbedne transakcije korišćenjem mobilnih tehnologija.

OSIGURANJE – finansijski potencijal zaštite lica i imovine

INTEGRACIJA BEZBEDNOSTI I KOMFORA U AUTOMOBILSKOJ INDUSTRIJI.

"Automotive security"

02 - 05. 11. 2011.

TRAŽILI STE NOVI RADIO ZA SRBIJU!

od 21. septembra
Samo najbolja muzika!

* 98,5 Avala * 97,2 Venac * 94,1 Bitovik * 102,5 Gučevo * 93,7 Plačkovica * 101,9 Jastrebac
106,8 Jagodina Crni Vrh * 97,0 Vršački breg * 96,5 Kladovo * 101,2 Novi Pazar * 107,5 Ovčar * 105,2 Subotica
105,0 Sombor * 99, 00 Pirot Crni Vrh * 100,2 Goč * 94,1 Tupižnica * 92,3 Kikinda

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

 Lasta
eurolines

www.lasta.rs

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић

Душан Глишић

Стални сарадници

Станислав Арсић, мр Себастиан Балаш,
мр Славиша Влчић, Милосав Ц. Ђорђевић,
Владица Крстић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, мр Миљан Милкић,
Крсман Милошевић, др Милан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Поподић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)
Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Преплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Преплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

1. новембар 2011.

БРОЈ 147

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ

Летачка обука најмлађих пилота
Војске Србије на „галебу“ Г-4

Снимио Игор САЛИНГЕР

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

8 Министар одбране у гарнизону Ваљево

НОВИ НАЧИН РЕШАВАЊА СТАМБЕНИХ ПИТАЊА

10 Први српски официри у мировној мисији
Европске уније

ДОПРИНОС ГЛОБАЛНОМ МИРУ

12 Увођење верске службе у Војсци

**ПОТПИСАНИ СПОРАЗУМИ СА
ПРЕДСТАВНИЦИМА ВЕРСКИХ ЗАЈЕДНИЦА**

■ ИНТЕРВЈУ

16 Пуковник Желимир Глишовић,
командант Треће бригаде

СКЛАД СНАГЕ И ПОДРШКЕ

■ ТЕМА

20 Складиштење убојних средстава

СВЕТЛО НА КРАЈУ ТУНЕЛА

Вишегодишњи мукотрпан посао је завршен. На време, као што је документима планирано. Од 23. јуна 2011. сва убојна средства смештена су на прописан начин и више нису на отвореном. О томе како су се годинама склапале коцкице мозаика у кристално јасну слику и како је затворена Пандорина кутија, причамо овог пута.

■ ОДБРАНА

28 Командни батаљон Треће бригаде

СПОЈ РАЗНОВРСНИХ РОДОВА И СЛУЖБИ

30 Служба телекомуникација

ДОБИЈЕНА ТРКА С ВРЕМЕНОМ

33 Акција „Војни лекар на селу“

ПРИМЕР ХУМАНОСТИ

51 Из Речне флотиле

РЕМОНТ РЕЧНОГ МИНОЛОВЦА

■ ДРУШТВО

58 Осма смотре извиђача Србије

ЧАРИ ШАТОРСКОГ ГРАДА

У предграђу Шапца, на излетишту Летњиковац, средином августа млади из 11 земаља света реализовали су разноврстан програм и на тај начин обележили 100 година извиђачког покрета у Србији. У делу активности скаута укључили су се припадници Специјалне бригаде Војске Србије и шабачке инжињеријске јединице.

61 Трибина у парохијском дому Храма светог Саве

ЦРКВИ ЈЕ МЕСТО У ВОЈСЦИ

■ ИСТОРИЈА

68 Седамдесет година од крагујевачке трагедије

СТО ЗА ЈЕДНОГА

■ КУЛТУРА

72 56. међународни београдски сајам књига

КАЛЕИДОСКОП РЕЧИ

Оно што улива оптимизам јесте снага с којом се књига одупире насртајима нових технологија и ненаметљива упорност уз чију помоћ опстаје у шаренилу површних задовољавања – рекао је наш есејиста и сатиричар Светислав Басара, отварајући својеврсни празник књиге у српској престоници

Ништа није онако како на први поглед изгледа, онако како се то некоме учини. Није увек једноставно појави или догађају, човеку или ствари, дати значење и у потпуности спознати смисао. Свака дефиниција одузима помало ономе што одређује од њега самог, а оно што се сазнаје, скоро по правилу, прикрива суштину.

Тек читајући између редова да се наслутити оно што јесте. Уколико се човек на то одважи и довољно отвори ум и срце. У сусрету с другим или другачијим, на граници између пуног и празног, на пресеку видљивог и невидљивог или укљученог и искљученог, може се спознати стварност. Ипак, никада до краја и никада заувек. „Јер, једно је гледати видом, а друго – видети вид“, забележио је песник Мирослав Антић.

Управо у том простору, негде између времена и вечности, уденула се књига, као дар и опомена, наша садашњост и будућност. Истинска потреба колико и несагледива могућност. Увек једнака и различита, спонтана и наметљива. Речју, још једна ретка привилегија постојања и оно по чему се препознајемо. Људски код и неизбежна појединачна матрица.

На необичне начине књига саопштава да је међу и у нама. Да је једна од оних ствари о којима је говорио Бела Хамваш, које се дешавају – упркос. Упркос времену и живљењу, страховима и поразима, новим идејама и технологијама, данашњој брзини и некадашњој лаганој журбаности. И, наравно, упркос људима само једне књиге, који плаше и прете.

Рекло би се да нема лоших књига, лоши су само њихови писци. Наивни, заведени и преварени могу, нажалост, бити и читаоци. Али и зли читачи. Свака књига има своју судбину онако како је ко схвати. Зато је дружење с лошим књигама опасније од дружења с лошим људима.

Читајући друге боље упознајемо себе. Књига и читање траже потпуно поклањање пажње. Посвећивање. У том немом разговору с литературом човек бива човечнији, свакако племенитији. Увек изнова различит, спреман да се дели и умножава, комуницира... Баш као и књига. Светови и људи између њених корица постају део нас. Изненадни, али очекивани сусрети.

Већ педесет шести пут, тај „калеидоскоп речи“, под куполом Београдског сајма, саопшио је и потврдио да још увек спаја људе. Јер, подсећа нас Иво Андрић – „Остати равнодушан према књижи значи лакомислено осиромашити свој живот.“ Исписивање и ишчитавање некада заборављених или нових значења јесу путеви до смисла који се уче управо путујући. Трајање и траг.

И у времену помућених вредности, духовних криза, неког савременог страха и дрхтања, књига је опстала. Дакле, упркос – нас самих! „Оно што улива оптимизам јесте снага којом се књига одупире насртајима нових технологија и ненаметљива упорност уз чију помоћ опстаје у шаренилу површних задовољавања“, рекао је есејиста и сатиричар Светислав Басара, отварајући својеврсни празник књиге у српској престоници. Верујемо му на реч! ■

Владимир ПОЧУЧ

Обележавање годишњице ослобођења Београда

Сећање на хероје

Председник Републике Србије Борис Тадић, поводом 67. годишњице ослобођења Београда у Другом светском рату, положио је 20. октобра венац на Споменик ослободиоцима Београда.

Председник Србије положио је венац уз државне и војне почаси, почасни строј Гарде Војске Србије и у присуству градоначелника Београда Драгана Ђиласа.

У спомен-књигу на Спомен-гробљу ослободилаца Београда, председник Тадић је уписао: „Слава херојима и ослободиоцима Београда! Слава онима чији је живот престао да би наш отпочео. Слава свима који су Србију учинили земљом антифашизма.“

Венце на Споменик ослободиоцима Београда и Споменик црвеноармејцу положила је и делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио начелник Генералштаба генерал Милоје Милетић. Делегацију су чинили командант Команде за обуку генерал-потпуковник Александар Живковић и заменик команданта ВиПВО бригадни генерал Срето Малиновић.

„Припадници Војске Србије с поносом чувају сећање на све борце, ослободиоце Београда. Ваша херојска дела наша су вечна инспирација“, уписао је у спомен-књигу генерал Милетић.

Ослободиоцима Београда у Другом светском рату пошту су одале и делегације, града Београда, СУБНОР-а, Министарства рада и социјалне политике, амбасада Руске Федерације, Украјине, Белорусије, Азербејџана и породице погинулих ослободилаца Београда.

Делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио државни секретар Игор Јовичић, положила је венац крај Споменика страдалим свјетским ветеранима на Авали.

Након вишедневних крвавих и тешких борби припадници Народноослободилачке војске Југославије, помогнути совјетским савезницима, ослободили су 20. октобра 1944. главни град Србије и тиме окончали четворогодишњи период окупације, током кога је страдао велики број Београђана, док је град претрпео тешка разарања. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимио Р. ПОПОВИЋ

Нова ангиосала у
Војномедицинској
академији

Најсавременија дијагностика

Министар одбране Драган Шутановац свечано је пустио у рад нову ангиосалу у Центру за кардиоваскуларну патологију Војномедицинске академије. Капацитети Центра биће повећани за око 1.000 процедура годишње, а омогућено је и спровођење најсавременије дијагностике и лечења кардиоваскуларних болести по највишим стандардима.

Након свечаног пуштања у рад, 21. октобра, министар Шутановац истакао је да је реч о најсавременијем апарату тог типа који може да се купи у свету.

– Реч је о другој ангиосали коју отварамо у протекле две године, показавши тиме да се суштински, а не само декларативно залажемо за побољшање услова рада на ВМА и побољшање лечења оних којима је помоћ потребна, како војних, тако и цивилних лица – истакао је министар додајући да апарат који је пуштен у рад кошта око 65 милиона динара и за 40 одсто ће повећати ефикасност те установе када је реч о коронарним болестима.

Такође, министар је изразио очекивање да ће савремена опрема привући и пацијенте из иностранства, код којих у последње време постоји све веће интересовање за услуге ВМА, али и да ће се кренути са трансфером знања у иностранство.

Према речима начелника ВМА пуковника проф. др Марјана Новаковића, пуштање у рад нове ангиосале у склопу је прославе три деценије рада ВМА.

– Велики пораст коронарних болести изискује и технолошки и стручни напредак. У складу са тим, ми смо обновили наше капацитете, за све пацијенте ВМА – нагласио је пуковник Новаковић додајући да према последњим статистикама, тим апаратом годишње може да се прегледа додатних 2.500 пацијената у дијагностичке али и у терапеутске сврхе. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Нови начин решавањ

„На правом смо путу да нови вид решавања стамбеног питања применимо управо у Ваљеву. У оквиру реформе ставили смо акценат на социјална питања припадника Војске, а само током ове године решили смо нешто мање од две хиљаде стамбених питања. Нови начин решавања стамбених питања, за који се надам да ће бити пример за будућност, јесте решавање монтажним кућама, које ће први пут бити постављене у

Ваљеву. То су кућице налик онима које се постављају у Краљеву и сматрамо да ће задовољити потребе и градова и припадника Војске Србије и војних пензионера“, рекао је Шутановац.

Током обиласка локације „Ђеновац 2“, где је планирана изградња монтажних кућа за потребе Војске, мини-

На правом смо путу да нови вид решавања стамбеног питања применимо управо у Ваљеву. У оквиру реформе ставили смо акценат на социјална питања припадника Војске, а само током ове године решили смо око две хиљаде стамбених питања. Нови начин, за који се надам да ће бити пример за будућност, јесте решавање стамбених питања монтажним кућама које ће први пут бити постављене у Ваљеву, рекао је министар Шутановац.

Министар одбране Драган Шутановац посетио је 24. октобра гарнизон Ваљево. У насељу „Милорад Павловић“ уручио је кључеве од станова професионалним и пензионисаним припадницима Војске Србије и обишао локацију „Ђеновац 2“ где је планирана изградња монтажних кућа за потребе Војске.

„Поделили смо тринаест кључева нових станова припадницима Војске Србије, пензионисаним и активним војним лицима. У Ваљеву нам је остало да поделимо још четири стана и још три стана која ће бити ослобођена када се припадници Војске преселе у нове станове“, рекао је министар.

Према његовим речима, политика Министарства одбране јесте да се у најкраћем року скупи што је могуће више припадника наше војске.

СУДБИНА „КАДИЊАЧЕ“

Говорећи о судбини ваљевске касарне „Кадињача“, министар Шутановац истакао је да се она води као неперспективан простор за Војску Србије, због чега је стављена у Мастер план. Према процени Пореске управе вреди око милион и седам стотина хиљада евра.

„Већ смо започели разговоре са локалном самоуправом како бисмо разменили касарну за одређену стамбену површину, која би се тамо зидала. Град је заинтересован да се развија на том простору и то је за

а стамбених питања

стар Шутановац истакао је да је реч о неперспективној површина коју поседује Министарство одбране.

„У жељи да се настави решавање стамбених питања активних и пензионисаних припадника система одбране, и у складу с ранијим договорима са локалном самоуправом, на овој локацији изграђују се куће које ће омогућити да се збрину припадници Војске. Постоји интерес и осталих државних институција да за своје запослене изграде станове на тој локацији“ рекао је министар и нагласио да је реч о пилот-пројекту који подразумева ангажовање и локалне самоуправе и Министарства одбране.

Према његовим речима, на поменутој локацији, у првој фази биће изграђена 51 индивидуална стамбена јединица, а њен капацитет је 450. Како је нагласио министар Шутановац, остаје око 155 лица којима је неопходно решавање стамбених питања, тако да ће 300 позиција бити отворено за могућност решавања стамбених питања у договору са локалном самоуправом или другим државним институцијама.

„Укупна вредност инвестиције, када се говори о изградњи кућа, јесте око милион евра, а вредност инфра-

структурних радова надомешћује се деловима неперспективне имовине локалној самоуправи. Свако ко буде добио могућност да стамбено питање реши на овај начин, добија и плац и окућницу и паркинг простор, што није случај када се деле станови у зградама“, нагласио је министар одбране. Изразио је уверење да ће се већ на пролеће делити кључеви будућим станарима тог насеља, и да ће тај крај имати пот-

пуно другачију слику усељавањем војне микроколоније.

Говорећи о значају пројекта „Ђеновац 2“, градоначелник Ваљева Зоран Јаковљевић истакао је да градске власти раде на обезбеђивању основне инфраструктуре да би радови могли да почну у што краћем року, а да су у току геолошка испитивања.

„Пронашли смо с Министарство одбране заједнички интерес јер је 47 хектара *Масџер џаном* проглашено за отуђење, а у близини је већ постојало насеље и инфраструктура, па је одлучено је да се пројекат, од кога ће сви имати добити, спроведе у дело“, навео је градоначелник Јаковљевић и објаснио да се планира изградња двособних кућа од 58 квадрата, двоипособних од 68 и трособних кућа од 78 метара квадратних које ће бити постављене на плацевима површине два и по ара.

На крају посете Ваљеву министар одбране састао се са представницима општинских власти. ■

Биљана МИЉИЋ и Никола ДРАЖОВИЋ
Снимили Радован ПОПОВИЋ
и Горан СТАНКОВИЋ

нас подстрек, јер Министарство одбране жели да помогне развој градова и локалних самоуправа. Досадашња искуства потврђују да тамо где се усељавају војна лица напредује стандард. Данас су плате и пензије војних лица нешто веће у односу на просек у Србији, а ми стварамо микроклиму која је позитивна и добра за привреду“, нагласио је министар.

Тренутно на стан чека око дванаест хиљада пензионисаних и активних војних лица. Међу њима је велики број младих

официра, али и војних пензионера.

„Не постоји категорија војних бескућника. Данас смо имали прилику да видимо мајора који има четворочлану породицу и који нам је рекао да је примао око 16.000 динара на основу нерешеног стамбеног питања, те је на тај начин подмирио обавезе. Сви припадници Војске Србије добијају одређена средства на основу којих могу да изнајме одговарајући стамбени простор“, рекао је министар одбране Драган Шутановац.

Први српски официри у мировној мисији Европске уније

Допринос глобалном

Пре само четири године имали смо 17 припадника Војске Србије у пет мировних мисија, а данас их имамо готово четири пута више, са жељом да допринесемо изградњи глобалног мира, уз уверење да на тај начин штитимо мир и на Косову и Метохији, истакао је министар Шутановац на свечаности у француској амбасади, додајући да желимо да будемо пријатељи са онима који данас бране мир у свету, јер је то у традицији наше војске

Амбасадор Француске Франсоа-Гзавије Денио приредио је 20. октобра у француској амбасади у Београду пријем поводом одласка двојице официра Војске Србије у мисију „Аталанта“ Европске уније у водама Сомалије. Пријему су присуствовали министар одбране Драган Шутановац и шеф Делегације Европске уније у Србији Венсан Дежер.

Мајори Душко Бодрожић и Владан Станић придружили су се 26. октобра посади фрегате „Флореал“, која учествује у првој поморској операцији Европске уније, а која је покренута ради спречавања, превенције и сузбијања деловања пирата и оружаних пљачки дуж обале Сомалије.

Министри одбране Србије и Француске, Драган Шутановац и Жерар Лонге, потписали су 7. априла ове године у Паризу споразум о сарадњи у области одбране, на основу кога ће

двојица српских официра на фрегати „Флореал“ провести шест недеља у оквиру операције „Аталанта“.

Говорећи о значају првог учешћа наших официра у мировној мисији ЕУ у оквиру француског контингента, министар Шутановац истакао је да има нескривено задовољство што у сарадњи с француским партнерима упућујемо, први пут у историји наше земље, два морнаричка официра у мисију борбе против пирата.

Према његовим речима, овај симболични чин је историјски и два мајора ће ући у историју Војске Србије, али и у историју односа Србије и Европске уније. Министар је, такође, изразио дивљење свим припадницима наше војске који су у разним ротацијама у мировним мисијама, јер они на најбољи начин чувају интересе грађана Србије.

– У Препорукама Европске комисије, Министарство одбране и Војска

Србије помињу се доста стидљиво, не зато што смо лоши, напротив, већ зато што смо давно испунили све стандарде и обавезе. Нисмо их схватили као наметање, већ као начин да се војска организује на модеран начин и са модерним официрима и официркама – истакао је министар Шутановац, додајући да је мисија у Сомалији тек почетак, и да ће наши поморски официри ускоро ступити и на брод грчке морнарице, али и у друге мировне мисије широм света.

– На тај начин ће се на Србију гледати као на земљу која извози мир. За разлику од деведесетих година када смо били извор проблема, данас је наша војска извор решења – закључио је министар Шутановац.

миру

Шеф Делегације Европске уније у Србији Венсан Дежер истакао је да је сарадња Србије и ЕУ у области одбране и безбедности од стратешке важности, нарочито сада када је Европска комисија препоручила Србију за добијање статуса кандидата.

– Србија је од кључног значаја не само као фактор стабилности у Европи, већ и као фактор стабилности уопште – нагласио је Дежер.

Француски амбасадор Франсоа-

БОРБА ПРОТИВ ПИРАТА

Поморске снаге EUNAVFOR успостављене су 2008. на основу резолуције Савета безбедности УН за борбу против сомалијских пирата. У тим европским поморским снагама учествује око 1.800 људи, који делују у зони која покрива јужни део Црвеног мора, Аденски залив и западни део Индијског океана.

Ово прво учешће Републике Србије у једној војној операцији Европске уније, заједно са Француском, представља одлучујућу етапу везану за будуће ангажовање Војске Србије у мисијама Европске уније. Само неколико дана након што је Европска комисија проследила Европском савету препоруку да се Србији одобри статус кандидата, Србија јасно потврђује своје опредељење да убудуће доприноси Заједничкој европској спољној и безбедносној политици. Споразуми који су потписани ове године о размени поверљивих информација и учешћу Србије у цивилним и војним операцијама ЕУ, омогућиће развој ове врсте ангажовања у европским операцијама.

Мајори Душко Бодрожич и Владан Станић изразили су задовољство што учествују у мировној операцији Европске уније и што ће на тај начин стићи нова искуства у мултинационалним операцијама

Гзавије Денио изразио је задовољство што је Србија изабрала Француску као партнера за своје прво ангажовање у

некој европској војној операцији, додајући да тај избор сведочи о изузетности наших односа.

– Познато вам је наше уверење да нема праве одбране у Европи без снажних војних капацитета и праве индустријске и технолошке политике. У томе је и смисао нашег споразума и његове примене у конкретним акцијама – истакао је француски амбасадор, изражавајући жељу да заједно, свесно и одговорно унапређујемо Европу у области одбране, на до-

бробит и у служби безбедности наших народа.

Мајори Душко Бодрожич и Владан Станић изразили су задовољство што учествују у мировној операцији Европске уније и што ће на тај начин стићи нова искуства у мултинационалним операцијама која ће моћи да пренесу по повратку у Србију, с циљем унапређења обуке будућих учесника мировних мисија из Војске Србије под окриљем Уједињених нација и Европске уније. Они су посебно истакли да потпуно спремни одлазе у мисију, уверени да ће испунити све задатке. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

Француска војна фрегатa Floréal

Увођење верске службе у Војсци

Потписани споразуми са представницима верских заједница

Представници шест традиционалних цркава и верских заједница и министар одбране Драган Шутановац потписали су споразуме о регулисању међусобних односа у вршењу верске службе у Војсци Србије

Уиме цркава и верских заједница споразуме су, 18. октобра у Великој ратној сали старог Генералштаба, потписали надбискуп – митрополит београдски Станислав Хочевар, бискуп Словачке евангеличке цркве Самуел Врбовски, епископ Реформаторске хришћанске цркве Иштван

Чете Семеш, суперинтендант Евангеличке хришћанске цркве Арпад Долински, реисул-улема Исламске заједнице Србије Адем ефендија Зилкић и председник Савеза јеврејских општина у Србији Александар Нећак и рабин Исак Асиел.

– Тешко је замислити модернизацију без поштовања традиције, баш

као што је тешко поштовати традицију уколико се друштво не модернизује. Данашњи чин враћа традицију српске војске на модеран и савремен начин који, пре свега, поштује потребе припадника Војске Србије који се налазе на најтежим задацима и којима је вере највише и потребно – рекао је министар Шутановац.

Министар је истакао да потписивање споразума са свим традиционалним верским заједницама у Србији указује на то да Војска Србије живи и жели да настави живот мултиетнично и мултиконфесионално, уз поштовање права свих грађана. Увођење верске службе у Војсци, додао је он, насушна је потреба обичних војника, подофицира и официра.

– Ово је последица великог поверења које је грађено унутар Војске Србије и које је у прошлом времену било изгубљено. Након 66 година данас у Војсци имамо верске представнике и потребу за њиховим присуством, како на Војној академији где сваке године добијамо нове кадете различитих вероисповести, тако и у самој Војсци. Сматрамо да је то одличан пример на који начин Србија може да буде модерна и просперитетна држава, која поштује људска права и права мањина и верских заједница – закључио је министар Шутановац.

Министар вера и дијаспоре Срђан Срећковић рекао је да верује да је потписивање споразума још један важан допринос унапређењу људских права, доброг односа међу људима без обзира на националну и верску припадност.

– Верска служба је враћена у живот Војске која, уз традиционалне

НАСТАВАК ТРАДИЦИЈЕ

Војни свештеници у српској војсци имају дугу традицију. До 1918. у војсци Краљевине Србије у саставу штаба команде постојао је војни прота, а војни свештеници били су распоређени у штабовима дивизијских команди и у штабовима активних пукова.

После Првог светског рата у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, при Министарству војном и морнарици постојало је тело које је руководило свештеничком струком, а у њему су били по један војни свештеник прве класе за православну, римокатоличку и муслиманску вероисповест. Врховни војни свештеник (референт) за православну веру потпадао је под црквену јурисдикцију српског патријарха. За војнике богослужења су одржавана у капелама и црквама у кругу војних објеката, а тамо где их није било, у локалним верским објектима.

верске групе, има највећи степен поверења грађана Србије на основу свих истраживања јавног мњења. Важно је да они заједнички раде на про-

јектима који унапређују развој нашег друштва и афирмишу толеранцију, развој људских права и верских слобода – казао је министар Срећковић.

Његово преосвештенство епископ јегарски Порфирије поручио је да је човек религиозно биће и да поред свих других потреба има и потребу за метафизичким упориштем, односно за Богом.

– Војска постоји пре свега да би чувала и промовисала мир. Знамо да мир није само спољашња, већ првенствено унутрашња категорија. Демократски и духовни стандарди су данас поново враћени у Војску Србије – нагласио је владика Порфирије.

Потписивању споразума присуствовали су државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић, начелник Генералштаба генерал Милоје Милетић и представници Министарства одбране и Војске Србије.

Усвајањем Закона о Војсци Србије, децембра 2007. године, створени су услови да се и у Војсци Србије организује верска служба. Јуна ове године, на Видовдан, потписан је споразум са Српском православном црквом. Војни свештеници ће, како је планирано, имати ознаке на реверу који ће бити знак верске службе. Примера ради, официри, припадници верске службе, који су свештеници Српске православне цркве, имаће крст са тролистом, они који су свештеници римокатоличке цркве имаће латински крст, а војни имами полумесец.

Планирано је да на 100 до 500 припадника одређене традиционалне цркве односно верске заједнице у систему одбране буде запослен један свештеник. Два свештеника долазе на 500 до 1.000 припадника, док ће на сваких следећих хиљаду припадника Војске бити по један официр верске службе.

Припадници верске службе, односно војни свештеници неће носити оружје, а строго ће се чувати и тајност исповести припадника система одбране. Имаће и функцију саветника команданта.

Биљана МИЉИЋ
Никола ДРАЖОВИЋ

СНИМАО Р. ПОПОВИЋ

Министар Шутановац у посети фабрици „Милан Благојевић – Наменска“

Квалитет за најзахтевнија тржишта

Најкомплекснији производ српске индустрије је авион „ласта“ из фабрике војних авиона у Панчеву, а најскупља је хаубица „нора“, што указује да су производи војне индустрије високог квалитета, истакао је министар Шутановац у Лучанима

У предузећу „Милан Благојевић – Наменска“ у Лучанима, министар одбране Драган Шутановац разговарао је, 17. октобра, са представницима предузећа, а потом обишао објекте у кругу фабрике, постројења за производњу технолошке паре и електричне енергије.

Запослени у погонима детаљно су представили министру одбране карак-

теристике и капацитете обновљених постројења и нових машина, а било је речи и о плановима за даљи рад.

– Данас смо у фабрици која је у последње четири године дуплирала производњу и за 2,3 пута повећала извоз, што потврђује да има перспективу и да је прошла најтежи период свог постојања. Она се враћа на најзахтевнија светска тржишта – истакао је министар Шутановац.

Према министровим речима тржишта Немачке и Сједињених Америчких Држава два су најозбиљнија, највећа и најзахтевнија тржишта која траже квалитет, али и цену.

– Свакога дана све фабрике наше наменске индустрије обезбеђују квалитетне послове. То је једна од најживањих и највитаљнијих грана наше индустрије уопште. Имамо тржишта широм света и уколико будемо усвојили нове

технологије о којима смо разговарали са руководством у Лучанима, имаћемо конкурентне производе за 21. век – нагласио је министар одбране, додавши да су војнодипломатске активности допринеле да се у великој мери промовише српска одбрамбена индустрија.

– Производ одбрамбене индустрије који је данас на високој цени у свету, управо је производ наших стручњака и људи који раде дуги низ година у овим фабрикама и у Војнотехничком институту. Жеља нам је да усвајамо нове технологије и будемо конкурентнији са бољим и софистициранијим производима – рекао је министар Шутановац.

Директор предузећа „Милан Благојевић – Наменска“ у Лучанима Радош Миловановић истакао је да је успешност капацитета од 2007. године у успону, што је допринело да се извоз од тада повећа за 100 одсто, а зараде запослених порасле су за 70 процената.

– Извозимо на сва тржишта света, а управо ових дана отворила се могућност за извоз на немачко и америчко тржиште, први пут после 1988. године. Велике заслуге за то могу се приписати и министру Шутановцу који је билатералном сарадњом уговорио бројне послове за наменску индустрију – истакао је директор Миловановић. ■

Б. МИЉИЋИЋ и Н. ДРАЖОВИЋИЋ

ИЗВОЗ У 26 ЗЕМАЉА

Предузеће „Милан Благојевић – Наменска“ Лучани део је одбрамбене индустрије Србије, а данас је у области барута и експлозива признат произвођач у свету. Послује као акционарско друштво затвореног типа, у коме је 67,78 процената капитала у власништву државе и запошљава око 1.000 радника.

Предузеће извози производе у 26 земаља света и то у Европи, Азији, Северној и Јужној Америци. Признање за квалитет производа, као најјачи аргумент за добар план на светском тржишту, потврђено је сертификатом система мењацента квалитетом ИСО 9001.

Захвалница Групације ВЕЛЕДРОГЕРИЈА Србије Министарству одбране

Поводом прославе десет година успешног рада и учлањења у Европску асоцијацију веледрогерија GIRP, Групација веледрогерија при Удружењу за трговину Привредне коморе Србије доделила је Захвалницу за дугогодишњу сарадњу Министарству одбране Републике Србије.

У сарадњи са Групацијом веледрогерија Привредне коморе Србије, Министарство одбране унапредило је систем набавке и снабдевање лековима за потребе припадника Војске и војних осигураника. У име Министарства одбране захвалницу је примио начелник Управе за војно здравство бригадни генерал Вељко Тодоровић.

Свечаности поводом обележавања јубилеја у Скупштини града Београда присуствовали су потпредседник Владе Републике Србије за европске интеграције Божидар Ђелић, потпредседник Привредне коморе Србије Михаило Весовић, представници GIRP-а, секретар Удружења за тр-

говину Гордана Хашимбеговић, председник Групације веледрогерија Миомир Николић, представници министарства Републике Србије, амбасада и остали представници привредног, јавног и културног живота Србије.

Осим Министарства одбране, захвалнице су уручене и представницима министарстава здравља, пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, животне средине, рударства и просторног планирања, финансија, трговине, Републичком фонду за здравствено осигурање, Фонду ИНОВИЈИ, Фармацеутском факултету, Фармацеутској комори Србије, Групацији произвођача лекова Привредне коморе Србије, Групацији извозника и увозника медицинских средстава ПКС, Групацији за дијететске суплементе ПКС, Клиничком центру Србије и ГС1- Србија. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимео Ј. МАМУЛА

Усвојен Статут Универзитета одбране

Привремени савет Универзитета одбране на 14. редовној седници једногласно је усвојио Статут, ОСНОВНИ ОПШТИ АКТ ТОГ универзитета

Статутом Универзитета одбране уређују се организација, правни положај и статус организационих целина Универзитета, студије и студијски програми, упис и правила студирања, наставничка и сарадничка звања и њихов избор, као и питања значајна за рад те установе. Током израде Статута узете су у обзир организације и статуте осталих високошколских установа у нашој земљи и у иностранству, али и специфичности система одбране Републике Србије.

Скупом је председавао ректор Универзитета у Крагујевцу проф. др Слободан Арсенијевић, а присуствовали су ректор Универзитета одбране генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић са члановима колегијума, начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна и декани факултета у Србији.

Говорећи о значају усвајања Статута, генерал Јевтић је истакао да је реч о верификационом документу који је добра полазна основа за даљи рад.

– Статут ће бити основа за доношење осталих нормативних аката, а његов значај је утолико већи јер се кренуло од празног папира. Он уједно штити, али и обавезује, како запослене, тако и студенте на Универзитету – нагласио је генерал Јевтић, додајући да ће универзитети широм Србије добити поузданог партнера када је реч о академској заједници.

Влада Републике Србије је на седници одржаној 24. фебруара ове године донела Одлуку о оснивању Универзитета одбране у Београду.

Указом председника Републике Србије, за првог ректора постављен је генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић, а у саставу Универзитета су Медицински факултет Војномедицинске академије са студијским програмом из области медицине и Војна академија са студијским програмима на пољима друштвено-хуманистичких и техничко-технолошких наука. ■

Б. МИЉИЋ
Снимео. Г. СТАНКОВИЋ

Пуковник Желимир Глишовић, командант Треће бригаде

Склад снаге и подршке

Снимала Саша ЂОРЂЕВИЋ

Суштина организацијских промена огледа се у томе да су додатно развијене и оснажене оклопне и јединице пешадије, које су сада способније за извршење пројектованих задатака, првенствено из домена прве и друге мисије Војске Србије. Смањено је и бројно стање јединица ниске развијености, које ни раније нису имале довољне способности за комплексније задатке.

Трећа бригада, која настављају традицију чувеног Другог пешадијског пука првог позива Моравске дивизије „Књаз Михајло“, познатијег као „Гвоздени пук“, јесте састав Копнене војске формиран од јединица које су имале и завидно борбено искуство. Већ четири године знатно доприноси оперативној способности Војске Србије – унапредила је борбени потенцијал, побољшала исправност техничких система којима располаже, доградила инфраструктуру. О задацима јединице у наредном времену разговарали смо са командантом пуковником Желимиром Глишовићем, који је у априлу преузео дужност од пуковника Чедомира Бранковића.

■ *Господине Ђуковиче, да ли је после четири године Трећа бригада заокружила организацијску структуру и колико су промене допринеле оперативној способности јединице?*

– Организацијске промене спроведене су у неколико фаза и окончане средином претходног месеца. Новине су подразумевале додатно развијање и јачање оклопних и јединица пешадије, које су сада способније за извршење пројектованих задатака, првенствено из домена прве и друге мисије Војске Србије. Смањено је и бројно стање јединица ниске развијености, које ни раније нису имале довољне способности за извршавање комплекснијих задатака. На тај начин, обезбедили смо бољу развијеност борбене компоненте јединице, у односу на компоненту подршке. Стога, када говоримо о равнотежи родова и служби у јединици, можемо рећи да је знатно повећан потенцијал састава пешадије, оклопних јединица и инжињерије, уз пропорционално, али неопетно слање осталих родова и служби. После промена у организацији Треће бригаде, јединица има респективне снаге за хитно реаговање и довољне снаге за брзо реаговање.

■ *Који су резултати остварени у области оспособљавања команди, јединица и војника за наменске задатке у Бригади?*

– Састави и појединци обучавају се у једном оперативном циклусу, у три периода. Током године оспособљено је дванаест јединица ранга чете – батерије. Тренутно се обучава седам јединица истог ранга, које ће средином наредног месеца на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ реализовати завршна бојна гађања и вежбе на терену. До сада су јединице извеле 134 тактичке вежбе нивоа вода, 36 четних тактичких вежби и 39 тактичких вежби с бојним гађањима нивоа вода и чете.

На стручном усавршавању у иностранству током 2011. било је девет припадника јединице, док је у земљи,

на различитим курсевима, стручно оспособљено 127 старешина, војника и цивилних лица. Посебно су били значајни инострани курсеви за млађе штабне официре и инструкторе обуке у мултинационалним операцијама.

Такође, изведене су и врло квалитетне командно-штабне вежбе Команде бригаде и команди потчињених јединица. Тренутно, команда 37. механизованог батаљона из Куршумлије припрема се за вежбу „Топлица 2011“, подржану рачунарском симулацијом, која ће се реализовати крајем месеца у Центру за симулације Војске Србије у Београду.

Потребно је истаћи да је знатно унапређена и физичка способност припадника Бригаде. На тај начин, достигнут је потребан ниво њихове физичке кондиције, који је, првенствено код новопримљених професионалних војника, био нешто лошији на улазним тестовима.

Поједини састави Треће бригаде опремљени су савременим средствима за телекомуникацију типа „Талес“, „Тадиран“ и „Тетра“, као и системом за праћење и пријем ситуације у ваздушном простору новије генерације. Истовремено су и припадници обучени за њихово коришћење.

Када је реч о задацима из области друге мисије Војске, успешно смо оспособили војнике и старешине декларисане чете за упућивање у међународне мировне операције и припремамо се за евалуацију јединице на бази „Југ“. Такође, припремамо пешадијски вод који ћемо почетком децембра упутити на обуку у Шпанију, а потом у мировну операцију Уједињених нација „UNIFIL“ у Либану.

■ *Вашрене способности Треће бригаде тежишно зависе од „огњева“, „бофорса“, самоходних хаубица и тенкова М-84. Какве резултате припадници њихових састава постижу на бојним гађањима?*

– Захваљујући квалитетним припремама и доследним реализацијама планова обуке, припадници Бригаде на бојним гађањима постижу врло до-

бре и одличне резултате. Сваке године реализујемо гађања из ПАТ 40 мм „бофорс“, тенкова М-84, самоходних хаубица 122 мм и ЛРСВ 128 мм „пламен С“. Посебно бих истакао да је у јулу на „Пасуљанским ливадама“ артиљеријска батерија из 35. артиљеријског дивизиона за ПВД постигла најбоље резултате у Војсци Србије на бојним гађањима циљева у ваздушном простору.

У оквиру припрема за реализацију задатака у Копненој зони безбедности извели смо и око 30 гађања из БГА 30 мм и минобацача 120 милиметара. Том приликом, постигли смо врло добре и одличне резултате, па можемо констатовати да су наведена средства врло поуздана и прецизна. Уз гађања из колективног наоружања, припадници Треће бригаде извели су 995 припремних и јединичних бојних гађања из личног наоружања. Тренутно се састави припремају за гађања из наоружања оклопних јединица на стрелишту „Орешац“. У новембру ће тенковске чете и артиљеријске батерије, које су сада у периоду интензивне обуке, извести бојна гађања и тактичке вежбе с бојним гађањем.

■ *Како Бригада одржава исправност борбених система и технике којима располаже?*

– Трећа бригада је носилац логистичке подршке у гарнизонима Ниш и Прокупље и гарнизонском месту Куршумлија. На овој територији опслужује се и логистички подржава око 40 јединица и установа ван њеног састава. Велики број корисника, разноврсна техничка средства у јединицама, изискују свеобухватан и мултидисциплинаран приступ када се говори о одржавању основних борбених система, борбених и неборбених моторних возила. Настојећи да задовољи највише стандарде у области одржавања, Команда јединице сачинила је „Главни годишњи план одржавања технике“. Реч је о интерном документу који кориснику средства и радионици лаког ремонта, системом „чек-листе“ дефинише прецизан след радњи и поступака приликом одржавања.

На тај начин, превентивним деловањем, смањује се број кварова и неправности на техничким средствима. Досадашња искуства потврђују да је број отказа на техници знатно мањи, за око 25 одсто, што доноси одређене финансијске уштеде.

■ *Јединица којом командујете је у прелазном периоду унапредила инфраструктуру и побољшала услове рада сарадника.*

– Преуредили смо већи број војних објеката у Нишу, Прокупљу и Куршумлији и добили њихов препознатљив изглед. Постојећу добру основу надограђујемо из године у годину, домаћинским приступом и коришћењем сопствених средстава, чиме постижемо уштеду материјала и рационалан утрошак додељених финансија. Конкретно, ове године унапредили смо инфраструктуру касарне „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу. Омиљено купалиште Нишлија, базен „Врежи-

на“, добило је нов изглед с примамљивим садржајима – терен за одбојку на песку, тенис, стони тенис, кошарку, одбојку, мали фудбал... Остварили смо рекордну посету и приходе од улазница – 2,8 милиона динара. У касарни „Књаз Михаило“ реконструисали смо кровове и фасаде седам објеката. Недавно су наши инжењерци уредили простор касарне „Аеродром“ у Нишу. У наредном периоду помоћи ћемо и грађевинске радове у Војној болници Ниш.

■ *Војска Србије је у прошлом периоду помагала цивилним структурама приликом санације последица природних непогода и катастрофа. Да ли су и сави Треће бригаде ангажовани на тим пословима и какву сарадњу остварујете са цивилним властима?*

– Могу констатовати да је настављена и унапређена сарадња с орга-

нима власти на територији за коју смо надлежни – Нишавски, Зајечарски, Пиротски, Топлички, Моравички и Јабланички округ. Сходно нашим могућностима помагали смо органима власти и становништву приликом елементарних непогода у том крају. Више од тридесет дана снабдевали смо водом општину Лебане. Том приликом превезли смо 775.000 литара воде и прешли 2.734 километра. Изградил смо мост у општини Свилајнац. Такође, наши инжењерци ангажовани су већ трећи месец на аеродрому „Морава“ код Краљева. И ове године, уз помоћ општина Лебане, Медвеђа и Куршумлија, реконструисали смо око 40 километара пута према нашим базама у Копненој зони безбедности. У нишкој општини Пантелеј помогли смо реализацију сеоских олимпијских игара. Учествовали смо и у акцији „Очистимо Србију“ у градовима на територији на којој се налазе јединице Треће бригаде. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Донација Данске Ваздухопловству и против- ваздухопловној одбрани

Амбасадорка Краљевине Данске Мете Кјуел Нилсен и командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране бригадни генерал Ранко Живак потписали су 19. октобра *Протокол о донацији између министарства одбране Краљевине Данске и Републике Србије.*

Донација је наставак подршке Краљевине Данске даљем развоју службе трагања и спасавања у Републици Србији и допринос изградњи капацитета ВиПВО. Намењена је за опремање просторије на аеродрому у Батајници, у којој борави посада хеликоптера која је на сталном дежурству у служби трагања и спасавања.

Генерал Живак захвалио је том приликом на указаној подршци која само у донацијама намењеним ВиПВО у протеклом периоду износи више од 700.000 евра. Он је посебно истакао помоћ и подршку која је остварена у обуци припадника нашег ваздухопловства и размени искустава приликом увођења и организовања службе трагања и спасавања.

Амбасадорка Нилсен изразила је задовољство нивоом сарадње два ваздухопловства и истакла да ће Данска и у наредном периоду наставити са подршком пројектима сарадње у обостраном интересу. ■

П. ВОЈИНОВИЋ

„РХБ деконтаминација“ у ЦУК ДБХО

У Центру за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу одржан је међународни курс „РХБ деконтаминација“. Поред припадника Војске Србије, курс су похађали и припадници оружаних снага Аустрије, Босне и Херцеговине, Данске, Норвешке, Македоније и Црне Горе.

Програм курса обухватио је информисање слушалаца о савременим средствима за РХБ деконтаминацију, методици обуке и начину употребе ових средстава, хемијској деконтаминацији земљишта и деконтаминационим станицама. ■

Разговори главних подофицира Радића и Јарабека

19

Главни подофицир Војске Србије заставник Горан Радић састао се 20. октобра у Генералштабу у Београду са главним подофициром Здружених снага НАТО-а у Напуљу заставником Манфредом Јарабеком.

Заставници Радић и Јарабек разговарали су о искуствима у раду подофицирског кора и развоју подофицирске подршке командовању.

Разговорима су присуствовали и главни подофицир 224. центра за електронска дејства заставник Дејан Бубоња и представник Војне канцеларије НАТО-а за везу заставник Мариано Боно. ■

Међународни курс „LOGFAS“ у Крушевцу

Међународни курс по програму „LOGFAS“, који организује Министарство одбране Краљевине Данске, одржан је у Центру за обуку логистике у Крушевцу. На двонедељном курсу, који су похађали полазници из Босне и Херцеговине, Црне Горе, Украјине и Србије, наставу су држали инструктори школе NATO Communications and Information System из Латине у Италији.

У току курса цивилна и војна лица сазнали су више о могућностима модула софтверског пакета ADAMS/LOGFAS за организацију превозења и транспорта у здруженим, оперативним и националним командама и начину подршке снагама у мултинационалним операцијама.

По речима главног менаџера курса пуковника Курта Рефсгарда из Оружаних снага Краљевине Данске, курс представља добру полазну основу за унапређење знања.

Пуковник Рефсгард задовољан је условима за рад у Центру и пријемом у Републици Србији. Почетак курса означио је и почетак употребе информатичког кабинета Центра за обуку логистике, који је опремљен донацијом Министарства одбране Краљевине Данске. Кабинет има вишеструку намену и може се користити за обуку логистичких служби и за оспособљавање у области информатике. ■

Складиштење убојних средстава

Светло на крају тунела

Вишегодишњи мукотрпан посао је завршен. На време, као што је документима планирано. Од 23. јуна 2011. сва убојна средства смештена су на прописан начин и више нису на отвореном. О томе како су се годинама склапале коцкице мозаика у кристално јасну слику и како је затворена Пандорина кутија, причамо овог пута.

Када је реч о складиштењу убојних средстава, многи су склони да говоре о времену пре и после експлозије у складишту „Парафинске утрине“, где се 19. октобра 2006. догодила експлозија у којој је у ваздух отишло 1.300 тона разних убојних средстава. „Утрине“ су постале ознака за све што је небезбедно, изван контроле и представља претњу становништву и инфраструктури. Од тада до данас прошло је пет година, а судбина тог складишта као да је објединила све снаге у систему одбране да тај проблем почне убрзано да се решава.

Министар одбране је недавно, обилазећи новоизграђено складиште у централној Србији, рекао да је једна велика битка добијена – од 23. јуна ове године сва убојна средства смештена су на одговарајући и прописан начин и више их нема на отвореном, изван складишта. Реч је количини од око 11,5 хиљада тона убој-

них средстава. И не само то – у прошле четири године издвојено је око 15 милиона евра да би се изградило око 12.000 квадратних метара нових складишта.

Етапно настајање вишкова

Убојна средства складиште се на отвореном простору петнаестак година. Све је почело раних деведесетих, када су складишта почела да се пуне убојним средствима наслеђеним од бивше ЈНА. Уједно, био је то почетак стварања вишкова. Ситуација се усложнила током агресије 1999, када су убојна средства премештена из свих складишта и размештана на бројним локацијама на којима нису постојали одговарајући услови чувања. После агресије требало је вратити убојна средства, а рок за враћање био је кратак. То је условило да се измешају лабораторне серије и изгубљен је устаљен систем

праћења квалитета ускладиштених средстава. У Војсци је било око 5.000 измешаних лаборачних серија. Сем тога, током агресије је уништено и оштећено 26.500 квадрата складишног простора за смештај убојних средстава.

Након тога већина убојних средстава складиштена је у нестандартним и безусловним објектима, што је имало за последицу драстично нарушавање стања пиротехничке безбедности и пад квалитета барута и ракетних горива.

Ондашња Техничка управа Генералштаба Војске Југославије предузимала је, у оквиру својих надлежности, мере да се елиминиса даље складиштење и чување убојних средстава на отвореном и тражила да се тај проблем реши још 2002, али тада за то није било ни слуха, ни пара. Тек почетком 2004. започела је изградња јединствене базе података за праћење квалитета и квантитета ускладиштених убојних средстава.

На стање у тој области утицале су и реформске промене у Војсци, које су се брзо одвијале – гашене су јединице, формиране нове, а оне су из складишта узимале најбољу муницију, док су остатак преузимале надлежне позадинске базе и складиштите га на отвореном. Примопредаја средстава одвијала се готово преко ноћи и не увек на квалитетан начин. Тадашња Генералштабна база није имала довољно складишних капацитета да на својим матичним локацијама у кратком времену прихвати комплетну количину убојних средстава, па су настале бројне издвојене локације, ван матичних складишта. То је командирима складишта представљало проблем приликом праћења квантитета и квалитета ускладиштених убојних средстава.

Све то водило је до парафинске несреће, по обиму и количини уништених убојних средстава највећој на територији Србије. Онда су преко ноћи почеле промене. Немогуће је постало могуће, нађен је новац и израђен акциони план за решавање проблематике складиштења и чувања убојних средстава на отвореном.

Информација о стању убојних средстава сачињена је 2006. године и

достављена Влади. Донети су Одлука председника Републике и закључак Владе, којима је регулисан начин решавања проблема. Усвојен је Динамички план министра одбране, којим су, на основу два поменута документа, обезбеђена финансијска средства да се поправи стање у тој области. Крајем 2007. припремљена је потребна планска документација, а изградња нових складишта, која је започела 2008. године, интензивирана је у последње две године.

Управљање ризицима

Иако више нема убојних средстава на отвореном, остали су вишкови. Рок да се реши и тај други велики проблем је, према документима, 2015. година.

У Управи за логистику, надлежној за рад Централне логистичке базе, кажу да постоји више начина

ПРИОРИТЕТНО ЕЛИМИНИСАЊЕ

– И убудуће ће свако убојно средство које буде на граници стабилности бити приоритетно елиминисано. Постоји одлука да се то ради одмах, без посебне администрације. Убојно средство ће бити делаборисано, а да ли ће се и уништити биће одређено у каснијој процедури – каже генерал Јовановић.

отуђења вишкова убојних средстава. Први је продаја ино-купцу, потом делаборација по исказаним приоритетима с аспекта ризика, следи уништавање или редукција према потписаним државним споразумима и, на крају, замена појединих убојних средстава за елементе или новопроизведена убојна средства са предузећима наменске индустрије.

У протеклом периоду тим проблемима бавили су се тимови логистичара. Непрекидно је контролисано стање ускладиштених убојних средстава – противавионских и противоклопних ракета, убојних средстава на трупном и вантрупном ни-

воу и убојних средстава из надлежности Речне флотиле. Издвојена су и предата на делаборацију и уништавање сва убојна средства која нису била безбедна за даље чување.

Бригадни генерал др Данко Јовановић, начелник Управе за логистику, каже да је систем за управљање тим средствима сада усклађен.

– Систем подразумева и управљање ризицима, јер су то јако опасне материје, али стратешки важне за систем одбране. Управља се првенствено информационом системом за убојна средства, који је развио Технички ремонтни завод из Крагујевца, и који је уједно, и администратор система. Убојна средства пописана су по врсти, количини, лаборачној серији, месту ускладиштења и локацији. Систем се редовно ажурира. Сад дефинитивно можемо рећи да знамо тачно где се шта налази, у ком магацину и на ком стоку. Не само у Централној логистичкој бази, него уопште у систему одбране. Врло је битно рећи да се у складишту држе само исправна средства, да су серије барута и ракетних горива у добром стању, да се средствима манипулише на правилан начин, према прописаним националним стандардима. На тај начин смо ризике, који се никад не могу потпуно избећи, свели на прихватљиву меру.

Такође, нагласио је да су лаборачне серије доведене до нивоа интегралног транспорта – да могу да се подигну на виљушкар и пренесу с једног на друго место. На тај начин у складиштима је добијен додатни простор, неопходан за оптимизирање размештаја, који може правилно да се искористи.

Потпуковник Расим Цириковић, дипл. инж, начелник Одсека за убојна средства у Управи, иначе експерт Уједињених нација за ту проблематику, каже да се стање ускладиштених убојних средстава прати следећим механизмима: основно одржавање, техничко одржавање, контролни прегледи. Контролни прегледи подразумевају контролно-техничке прегледе, контролно-техничка гађања и испитивање хемијске стабилности барута. На основу добијених резултата предузимају се мере за елиминисање из система убојних средстава

ва која су postala небезбедна за даље складиштење – због нестабилности барута лаборисаног у њима и могућности његовог самозапаљења, односно убрзаног утрошка. Он појашњава:

– Свака серија проверава се према утврђеној периодици испитивања и у току године испита се хемијска стабилност барута у 500 узорака, ради провере стања убојних средстава. Контролно-техничким гађањима тестирају се ефекти те муниције на полигону, а контролно-техничким прегледима сваке године подвргава се одређен проценат убојних средстава. То раде покретне екипе Техничког ремонтног завода из Крагујевца и Централне логистичке базе.

Гашење локација

– Увек се трудимо да оно што је у трупним складиштима буде на много већем нивоу од оног што је у Бази, тако да водимо рачуна о убојним средствима која се налазе у јединицама, јер ће она бити прва употребљена. Недавно смо испразнили убојна средства на издвојеним локацијама у којима је База складиштила своје вишкове и те локације предаћемо бригадама да оне ешалонирају средства на правилан начин – каже начелник Управе за логистику.

О томе које ће се локације гасити одређује Управа за логистику и своје планове усклађује са Сектором за материјалне ресурсе.

– Ништа не радимо напамет. Формира се тим који одлази на локацију која се празни и одређује се да-

љи размештај убојних средстава. Свако премештање убојних средстава и сваки рад са њима подразумева писано наређење, којим се утврђују циљ рада и кадар за тај посао. У будућности ћемо, по плану до 2015, имати само перспективна складишта – закључује генерал др Данко Јовановић.

Централна логистичка база

Централна логистичка база је многобројна убојна средства, осим у матичним складиштима, складиштила и у издвојеним објектима који припадају трупним складиштима, јединицама. Напуштање тих објеката је процес који траје више година. У последње три-четири године 32 објекта на 14 локација предато је јединицама да би условније складишти-

ПРОЈЕКЦИЈА

– Што је више условних објеката, све је боље складиштење убојних средстава. Не само због тога што су то нови објекти који пружају већу безбедност, већ због могућности да се та средства палетизују виљушкарима, не ручно. База тренутно има 50 одсто палетизованих средстава и тек кад постотак повећамо на 80 до 90, можемо рећи да смо постигли циљ. Та пројекција зависиће од пара и могућности државе, али је важно да план постоји – наглашава генерал Зековић.

ле своја убојна средства, а База се вратила на матичне локације како би се убојним средствима која су у њеној надлежности обезбедио бољи смештај. Током ове године напустили су пет локација које су предали јединицама.

– У складиштима Базе 2007. године било је на отвореном 9.200 тона убојних средстава. Од јуна 2011. ни килограм тих средстава не налази се изван складишта. Могу да кажем да смо само у периоду од 2010. до јуна ове године уклонили са отвореног простора више од 5.200 тона убојних средстава – наглашава бригадни генерал Горан Зековић, командант Централне логистичке базе, и додаје:

– Сва убојна средства су сада у објектима, пописана, и веома ми је драго што смо, и поред свих вишкова, успели у томе да данас тачно знамо у ком се објекту шта налази.

Колико је велики тај посао објашњава потпуковник Милорад Кузмановић, начелник Одсека за снабдевање убојним средствима:

– Само у протекле четири године око 50.000 тона муниције морало је да прође кроз нечије руке. Убојна средства су померана, подизана, склањана, смештана. Ту унутрашњу манипулацију радили су наши људи. Не може се 9.000 тона убојних средстава са отвореног ускладиштити у магацин и ту завршити прича. Та унутрашња манипулација износи толико колико База има свих убојних средстава на свом простору и још пола тога. Тај посао се наставља и све је боље јер се види светлост на крају тунела.

Командант базе генерал Зековић истиче да је количина убојних средстава која је постојала од формирања Базе 2007. до сада смањена за око 40 одсто и да ће још времена проћи док се не реше тих вишкова.

– Добро је што постоји намера да се тај проблем убрзано реши. Ми сада решавамо питање неперспективних убојних средстава, која више нису потребна систему. Она се уништавају, а нама у складишта долазе нова – са ремонта или из производње. Ангажовањем Управе за инфраструктуру добијамо нове објекте. Нова убојна средства стављамо у нове објекте и повећавамо пиротехничку безбед-

ност – наглашава командант Централне логистичке базе.

То је, према његовим речима, велики помак јер су постојећи објекти стари у просеку 50–60 година. Свега двадесет одсто је новијег датума – десетак година и млађи. Стари објекти мораће да се адаптирају како би се омогућио прилаз средствима интегралног транспорта – виљшкарима. Или да се граде нови.

– Прича није завршена док имамо издвојене локације и док се не очисте убојна средства која нису потребна систему. Биће завршена тек када сва потребна убојна средства буду у матичним складиштима. Планирано је да се до 2015. године у Централној бази изграде 43 нова објекта, површине 12.000 квадратних метара. Тако ће се укинути издвојене локације и онда ћемо подвући црту – каже генерал Зековић.

Изградња складишта

У причу о складиштењу убојних средстава укључена је и Управа за инфраструктуру. Начелник пуковник др Горан Димић истиче да су анализом складишних капацитета (са становишта просторног размештаја у односу на распоред насељених места, становништва, привредних објеката, саобраћајница и еколошких стандарда), а у складу са пројектованом организацијом, распоредом и величином Војске, одређени перспективни складишни комплекси за

ПЕТ ТИПОВА ОБЈЕКТА

Постоји више типова складишних објеката, који су грађени у складу са тадашњим потребама и трендовима у грађевинарству. Пуковник др Димић каже да у начелу данас можемо видети пет основних типова објеката. Најстарији су привремени, монтажано-демонтажни објекти, типа ДСХ. Сличне старости, 50 до 60 година, јесу и објекти типа „М“. Новији, чија је примена започета седамдесетих, јесу типа „С“, а најновији и најбезбеднији типа „У“.

смештај и чување трупних и вантрупних резерви убојних средстава. Такође, усклађен је просторни распоред локација убојних средстава са Просторним планом Србије и утврђена је условност и безбедност њиховог складиштења.

– Управа за инфраструктуру предузела је мере и активности на уређењу постојећих складишта и доградњи складишних објеката и пратеће инфраструктуре – грудобрана, громобранских инсталација, прилазних путева, утоварних и истоварних рампи... С обзиром на то да постојећи перспективни складишни комплекси не задовољавају све потребе условног и безбедног складиштења убојних средстава, санирају се оште-

ћени, адаптирају и поправљају постојећи и, што је најважније, изграђен је значајан број нових складишних објеката.

Према речима пуковника др Димића, од 2008. године до данас изграђена су 22 складишна објекта, укупне површине 9.800 квадрата. Гради се још шест, површине 1.800 квадратних метара.

– У перспективним складишним комплексима поправљено је 12 складишних објеката, укупне површине 3.000 квадрата и 18 пратећих објеката високоградње, површине око 5.000 квадратних метара. За инвестиционо одржавање објеката и инфраструктуре (громобрани, саобраћајнице, грудобрани, потпорни зидови...) у постојећим складиштима утрошено је око 300 милиона динара.

На пословима изградње и одржавања објеката тежишно је била ангажована Војнограђевинска установа „Београд“, док је у гарнизону Ниш за изградњу два објекта у поступку јавне набавке ангажован конзорцијум четири предузећа из Крагујевца.

– Посебна пажња посвећена је пиротехничкој безбедности, противпожарној и громобранској заштити. У новим објектима уграђен је антистатички под, који задовољава најстроже прописе у заштити од статичког електрицитета, чиме је манипулација средствима максимално безбедна. За заштиту од атмосферских пражњења уграђују се најсавременији системи громобранске заштите, са уређајима за рани старт.

Пуковник Димић каже да је у плановима грађевинско-урбанистичке делатности у наредном периоду предвиђена реурбанизација постојећих перспективних складишних комплекса и доградња недостајућих инфраструктурних објеката. Планирана је и реконструкција постојећих објеката у перспективним складиштима, односно њихова модернизација и прилагођавање савременим условима манипулације и чувања. У складу са просторним могућностима, пиротехничким проценама и урбанистичким плановима, изградњом потребног броја објеката савременог типа доградиће се постојећа складишта. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

„ВОДЕНИ ШТИТ 2011“

У ватрогасној вежби под називом „Водени штит 2011“ на аеродрому у Батајници учествовали су ватрогасни вод 204. ваздухопловне бригаде, који је био непосредни организатор, јединице Ватрогасне бригаде Београд, ватрогасни батаљон из Сремске Митровице, ватрогасна јединица Ваздухопловног завода „Мома Станојловић“ и 890. мешовита хеликоптерска ескадрила са хеликоптером Ми-8 у ватрогасној улози.

Циљ вежбе био је синхронизовано увежбавање система противпожарне заштите јединица 204. ваздухопловне бригаде и здружених територијалних јединица ватрогасно-спасилачке службе МУП у симулираној ситуацији пожара на згради топлане на батајничком аеродрому.

По плану вежбе симулирани су пожар на енергетском блоку зграде праћен симулацијом евакуације запослених, извлачењем повређених лица, и сузбијање пожара на околном растињу налетом хеликоптера Ми-8 са ватрогасним ведром.

„РУДНИК 2011“

Вежба кључних елемената јединице (ВЕКЕЈ) под радним називом „Рудник 2011“ реализована је у организацији Центра за обуку везе, информатике и електронских дејстава Команде за обуку.

Вежби на тему „Формирање и обезбеђивање командног места Територијалних снага“ присуствовали су командант Команде за обуку генерал-потпуковник Александар Живковић, заменик команданта бригадни генерал Горан Радовановић, начелник штаба бригадни генерал Млађен Нишевић и команданти јединица Команде за обуку.

Вежбовним активностима руководио је помоћник команданта за операције Команде за обуку пуковник Маринко Павловић.

Поред припадника Центра за обуку везе, информатике и електронских дејстава, у вежби су учествовали и припадници Командног батаљона КзО, вода војне полиције КзО, санитарског, мешовитог, интендантског и ветеринарског одељења Центра за обуку логистике, мешовитог састава АБХО из Центра за усавршавање кадрова АБХО и одељења везе из састава команди за развој Банатске и Расинске бригаде. Ангажовано је око 170 лица, 40 моторних и прикључних возила и четири службена пса.

Вежбом су покривена четири главна питања: формирање елемената команде Територијалних снага, организација рада на командном месту, организација и функционисање телекомуникационо-информатичког система и обезбеђење командног места.

После практичног приказа, генерал Живковић и остали посматрачи вежбе обишли су радне тачке на полигону, а активност је окончана анализом вежбе. ■

С. КОМНЕНИЋ

Примарни захтев вежбе био је правовремено реаговање разнородних ватрогасних јединица које су имале задатак да у најкраћем могућем року, у садејству са санитарским и другим службама за обезбеђење аеродрома, реагују с циљем брзог сузбијања пожара.

Према речима руководиоца вежбе, командира ватрогасног вода 204. ваздухопловне бригаде заставника Драгана Радојшића, потпун успех вежбе резултат је досадашњих редовних и ванредних активности јединице. ■

П. ВОЈИНОВИЋ
Снимео Д. АТЛАГИЋ

Борбено оспособљавање најмлађих пилота

25

Петоро најмлађих потпоручника – пилота ВиПВО Војске Србије извело је на аеродрому у Батајници последњу фазу вишегодишње летачке обуке. Они су усавршили вештину борбене употребе млазног школско-борбеног авиона „галеб“ Г-4 изнад школско-тренажног полигона „Чента“.

По завршетку ове фазе која носи назив „Гађање, ракетирање и бомбардовање“ они су оспособљени за извршење борбених задатака.

Према речима команданта 204. ваздухопловне бригаде пуковника Предрага Бандића, некадашњи кадети 132. класе Војне академије након добијања својих првих чинова распоређени су у 252. школско-тренажну авиацијску ескадрилу.

– Наше нове колеге су наменски остале у ескадрили у којој су се и школовали како би успешно завршили комплетну обуку борбеног оспособљавања, након чега ће бити спремни да оду у било коју борбену јединицу ваздухопловства. Њихова обука тренутно се одвија по планираној динамици кроз коју их као и до сада воде искусни ин-

структори летења, спремни да им у сваком тренутку пренесу сва потребна практична знања – закључио је пуковник Бандић. ■

П. ВОЈИНОВИЋ
Снимио И. САЛИНГЕР

Пуковник Саша Недељковић, командант Мешовите артиљеријске бригаде

Маневар ватром и по

Наставили смо традицију квалитетног оспособљавања и усавршавања артиљеријског кадра. Обуку је у овој години обележила реализација садржаја које нисмо изводили дуже времена, попут бојних гађања које је извео дивизион и специјалних гађања помоћу осматрачког радара СНАР-10.

Мешовита артиљеријска бригада је савремен, добро организован и увежбан састав за извршавање задатака ватрене артиљеријске подршке јединицама Копнене војске на територији Србије. О борбеној спремности, оспособљености и техничкој опремљености нишких артиљераца довољно говори податак да у првој минути борбених дејстава могу из артиљеријских и ракетних оруђа избацити шездесет тона челика. Разговарали смо са командантом тог састава Војске Србије пуковником Сашом Недељковићем о резултатима и достигнућима јединице, променама у роду артиљерије и осавремењивању борбених система.

■ *Господине пуковниче, да ли је Мешовића артиљеријска бригада у организационом смислу добила коначан облик и који су тежишни задаци бригаде,*

њених дивизиона и батаљона?

– У Мешовитој артиљеријској бригади се од 2007. године спроводе организацијске промене, које су управо ових дана завршене. Сада имамо јединицу спремну да на прави начин одговори безбедносним изазовима и претњама. Нашу бригаду чини седам артиљеријских састава нивоа дивизиона и батаљона. Имамо 730 професионалаца, од којих једну трећину чине старешине. Командни дивизион је значајан за артиљеријску бригаду јер је опремљен средствима за осматрање, прикупљање и обраду података. Топовско-хаубички артиљеријски дивизиони 152 мм М84 обезбеђују артиљеријску подршку на кључним правцима извођења борбених дејстава, на даљинама до 24 километара, док је мешовити артиљеријско-ракетни дивизион предвиђен за тежишне задатке одбране или напада у борбеним дејствима Војске Србије. Једино су топовски артиљеријски дивизиони 130 мм М46 опремљени средствима старије генерације и планирамо да их у наредном периоду заменимо савременим цевним оруђима. Морам да нагласим да наш логистички батаљон омогућава самосталан рад свих дивизиона на целој територији Србије. У бригади влада такмичарски дух и увек је тешко одабрати најбоље у конкуренцији добрих војних колектива. У овом тренутку, најбољи у јединици је први топовско-хаубички дивизион, којим командује мајор Слободан Васиљевић.

■ *Пажњу привлачи чињеница да у Кошњеној војсци постоји засебна артиљеријска бригада, али не и оклопно-механизована. Зашто је то тако?*

– Бригаде Копнене војске имају самосталне артиљеријске дивизионе, међутим, потребе савременог ра-

кретом

товања захтевају јачу и комплекснију ватрену подршку са системима већег калибра и домета. Једноставно, није се желело да Копнена војска остане без одговарајуће и квалитетне ватрене подршке.

■ *Којим борбеним оруђима и системима располаже Мешовића артиљеријска бригада и која је њихова ватрена моћ?*

– У јединици имамо топове хаубице 152 мм (*нора*), топове 130 мм М-46, ЛРСВ 128 мм М-77 (*огањ*) и ЛРСЧ 262 мм (*оркан*). То су средства, углавном, прве и друге генерације, али малим улагањима у развој и преласком на самоходне верзије, она би била на нивоу треће генерације. Уосталом, то је већ учињено у оружаним снагама Француске, Немачке и Велике Британије. Предвиђено је и да се пројектили које имамо у Војсци Србије развијају и допуне за дејства на већим даљинама.

Важно је нагласити да су борбена средства функционално исправна. Из њих може да се, током првог минута ватреног дејства, испали скоро 750 пројектила, а по завршетку првог сата, више од 8.200 пројектила. Ако кажемо да на тај начин обезбедимо адекватну ватрену подршку на површину од 350 хектара, онда је јасно да Мешовита артиљеријска бригада има изузетну ватрену моћ.

■ *Како вреднујете резултате обуке у Мешовићој артиљеријској бригади током последње године?*

– Комплетан састав реализовао је интензивну обуку. Током оспособљавања изведене су и три тактичке вежбе, девет батеријских бојних гађања, на којим су остварени одлични резултати. Тежиште обучавања Команде бригаде и потчињених команди за извршење задатака прве

мисије Војске Србије реализовали смо на пет вежби, док су јединице чета–батерија извеле три вежбе на терену. Значајно је и учешће првог топовско-хаубичког артиљеријског дивизиона на вежби „Дипломац“, где су после дужег времена реализована и посредна артиљеријска дивизиона бојна гађања. Потребно је унапредити брзину реаговања састава приликом дејствовања по покретним циљевима и премештања на наредне ватрене положаје. Показатељи ватрене и тактичке обучености говоре да припадници Мешовите артиљеријске бригаде имају одговарајуће оперативне способности за извршавање задатака.

Наше опредељење јесте да се професионални војници, подофицири и официри у јединици увежбавају за све што је предвиђено, како би се састав оспособио за самосталан рад, дејства и ангажовање у првој мисији. Зато смо реализовали садржаје оспособљавања који више година нису извођени и они су обележили обуку у овој години. Пре свега мислим на бојна гађања која је извео дивизион и специјална гађања помоћу осматрачког радара СНАР-10, која обухватају рикошетна, вертикална, темпирна, гађања пројектилима специјалне намене и гађања у условима слабије видљивости. На тај начин наставили смо традицију квалитетног оспособљавања и усавршавања артиљеријског кадра.

■ *Историја радовања нас учи да су велике битке, по правилу, зајочинале артиљеријским припремама. Да ли то важи и данас и какви су томази у Вашој јединици учињени на плану осавремењавања рода?*

– Савремени ратови показују да су артиљеријске припреме и даље потребне, мада данас постоје много већи захтеви када је реч о брзини, прецизности и селективности ватре. Чињеница је да има доста простора за осавремењавање српске артиљерије, превасходно у делу модернизације система управљања ватром, метеоролошких радара, средстава за извиђање и обраду података и пренос података до самих оруђа. Ради се и на повећању домета артиљеријских оруђа, применом нових врста пројектила и упаљача, значајнијем коришћењу савремене технологије и нових система веза, што ствара услове да мањи број људи опслужује средства и гарантује већу ефикасност. Ипак, основни захтев савремене артиљерије јесте да артиљеријска оруђа буду самоходна, што омогућава већу покретљивост, брзо премештање и смањује време боравка на ватреном положају. Свако осавремењавање артиљеријских система треба да прати и усавршавање људства за модификоване начине рада и примену нових стандарда. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Командни батаљон Треће бригаде

Спој разноврсних родова и служби

Припадници Командног батаљона у свакодневни рад уносе ентузијазам и залагање, како би „мали милион“ задатака квалитетно и правовремено извршили. Јасно је да таквим деловањем представљају важан ослонац за укупан рад и живот Треће бригаде Копнене војске.

У организационом саставу Треће бригаде Копнене војске углавном се налазе истородне јединице попут пешадијских, тенковских, механизованих, артиљеријско-ракетних или инжињеријских батаљона, што се не може рећи и за 30. командни батаљон којим командује мајор Саша Тодоров. Многобројни задаци и обавезе изискује да у том батаљону равноправно функционишу извиђачи, везисти и припадници других родова и служби, како би одржали и јачали оперативне способности, реализовали обезбеђење објеката, материјалних средстава и људства, прикупили потребне обавештајне податке, одржали стабилан морал и обезбедили систем веза.

Командни батаљон јесте и правни наследник некадашње 211. оклопне бригаде, што додатно усложњава свакодневни рад тог састава, који је формиран 2007. од људи и средстава ратне технике јединица са простора југоисточне Србије.

Структура команде 30. командног батаљона омогућава успешно и ефикасно извршавање наменских задатака.

– Услед специфичности и разноврсности родова и служби у нашој јединици, Команда батаљона у свом саставу има стручна лица из свих области рада. Наравно, потребно је њихов рад увезати, координирати и усагласити, што

НА „ТРМКИ“

О ширини спектра задатака и обавеза командног батаљона довољно говори податак да припадници тог састава, поред већ поменутих послова, организују чуварску службу за обезбеђење касарне „Књаз Михајло“ и извојених објеката у нишком гарнизону, те да обезбеђују копнену зону безбедности и девет километара административне линије према Косову и Метохији у сектору одговорности базе „Трмка“. Припадници командног батаљона у свакодневни рад уносе ентузијазам и велико залагање, како би многобројне задатке квалитетно и правовремено извршили. Јасно је да таквим деловањем представљају важан ослонац за целокупан рад и живот Треће бригаде Копнене војске.

делу обуке на више врста, попут оспособљавања јединица за извршавање задатака на административној линији према Косову и Метохији, помоћ цивилном становништву или реаговање у случају нуклеарно-хемијских удеса.

Посебна пажња придаје се физичкој обуци, карактеристичним курсевима и обуци за потребе старешина и војника извиђачке специјално-

сти. Извиђачка чета, којом командује мајор Јовица Стефановић, обавља послове из домена обавештајног обезбеђења за команду и јединице Треће бригаде, тако да припадници тог састава морају да буду максимално оспособљени и спремни за све могуће ситуације. Ради тога спроводе обуку специјалних дејстава и обуку у посебним условима, зими и лети.

У јуну су извиђачи на Власинској висоравни реализовали специфичну обуку у савлађивању водених препрека и самосталној исхрани у природи. Референт за извиђање мајор Срђана Радивојевића каже да припадници извиђачке чете, без обзира на то што су у саставу командног батаљона, пролазе у својој обуци већину садржаја намењених за обучавања специјалних јединица. Досадашње контроле и провере показале су да је ниво физичке и војнострукне оспособљености у извиђачкој чети на врлу високом нивоу, а и други показатељи потврђују како је реч о једној од најбољих чета у Трећој бригади Копнене војске. Зато и не чуди што се управо извиђачи редовно ангажују за приказ оспособљености и вештина пред страним делегацијама.

У саставу извиђачке чете јесте и одељење беспилотних летелица „орбитер“, чији су чланови остварили највећи број тренажних летова (више од сто) у Војсци Србије. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

уз велике напоре и пожртвован рад свих чланова команде и чинимо – каже мајор Саша Тодоров.

Важан сегмент рада командног батаљона обавља командни вод, под вођством поручника Дејана Миленковића, пре свега, у делу обезбеђења неметаног рада команде Треће бригаде, док везисти, предвођени поручником Александром Станковићем, пружају телекомуникационо-информатичку подршку. Они се ангажују у ситуацијама када је команда Треће бригаде у простору и тада одлучујуће утичу на ефикасност система командовања.

Чињеница да командни батаљон Треће бригаде КоВ има у свом саставу више родова и служби одређује и по-

Служба телекомуникација

Добијена трка с временом

Ново доба у развоју телекомуникационих система, омогућено незаустављивим напретком технологије, не дозвољава губитак корака у трци с временом. Набављена опрема и модернизација телекомуникационог и информационог система омогућава Војсци Србије опстанак међу развијеним армијама.

Припадници Службе телекомуникација Војске Србије обележили су 20. септембра свој празник, у знак сећања на дан када је 1916. године на Крфу издата Уредба о војном телеграфу и тако постављен темељ организације веза, које су се развијале и осавремењивале у складу с развојем војске на нашим просторима све до данашњих дана.

Од тада до данас, задатак припадника Службе телекомуникација није се знатније изменио. Они планирају, организују, успостављају,

одржавају и опслужују различите уређаје и системе телекомуникација, стварајући услове за непрекидно функционисање командовања у Војсци. Неслућено брз развој савремене технике, посебно изражен у области телекомуникација, од припадника те службе захтева стално усавршавање, високо техничко и стручно образовање, са широким спектром знања из области електронике, информатике и посебно из области телекомуникација.

Истичући да своје задатке извршавају у складу са захтевима времена, у Служби телекомуникација

подсећају да су последњих неколико година, а посебно последње две, учинили крупан искорак у изградњи и имплементацији савременог, интегрисаног и мобилног телекомуникационог система у Војсци Србије.

Различити задаци

Начелник Управе за телекомуникације и информатику (Ј-6) генерал-мајор Радивој Вукобровић напомиње да је на том путу извршен широк спектар задатака које је реализовала Управа на чијем је челу, као организацијска јединица Генерал-

штаба, одговорна за планирање, организовање, координацију и контролу телекомуникационо-информатичког система у Министарству одбране и Војсци Србије.

– Период између два празника за припаднике Службе телекомуникације био је изразито динамичан. Поред извршења редовних задатака на обезбеђењу непрекидности функционисања телекомуникационог система, тежиште напора било је усмерено на пројектима и активностима из области изградње, опремања и модернизације стационарне и покретне компоненте телекомуникационог система. За изградњу телекомуникационог система, у складу са усвојеним програмским документима, Управа за телекомуникације и информатику реализује два пројекта. Један се односи на измештање телекомуникационих капацитета Војске Србије у новоподељене фреквенцијске опсеге по Плану намене радио-фреквенцијских опсега у Републици Србији и обухвата изградњу дигиталне стационарне радио-релејне мреже, набавку тактичких комутационих центара произвођача *Талес* из Француске и набавку тактичких радио-релејних уређаја произвођача *Тадиран* из Израела.

Измештањем телекомуникационих капацитета Војске, Република Србија добија на располагању фреквен-

цијске опсеге за радио-дифузију и мобилну телефонију за које се издају лиценце, а наша војска савремене телекомуникационе уређаје који јој обезбеђују компатибилност с уређајима у другим савременим армијама (због учешћа у мултинационалним операцијама и активностима из Програма *Партнерства за мир*) и обезбеђују несметано функционисање радио-дифузних станица и система мобилних оператера и у Србији и у суседним државама. Други пројекат *Развој Интегрисаног телекомуникационог система Министарства одбране и Војске Србије* обухвата набавку тактичких радио уређаја произвођача *Талес* из Француске и интеграцију, то јест међусобно увезивање и уградњу уређаја у платформе на моторним возилима и увезивање покретне и стационарне компоненте – каже генерал Вукобратовић.

Завидни резултати

Резултати наведених пројеката су на завидном нивоу, посебно у делу модернизације стационарне компоненте система, истичу у Управи. Стационарни део телекомуникационог система данас је у потпуности дигитализован и представља савремену телекомуникациону платформу која може равноправно стати rame уз rame с многим другим професионалним системима у Србији.

Поред тога и ове године, у склопу реализације Програма *Партнерство за мир*, 23 припадника Службе телекомуникација и Службе информатике учествовала су у планирању, организовању и извођењу међународне телекомуникационо-информатичке вежбе *Combined Endeavor*. То је највећа телекомуникационо-информатичка вежба која се реализује сваке године под покровитељством Европске команде Оружаних снага САД. Ове године одржана је у периоду од 6. до 23. септембра у Немачкој, а учествовало је 40 држава чланица *Партнерства за мир*, НАТО-а и других мултинационалних организација. Визија вежбе јесте да се оствари, провери и документује интероперабилност комуникацијских и информатичких система између учесника из различитих држава и организација, те омогући извођење заједничких мировних операција коришћењем властитих средстава телекомуникација и информатике.

Начелник Првог одељења за телекомуникације пуковник Горан Трапић каже да припадници Службе телекомуникације могу бити задовољни модернизацијом покретне компоненте телекомуникационог система. Наиме, у протеклом периоду набављени су тактички ради уређаји и тактички комутациони центри, елементи интегралног техничког обезбеђења, те оспособљени припадници за рад. У складу с утврђеним приоритетима и плановима набавки, јединице Копнене војске опремљене су као и декларисани састави за мултинационалне операције, чиме је омогућено извршавање њихових наменских задатака у мултинационалном окружењу.

Убрзано интегрисање уређаја

У току је и интегрисање нових превозних радио и радио-релејних уређаја и тактичких комутационих центара и опреме, што подразумева низ активности на пројектовању, уградњи и међусобном повезивању

покретне и стационарне компоненте система. Носиоци наведених полова су Управа за одбрамбене технологије и Војнотехнички институт у сарадњи са Управом за телекомуникације и информатику, Техничким опитним центром, Техничким ремонтним заводом, Војном контролом квалитета, Дирекцијом за стандардизацију, кодификацију и метрологију и уз техничку помоћ компаније Талес из Француске. У првој половини године завршени су функционални модели покретних јединица система телекомуникација на моторним возилима који су приказани на Петом међународном сајму НВО – Партнер 2011. До краја године очекује се завршетак интерних испитивања, теренска испитивања и усвајање у Војску Србије.

Значајан напредак забележен је и у области трансфера технологије за производњу и одржавање тактичких радио уређаја Талеса на домаћег произвођача. Реализација послова одвија се у складу с уговореним обавезама тако да се очекује да ће предсерijske радио-станице из локалне производње бити завршене почетком наредне године. Убудуће ће Војска уређаје истих техничких карактеристика набављати код домаћег произвођача, чиме ће се знатно поједноставити процедура и умањити трошкови за реализацију набавки из иностранства и упослити индустријски капацитети из области телекомуникација и електронике у нашој земљи.

Увођењем нове телекомуникационе опреме било је неопходно оспособити кориснике за руковање,

техничко одржавање и имплементацију властитих криптолошких решења. Припадници службе похађали су различите курсеве усавршавања који су реализовани у производним погонима произвођача опреме, у нашој држави и у иностранству (Француској и Израелу).

Неопходан наставак модернизације

Начелник Одсека за интегрисани систем веза у Управи за телекомуникације и информатику потпуковник Миле Витезовић истиче да окосницу телекомуникационог система Војске Србије чини дигитална стационарна радио-релејна мрежа. Он наводи да је мрежа након две године изградње недавно пуштена у оперативни рад, чиме су створени услови за то да се јединицама у мобилним условима, на једноставан и транспарентан начин, укључењем у радио-релејну мрежу, дистрибуирају савремени сервиси, затим за проширење постојеће рачунарске мреже командовања (РАМКО) до нивоа батаљона и за имплементацију постојећих информационих система у систему одбране. Поред тога, омогућен је брз и сигуран пренос различитих врста информација у облику говора, рачунарске и видео-комуникације и осталих савремених сервиса, остварен неопходан ниво аутономности и независности телекомуникационих капацитета Војске Србије.

– Пројекат је донео новине које су први пут примењене у нашој војсци, као што је даљински надзор станица без посаде и централизован надзор и управљање целокупним си-

стемом телекомуникација – истиче потпуковник Витезовић. – Осим тога, значајне новине примењене су у домену техничког решења система за непрекидно напајање електричном енергијом. Значај пројекта је вишеструк и превазилази оквире струке, јер осим непосредног значаја на унапређењу квалитета преноса информација остварен је и предуслов за будући напредак и развој осталих родова и служби у Војсци. То се пре свега односи на стварање услова за развој концепта дигиталног бојишта, ефикасно искоришћење информационог простора и следеће кораке у изградњи командно-информационих система ради повећања аутоматизације и скраћења времена доношења одлуке – каже потпуковник Витезовић.

Истичући да су у протеклом периоду реализоване и многобројне активности из области модернизације, као што су унапређење телекомуникационог информационог система Војске Србије, надоградња дигиталне аутоматске телефонске мреже, набавка и опремање дела јединица Војске Србије радио-телефонским уређајима Тетра, набавка опреме за сателитске комуникације за опремање јединица и појединаца ангажованих у мултинационалним операцијама и другим међународним активностима, затим, набавка и опремање дигиталним и аналогним телефонским, факс-апаратима и уређајима за регистровање телефонских разговора, те опремање уређајима за криптозаштиту радио-релејних и оптичких система преноса и комплекта за криптозаштиту писаних информација и података, припадници Управе за телекомуникације и информатику с оптимизмом очекују 2012. годину и наставак модернизације покретне компоненте система. Истовремено, подсећају да су и у наредном периоду потребна значајна улагања у систем телекомуникација, како би се довршило оно што је започето. ■

Миле ВИТЕЗОВИЋ

Акција „Војни лекар на селу“

Пример хуманости

Лекари и медицински техничари из Одељења за здравствену заштиту Друге бригаде спровели су акцију „Војни лекар на селу“ у селима Западни и Источни Мојстир код Тутина

Припадници бригаде и командант бригади генерал Душан Стојановић већ неколико година успешно изводе активности с циљем пружања превентивне медицинске помоћи становништву у местима у којима не постоје здравствене станице.

Овог пута војни лекари су у Западном и Источном Мојстиру прегледали 56 лица у импровизованим амбулантама у зградама основних школа и обишли девет мештана у њиховим кућама.

Западни Мојстир је доста удаљен од Тутина и других места, где би се могла потражити здравствена помоћ. Зато и не чуди када 87-годишњи Селим Хајровић каже да је велики дан када војни лекари дођу у те пасивне крајеве.

– Захваљујем војним докторима, прво што су дошли да виде где живимо, а онда и што нас прегледају и дају лекове – каже Селим.

Фатима Хајровић и Сулејма Нукић кажу да имају неограничено поверење у војне лекаре и да им је драго што долазе у њихово село. Сулејма је са собом повела и шестогодишњег унука Насера, како би добио лекове за упалу грла.

Доктор поручник Стеван Јовановић и медицински техничар старији водник прве класе Бојан Павловић, из Одељења за здравствену заштиту 28. механизованог батаљона из Новог Пазара, сваком пацијенту поклонили су пуну пажњу и довољно времена да се пожали на тегобе, а потом преписали терапију и дали лекове болеснима без икакве новчане надокнаде.

– Очигледно је да се људи у овим крајевима не лече и да су препуштени сами себи. За оно што можемо прегледом на лицу места и увидом у медицинску документацију да утврдимо, дамо лекове. Другима препоручимо сложеније дијагностичке процедуре или специјалистичке прегледе – каже доктор поручник Стеван Јовановић.

Од начелника Групе за цивилно-војну сарадњу Друге бригаде потпуковника Здравка Дабиљевића сазнајемо да је акција у Западном и Источном Мојстиру друга у овој години и да је прва реализована у селу Заовине на Тари.

– Већ је традиција да припадници Друге бригаде реализују акцију „Војни лекар на селу“ на територији где јединице Друге бригаде извршавају наменске задатке, попут обезбеђења административне линије према Космету и контроле Копнене зоне безбедности. Драго нам је што нас и органи власти и мештани прихватају са посебним уважавањем када се појавимо са војним лекарима у њиховом месту – истиче потпуковник Дабиљевић. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Нови санитарски тим одлази у Конго

Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица примио је припаднике Министарства одбране и Војске Србије који одлазе у мировну мисију УН MONUSCO у Демократској Републици Конго.

Лекари капетан Владан Живковић и поручник Дејан Стојковић и медицински техничари старији водник Бобан Каличанин, Снежана Манојловић, Љиљана Чуповић и Милена Денић, наредних шест месеци провешће у ДР Конго као чланови санитарског тима за евакуацију ваздушним путем (АМЕТ).

Војска Србије у мировној мисији УН MONUSCO у ДР Конго учествује са санитарским тимом за евакуацију ваздушним путем и по једним штабним официром и подофициром. ■

Обележено формирање падобранских јединица

Припадници 63. падобранског батаљона у Нишу свечано су обележили 14. октобар – датум формирања падобранских јединица и славу падобранаца.

Пожелевши падобранцима мирно небо и меко приземљење, командант Специјалне бригаде бригадни генерал Илија Тодоров истакао је да су припадници Падобранског батаљона у

прошлом периоду знатно унапредили оперативне способности Специјалне бригаде и достојно гајили традиције некадашње 63. падобранске бригаде.

Командант 63. падобранског батаљона потпуковник Ненад Зонић подвукао је да строј храбрих и одважних људи веже јака падобранска заклетва, љубав према отаџбини и слободи и част оружја. ■

З. М.

Обука војних посматрача на Кипру

У команди мировне мисије УН на Кипру (UNFICYP) изведена је обука за мировне посматраче, уједно и официре за везу. Обуци су присуствовали мајор Слободан Цаковић и капетан Александар Ђорђевић.

Сертификате о успешно завршеној обуци нашим мировњацима уручио је командант мисије UNFICYP генерал Чао Лиу.

Војска Србије у мисији на Кипру учествује са једним штабним официром, два војна посматрача, шест чланова патроле и 36 припадника пешадијског вода. ■

„Отворени дан“ у Зајечару

Припадници Команде за развој Тимочке бригаде организовали су, 19. октобра, промотивну акцију „Отворени дан“ у касарни „Никола Пашић“ у Зајечару.

Занимљив програм грађанима Зајечара приказали су и припадници пешадијских батаљона Треће бригаде Копнене војске, ученици Средње медицинске школе и Ватрогасно-спасилачког батаљона МУП из Зајечара.

Око хиљаду посетилаца, међу којима је највише било ученика зајечарских основних и средњих школа, било је у прилици да види савремено пешадијско наоружање и опрему, али и приказ оспособљености и увежбаности јединица из гарнизона Зајечар.

Програм је употпуњен егзерциром Гарде и наступом Репрезентативног оркестра Гарде на зајечарском градском тргу. ■

С. С.

Криминал
у сајбер
простору

КРИМИНАЛ У САЈБЕР ПРОСТОРУ

Пише
Милорад МАРКАГИЋ

Технолошки развој коме се не могу сагледати последице омогућио је, заједно с другим узрочницима, стварање „data heaven-a“ – раја за крађу података и „criminal hevena“ – криминалног раја, нарочито у мање развијеним друштвима, с непостојећом или непотпуном правном регулативом у области рачунарског криминала. Процене Интерпола говоре да је штета настала компјутерским криминалом одмах иза штета насталих трговином дрогом и оружјем.

Сви људски афинитети, интелигенција, образовање и различитост међу појединцима добијају на значају тек у комуникацији са другим људима и окружењем у коме живимо. Све до средине 15. века комуникација се сводила на основне елементе, говор и писмо, а после тога развијају се и други видови комуникације, коришћењем разних и све савршенијих техничких средстава. Светска информацијска и информациона револуција у комуникацији међу људима доживеле су неслућени технолошки бум тек проналаском и развојем модерних информатичких и комуникацијских уређаја, уређаја и мрежа којима се уносе, обрађују и чувају подаци и преносе слика, говор, звук и сигнали у дигиталном облику. За разлику од информацијске, информатичка револуција обухвата сва она технолошка решења која се остварују коришћењем техничких помагала и технолошких решења.

Информатичка револуција

Технолошка, а самим тим и информациона револуција почиње 1440. године, проналаском и првом употребом Гутенбергове машине за штампање, па је тако 1455. први пут штампана „Библија“, што се сматра почетком масовног ширења писмености у свету. После периода замишљања, од око два века, долази до

Криминал у сајбер простору

Злоупот напретк

појаве и увођења у масовну употребу нових техничко-технолошких достигнућа: телеграф 1840. (Морзе), телефон 1875. (Бел), 1891. прва филмска представа, 1909. радио и иконоскоп 1926. који отвара пут савременој телевизији.

Истовремено се стварају предуслови за информатичку револуцију (1833. када се развија аналитички уређај и постављају теоријске основе за рад савремених рачунара, 1944. када је конструисан рачунар MARK-1 и, од педесетих година 20. века, када почиње производња компјутера за комерцијалну обраду података).

Развој рачунарске технологије пратио је развојна достигнућа на пољу електротехнике, електронике и теоријских сазнања на пољу ки-

реба
а

бернетике. Историјски развој рачунара може се посматрати у неколико етапа, у зависности од тога како су се уводиле новине у развоју телекомуникационих и информатичких средстава и система. Прва фаза траје од 1951. до 1958, када се у обради и преносу података користе електронске цеви и кабловске везе. Друга наступа 1959, када у масовну употребу улазе транзистори и магнетна језгра. Трећа фаза, у којој се развија технологија интегрисаних кола и почиње коришћење виших програмских језика, траје од 1964. до 1970, да би у следећој, од 1971. до 1987, дошло и до интеграције полупроводничких елемената. Пета фаза односи се на период од 1989. до 1992, када долази до развоја па-

ралелне архитектуре и арсенид чипова и, на крају, у шестој фази, од 1993. године, усавршавају се неурокомпјутери на бази неуронске мреже и долази до развоја и експерименталне примене вештачке интелигенције.

У односу на претходна раздобља људско знање се нагло удвостручава у све краћим периодима. На пример од 1900. до 1950. знање је двоструко повећано, да би до наредног удвостручења дошло већ до 1960. године. То је и основни показатељ уласка човека у раздобље наунотехнолошке револуције. Разумљиво је да централно место и улогу у том процесу има чип. Такође, почиње употреба микропроцесора – једног или неколико повезаних чипова који делују као самостални рачунар.

Велике наде полагају се у скорој проналазак и развој савр-

УКЛАЊАЊЕ ДОКАЗА

Починиоци рачунарских напада не остављају доказе о неовлашћеном приступу. Анонимност је један од темеља компјутерског криминала и основни разлог зашто га је тако тешко открити, спречити и сузбијати. Нападаци из логичких датотека настоје да уклоне податке о свом приступу и коришћењу јер се свака активност у њима бележи (дневник рада који бележи сам компјутер, односно његов оперативни систем). Некада настоје и да осигурају слободан поновни приступ тако што остављају задња врата и замке.

шеног биочипа, који делује слично као људски мозак, што представља подлогу за развој вештачке интелигенције, увођење масовне роботизације и дигиталне универзалне комуникације.

Глобалне мреже

Ниво развоја који је данас достигнут у области рачунарске технике омогућава повезивање компјутера у мреже и њихово глобално повезивање у јединствену комуникацијско-информацијску мрежу – интернет. На тај начин створено је и плодно тло за злоупотребу, односно развој и ширење компјутерског криминала, мада су неки појавни облици злоупотребе постојали и пре стварања и развоја глобалне мреже.

Технолошки развој коме се не могу сагледати последице омогућио је заједно са другим узрочницима стварање „data heaven-a“ (рај за крађу података) и „criminal heaven-a“ (криминални рај), нарочито у мање развијеним друштвима, с непостојећом или непотпуном правном регулативом на подручју рачунарског криминала.

По неписаном правилу, проблемима се приступа и они се решавају тек када наступе знатне штете и видљиве последице по појединца, организацију или систем у целини. Такође, указала се потреба да се променама управља како би се задаци те фазе развоја што брже и са

што мање жртава остварили и превазишли, за шта је потребно ујединити више наука и научних области, те створити солидну законодавну основу која регулише употребу и санкције злоупотребе киберпростора.

Централно и основно питање није ко користи и управља данашњицом, већ првенствено ко усмерава, креира и уобличава будућност.

Деловање алгоритма

Приликом дефинисања информацијских мрежа честа су и оправдано постављана питања – који је циљ, које су им функције и од чега се састоје.

Основни циљ постојања сваке информацијске мреже јесте да достави информацију на право место, у право време и уз минималне утроске и улагања временских и финансијских ресурса.

Свака мрежа састоји се од улаза, излаза, процеса и повратне везе. Постоје три стања у којима се може наћи информацијска мрежа: када има само улаз – информисана мрежа; када има само излаз – информисућа мрежа; и када има и улаз и излаз – потпуна информацијска мрежа (у пракси углавном и постоје само такве мреже).

Управљање је најважнија функција и особина сваке информацијске

ШТА ЈЕ ИНТЕРНЕТ?

Интернет је глобална информацијско-комуникацијска мрежа која повезује и спаја појединачне рачунаре, мреже појединих земаља и организација и тако омогућава власницима рачунара у целом свету да путем својих локалних мрежа и телефонских веза комуницирају, размењују информације и користе друге услуге.

Иако је хијерархијски организован, интернет је у суштини децентрализован. За решавање глобалних питања заједничких за целу мрежу надлежан је WWW конзорцијум или W3C. Он одређује стандарде комерцијалног дела интернета којих се морају придржавати сви произвођачи хардвера и софтвера, ако своје производе желе користити и продавати на интернету.

мреже, па од тог процеса зависи функционисање читаве мреже. Било која мањкавост и непотпуност у формирању и деловању мреже, или недостатак информација о томе има за последицу недовољну организованост, где се и ствара погодно тло за компјутерски криминал, а у ек-

треним условима доводи се у питање и опстанак мреже.

Управљачки процес мрежом је најважнији, стога и најугроженији у наслатају компјутерског криминала, и често се назива интегрисаном информацијском мрежом са четири основне активности: прикупљање података и информација, обраду података и информација, меморисање (складиштење) података и информација и дистрибуција информација према крајњим корисницима.

Информацијску мрежу сачињавају – рачунари, комуникацијски уређаји, комуникацијске и рачунарске

мреже, подаци и информације које се могу складиштити, обрадити и користити, програмска документација и поступци везани уз рад, коришћење или одржавање, а у ширем смислу чине је људи, средства, подаци, поступци и методе које се користе ради добијања валидних информација на основу којих ће крајњи корисници правовремено доносити одлуке.

Састав, делатност и циљ информатичке мреже одређују три основна начела – економичности, ефикасности и сигурности.

Рачунарски програм јесте систем дигиталних инструкција забележених на неком материјалном носиоцу, које омогућавају његово функционисање и решавање одређених задатака. Срце сваког програма је алгоритам – апстрактно математичко правило за решавање одређеног мисаоно-логичког проблема.

Напади на интернету

Развој интернета почиње 1969. године. Настао је као пројекат ARPANET с основним циљем да се створи поуздана мрежа која ће моћи да функционише и када неки њен део не ради, било због напада или техничке неисправности. Развој мрежног протокола омогућио је да се комуникација путем мреже аутоматски преусмерава, мимоилазећи место где је проблем настао, а тиме и спречи немогућност добијања информација без обзира на настале проблеме.

Почетком 1970. године у употребу улази први централни компјутер на UCLA и успоставља се NCP (Network Control Protocol) – као службени протокол за мрежну комуникацију. Мрежа је у почетку била намењена војним и научним потребама.

Средином седамдесетих развија се нови мрежни протокол TCP/IP, али се почиње користити тек 1982. године. Заменио је NCP, а служио је за комуникацију различитих врста рачунарских мрежа. Ускоро се из мреже због сигурности издваја MILNET (Military Network), који добија

назив интернет (тако да 1989. ARPANET и званично постаје интернет). У потпуности се отворио јавности, после чега вртоглавом брзином расте и број корисника који је у наредних петнаестак година превазишао 200 милиона.

Ширењу доприноси развој WWW. Користећи нови протокол HTTP и формат HTML, WWW представља могућност приступа информацијама на нови начин и то комбинацијом текста, звука и слике – речју мултимедија.

Интернет је данас учинио размену и доступност информација лакшом него икада. Издвојило се неколико његових функција – прикупљање, чување и приступ информацијама, једноставнија и бржа размена података и програма, велики простор за оглашавање, и-мејл (електронска пошта која скоро у потпуности истискује класичну), интерактивна и непосредна комуникација између корисника, телеконференција и интернет телефонија, електронско банкарство и електронско пословање.

На почетку, намена мреже није била комерцијална нити усмерена на оно што данас представља, па се тиме и безбедности није поклањала довољна пажња и протоколи су били усмерени углавном развоју ефикасности, флексибилности и отворености мрежа. Коришћењем ARPANETA у почетним фазама развоја, догађале су се мање безазлене повреде безбедности у ужем кругу корисника који су се међусобно познавали и то у облику интерних шала и смицалица.

Први озбиљнији напад на мрежу ARPANETA догодио се 1986. године када је хакер успео да се повеже и копира податке из разних установа корисника интернета. Треба нагласити да том приликом није било злоупотребе прибављених информација.

Други озбиљнији напад уследио је 1988. године, а представљао је први аутоматизовани мрежни безбедносни напад. Морис Ворм је написао програм помоћу кога се могао спојити на други компјутер, искористити

слабост како би се сам пребацио на други компјутер и тако проширио мрежом. Тако се програм унедоглед умножавао на мрежу и искоришћавао за то њене ресурсе док није настало више од 5.000 копија црва који су „појели“ меморију мрежа и које су у том тренутку и срушене. Велики број мрежа је на тај начин трајно изашао из употребе. Ворм је прва особа осуђена на основу „Закон о компјутерској превари и злоупотреби“.

Већ 1989. напади на мреже се настављају у облику црва – WANK/OILZ. После се јављају Packet Sniffers, који су намењени копирању података из пакета у којима путују мрежом, а садрже корисничка имена и лозинке за приступ мрежама. Током 1995. године развијају се програмски алати за откривање „веза поверења“ и њихову симулацију с удаљеног рачунара како би се осигурао несметан приступ мрежи.

ЕЛЕКТРОНСКО ПОСЛОВАЊЕ

Електронско пословање је новији појам који обухвата све облике пословних трансакција или размене информација помоћу информацијске и комуникацијске технологије међу организацијама, између организација и купаца или организације и државне администрације.

Омогућава понуду, потражњу, продају, размену информација, подношење платних налога, електронски пренос средстава без непосредног контакта и посредништва између заинтересованих страна. На тај начин смањују се трошкови, време, непотребне залихе, а пословање се прилагођава интересу странака.

Такав облик рада има корене у електронском преносу новца с краја 19. века, када су коришћени уређаји попут мрежа Roter.

За разлику од електронске размене података, електронско пословање је шири појам који осим размене података обухвата и низ активности усмерених ка јавном и према

приватном сектору, али и према сваком грађанину који има приступ мрежи. Од раста интернета највише користи имају они чија је делатност повезана са радом и коришћењем интернета – произвођачи софтвера и хардвера, интернет провајдери и они који пословање први прилагоде новим условима – компаније које ширење пословања виде у новом тржишту.

Основне препреке даљем расту електронског пословања јесу несигурност организација које послују на тај начин, неповерење корисника у безбедност, правни проблеми, тешкоће у погледу криптографских производа и приликом постизања међународног консензуса опорезивања електронског тржишта.

УМНОЖАВАЊЕ ШТЕТЕ

Раст интернета прати раст броја и учесталости напада.

Тачан, па ни приближан број стварних напада не може се и никада неће утврдити. Када је реч о великим информацијским мрежама честа је тенденција да се напади прећуте због тајности података или због страха од губитка корисника. Зато је тешко утврдити стварне последице, али процене Интерпола говоре да је штета настала компјутерским криминалом одмах иза оних насталих трговином дрогом и оружјем.

Највећи број инцидената се не објави или чак никада и не открије. Пример је случај NASA-е 1998. годи-

ШИРЕЊЕ ХАКЕРСТВА

Ширењу хакерства доприноси:

- развој мрежа и њихово повезивање, phreaking – phone breaking,
- појава персоналних рачунара (1981. године, IBM PC),
- развој телекомуникационих уређаја намењених раду с удаљеним компјутерима,
- појава хакерских BBS-ова (Bulletin Board System) – омогућује им да тајно комуницирају и размењују искуства и програме намењене провалама,
- појава и раст интернета и улога медија у популарисању хакера.

не, која је претрпела низ организованих напада на сервере засноване на Windows-у. Дошло је до рушења мрежа и понуда услуга холандских хакера Садаму Хусеину за време америчких припрема за Пустињску олују, што је он одбио.

Развојем интернета расте и број потенцијалних нападача. Све веће техничко знање и напреднија опрема омогућавају стварање напредних софтверских алата намењених лакшем и бржем нападу, па је и починиоцима с мањим знањем омогућено да једноставно и лако изведу напад.

Основни разлог јесте и доступност изворних кодова програма, које омогућава увид починиоцима у структуру програма и коришћење његових слабости. Честа мета су агенције за заштиту интелектуалне својине. Хакери веома брзо откривају безбедносне багове. Хардверске или софтверске грешке до које долази кривицом произвођача често се откривају тек после изласка производа на тржиште.

Постоји могућност да се и тронанским коњем мења програм, посебно делови за идентификацију и приступ мрежи како би јој се могло неовлашћено приступити, а да се тај поступак региструје као легалан. До напада најчешће долази у тренуцима неовлашћеног приступа, неовлашћеног мењања података и програ-

ма, неовлашћеног брисања података и програма, пре- снимавањем малициозних програма (вируса и црва), коришћењем туђег рачунара за приступ другој мрежи, стварањем услова за настанак штете на мрежи и крађе, оштећења, уништења хардверске основнице и медија.

Нападаци настоје да осигурају приступ компјутерској мрежи, прошире приступ како би могли даље де-

ловати и предузимати друге радње у зависности од мотива и намера (прибавити, уништити или изменити програме и податке). Такође, настоје да уклоне доказе о присуству и предузетим радњама.

У односу на вољу нападача, напади се могу, условно, разврстати у оне које се учине намерно, односно свесно или случајно, када је то учинила особа која није знала шта ради. Према учинку напади могу бити активни и пасивни, у зависности од тога да ли се објекат с подацима мења или не.

С обзиром на место одакле напад долази може бити унутрашњи и спољашњи, а с обзиром на информацијске ресурсе може бити напад на податке, на основу програма (брисање и делимична или потпуна промена софтвера), и груби напад, односно напад на хард-диск.

Последице напада су неовлашћено прибављање информација, њихово мењање, маскирање и лажно представљање, неовлашћено коришћење ресурса и ускраћивање услуга.

Методе приступа

Да би приступили мрежама починиоци користе различите методе:

- друштвени инжењеринг – обухвата многобројне начине прибављања лозинки за неовлашћен при-

ступ мрежи који су резултат непажње, а најпознатији су Shoulder surfing – откривање лозинке физичким увидом приликом уписивања лозинке и Scavenging и Dumpster diving (стрвинарење) – „копање“ по туђем смећу, баченим папирима или белешкама како би се пронашла лозинка;

■ Masquerading – лажно представљање (као друга особа или компјутерска мрежа), поготово у случају такозване злоупотребе поверења (симулирање мрежа с којим постоји успостављена „веза поверења“);

■ Spoofing – више метода помоћу које нападачи долазе до жељених података користећи слабости интернет протокола али и непажњу корисника; може бити: Login spoofing – маска и лажно представљање, када овлашћени мрежни корисник не зна да није приступио жељеној мрежи и да су његови подаци у рукама нападача, Web spoofing – маска WWW странице, E-mail spoofing – слабости SMTP протокола, променом информација одакле је послата пошта (представљање као овлашћени корисник те и-мејл адресе), затим, DNS spoofing – тражење бројчане адресе компјутера, пресретање и слање лажних информација мрежи коју намерава напасти након чега се комуникација преусмерава на његов компјутер, те IP spoofing – пресретање и модификација IP адресе, шаље се лажна слика мрежи која верификује приступ па она мисли да је нападач, у ствари, овлашћен за приступ;

■ Guessing – насумични вишеструки покушаји погађања лозинки за приступ, по методи покушај-промашај;

■ Scanning – приступ мрежи уз помоћ посебних алата и програма, а користе је почетници (War Dialing);

■ прислушкивање – на телефонским линијама, уграђивање прислушних уређаја у саме компјутерске центре или персоналне рачунаре;

при чему долази до отицања података приликом разговора и размене искустава;

■ компромитација – разни видови уцена, подмићивање, искоришћавање људских слабости и порока;

■ оптичко шпијунирање – праћењем, осматрањем и снимањем зграде или просторије у близини, увид у лозинке са екрана рачунара, пресретање ЕМ зрачења са терминалног видео-уређаја – екрана;

■ Socializing – дружење са запосленима у одређеној организацији,

■ програмске манипулације – различита програмска решења попут Pocket/Password Sniffer, „тројанског коња“...

Проширење утицаја

Када су нелегално приступили мрежи, нападачи настоје да прошире приступ јер имају мала права и њихово је деловање ограничено само на оно подручје, односно на извршење оних радњи на које је корисник, од кога је украдена лозинка, овлашћен. Повећање приступа реализује се на следеће начине:

■ Browsing – прегледање доступних садржаја (потрага за датотекама са лозинкама);

■ Back/Trap door – циљ је омогућити ономе ко их је направио неовлашћени приступ компјутерској мрежи заобилажењем редовног поступка идентификације и ауторизације код приступа; његови облици су – Back door (задња врата) пречице које су оставили после приступа неовлашћени корисници, манипулацијама на мрежи и Trap door (замке) – пречице које су оставили аутори мрежа ради бржег системског приступа мрежама ради поправки, надоградњи (update-a);

■ програми за анализу и надзор рада – првобитна намена им је да упозоре на грешке у мрежи и мањкавости, али их хакери злоупотребљавају; примери за то су SATAN, ISS, SPI;

■ Superzapping – назив од помоћног програма Superzap (IBM mainframe), који омогућава систем администратору да заобиђе сигурност

мреже ради што бржих поправки стављају изван функције мрежне заштите;

■ грешке у програму – несвесне грешке које се у развоју нису приметиле; примери су многобројни упади у мреже због слабости софтвера, NASA, NATO, грешке на Explorer-у, Netscape-у, Microsoft OS, те случај cookie-ја.

Акције нападача

Могуће је да се претходно наведеним поступцима напад завршио, али је могуће и да су се тек тада створили услови за наставак напада. Нападачи, често, предузимају следеће акције:

■ манипулације програмима – коришћењем појединих програма за обраду база података или измена постојећих програма, с већег броја рачуна скидају мање износе новца и пребацују на своје рачуне или пребацују износе после друге децимале, такозвано француско заокруживање; такође, премештају или преправљају податке;

■ Denial of service – онемогућавају овлашћеног корисника да користи мрежу слањем велике количине података који оптерете и „загуше“ сервере, те им ометају рад (Spamming, Worm);

■ употреба малициозних програма: Trojan Horse – рачунарски програм који осим видљиве има и скривену, кориснику непознату намену, која може бити безазлена али и опасна јер аутору обезбеђује безгранична овлашћења над мрежом – back door. За разлику од осталих програма, „тројански коњ“ се не размножава и не преноси. Подврсте су му – софтверске бомбе (активирају

се покретањем програма), логичке бомбе (активирају се испуњењем услова) и временске бомбе (у одређено време или након истека неког времена се активирају). Међу помнутим програмима су и Worm – рачунарски програм који када се покрене сам се и умножава на компјутеру или рачунарској мрежи, а користи ресурсе мреже тако да она не може нормално да функционише све док се садржај мултиплицираног програма не уклони. Делује потпуно независно и за разлику од вируса не угрожава податке. Такви програми су Bacteria, Rabbits, Crabs, Creepers (гмизавци).

Вирус је такође рачунарски програм или део програма који се после активације сам размножава и шири. Најчешће је написан у асемблеру, ретко неком вишем језику, преноси се помоћу CD-а, USB-а, флеш меморија или мрежом. Активира се покретањем програма, у одређени дан или сат, доводећи до различитих безазлених али и опасних последица. Након активирања могу остати резидентни или не. Активност престаје завршетком рада за раженим програмом. Забрињавајући је број и брзина настанка вируса.

ЦИЉЕВИ НАПАДА

Циљеви већине напада на интернету су:

- корисничке лозинке – нападачу омогућују несметан приступ мрежи,
- подаци који се налазе у меморији, на хард-диску или су у слободном транзиту каналима,
- базе с бројевима кредитних картица ради остваривања новчане добити,
- компјутерски програми – омогућавају неовлашћено коришћење, брисање, мењање, копирање или препродају,
- веб-странице и News групе – неовлашћена промена садржаја страница, онемогућавање коришћења мрежа па овлашћени корисник не може да користи мрежу,
- материјални ресурси мрежа – физички приступ с намером да се трајно оштете, отуђе или униште делови или мрежа у целини.

Месечно се појави више од 100 нових вируса, а од тог броја само 60 њих застари.

Према начину деловања вируси могу бити boot sector – активирају се покретањем DOS-а; паразитски – активирају се покретањем програма кога су заразили; вируси multi-partite који су комбинација претходне две врсте; макро вируси – активирају се покретањем макроа (саставни делови програма Word, Excel). Вируси се могу активирати у одређено време (Yankee Doodle), одређеног дана (Pathogen), датума (Michelangelo) или после копирања одређени број пута (Disk Washer).

Изразито су опасни полиморфни вируси (Qveeq) који мењају облик да би заварали антивирусне програме. Користе се и енкрипцијом (шифровањем) како би прикрили постојање и отежали проналажење. Опасни су и Stealth вируси који се тешко откривају јер се у тренутку покретања антивирусног програма одвајају од зараженог програма да би му се након тога поновно припојили. Вируси се преносе и електронском поштом.

Развој хакерства

Настанку хакера претходиле су злоупотребе јавних телефонских мрежа. Починиоци таквих дела називали су се Phreakers. Јавили су се шездесетих, углавном као људи запослени у те-

лекомуникационим установама. Познавали су слабости мрежа и користили знања ради постизања бесплатног коришћења телекомуникационих услуга. Њихово знање касније су користили хакери.

Хакерство настаје седамдесетих. Први хакери били су запослени на терминалима који су покушавали да продру до централног рачунара, користећи се терминалима на послу (јер су рачунари за приватну употребу били тек у повоју и веома скупи). Осамдесетих се хакерство нагло проширило (развојем интернета омогућено је глобално повезивање, дошло је до веће отворености мрежа, смањене су сигурности мрежа, тако да, на разне начине, лични, али и тајни војни, владини и службени подаци постају доступни нападачима).

На различите начине хакери покушавају да дођу до шифри. Познати су софистицирани методи, као што је cracking, односно копирање фајлова у којима се налазе лозинке, па и криптоанализе, којом се пробија енкрипција. Да би то постигли, хакери користе алате и програме којим насумице настоје да открију кључ испитујући и 50.000 до 200.000 употређења у секунди. Таква веза углавном се остварује даљински, с туђе телефонске линије, како би се отежало праћење трагова. Све је то учинило хакерство једним од највећих глобалних проблема на почетку 21. века.

Стварна слика хакера различита је од оне коју су о њима створили медији. Хакери о себи мисле да су чланови елите, борци за слободу информација и демократију. На основу података јединица за рачунарски криминал, хакери су обично мушкарци, између 15 и 35 година старости, арогантни, непристојни, неуредни, неорганизовани, љубитељи SF-а. Нападе чине зарад стицања имовинске користи, али и жеље за публицитетом. Најбоље их описује термин „информацијски брокери“ – врста мешетара информацијама..

Разлози због којих нападају мреже крећу се од племенитих и бе-

ззлених (знатижеља) до најнижих и најопаснијих (користољубље). Свом деловању настоје да дају и политичку димензију јер верују да се боре за слободу информација и да су борци за људска права и слободе. При томе, заборављају да управо они крше права и слободе човека, пре свега право на приватност.

Хакерским радњама се не сматрају оне до којих је дошло случајно, које су усмерене на физичко онеспособљавање рачунарске мреже или средстава телекомуникација, затим, радње запослених којима компјутерски системи користе за личне потребе.

Информацијски брокери

На основу мотива напада и степена опасности приликом акција, хакери могу бити:

- Hackers – особе које из незнања, радозналости или због доказивања, упадају, понекад и несвесно, у туђе мреже, без намере да нанесу штету, копирају, мењају или на неки други начин утичу на функционисање мрежа;

- Crackers – опасне особе, вишег нивоа знања, које поседују квалитетна техничка средства која им омогућују да продру и у велике и јаке чуване мреже, најчешће из користољубља.

С обзиром на циљ напада и стручно знање које користе разврставају се у следеће групе:

- Hackers – занимају их само компјутерске мреже, поседују високо стручно знање, а циљеви напада су им, углавном, више мреже;

- Phreakers – изучавају телефонске и телекомуникајске мреже, располажу знањем из тих области што им омогућава да помоћу средстава и метода неограничено и бесплатно користе услуге.

Према месту одакле делују разликују се хакери који су унутрашњи – запослени у организацији на чијем компјутеру желе починити саботажу, и спољашњи, које делују ван органи-

ЕНТРОПИЈА МРЕЖЕ

Ентропија мреже представља меру њене неорганизованости. Погрешна или недовољна организованост и слаба информисаност морају се смањити бољом организацијом мреже, сређеношћу елемената, благовременим и тачним информацијама о свим процесима. Што је организованост и сређеност већа, мања је могућност угрожавања, а већа могућност извршења очекиваног.

CYBER CRIME

CHANGE YOUR
PASSWORD
FREQUENTLY

зације, фирме или институције, чије рачунарске системе угрожавају.

Сходно методама, средствима и циљевима, хакери могу бити:

- почетници – млади починиоци који то раде из радозналости и досаде,
- студенти – раде из интелектуалне знатижеље за сигурност мрежа,
- туристи – проваљују у мреже и настављају активност ако нешто интересантно запазе,
- разбијачи – уживају у томе да изазову пад мрежа,
- лопови – најозбиљнији починио-

ци, образовани, нападачки расположени – „криминални кракери“.

Према мотивима напада и последицама које проузрокују познати су следећи хакери:

- Pure Hackers – настоје бити што уочљивији како би привукли пажњу и задовољили своје егоистичке потребе; не улазе у зоне високог ризика;
- унутрашњи хакери – мотивисани користољубљем, запослени радници овлашћени за приступ мрежи; њих је најтеже открити;

■ криминалци – користе телекомуникацијску технологију ради брзине и могућности да остану анонимни – трговци наркотика и међународни криминалци;

■ индустријски шпијуни – краду информације које након тога нуде на тржишту информација;

■ хакери у функцији страних обавештајних служби – с велике удаљености пробијају најзаштићеније мреже и баријере како би дошли до информација од интереса за стране обавештајне службе.

Уколико се анализира криминално понашање, хакери могу бити:

■ кракери – чије је незаконито понашање подстакнуто интелектуалним изазовом,

■ рачунарски криминалци – незаконито понашање је ради остваривања финансијских или политичких циљева,

■ вандали – њихово понашање подстакнуто је незадовољством или љутњом према некој организацији.

Ако се говори о појавним облицима рачунарског криминала, хаке-ри се могу разврстати као:

■ копи-пејст – они умножавају, затим продају или деле информације;

■ рачунарски лопови – преправљају податке и програме да би се на брзину обогатили;

■ кријумчари – сарадници тајних служби и индустрије; тргују оним што доноси брзу зараду, најчешће оружјем, наркотицима, програмима;

■ хаке-ри – који неовлашћено упадају у туђе рачунарске системе;

■ саботери – имају слободан приступ уређајима или им тајно прилазе како би их оштетили или уништили;

■ осветници – бивши запослени који се од саботера разликују на основу мотива;

■ шпијуни – проваљују по наредби да би дошли до различитих тајних података.

СРЕДСТВА ЗАШТИТЕ

Методe и средства заштите морају да осигурају несметан и сигуран рад информацијске мреже, с једне стране, а сигурност података и комуникација, и унутар мрежа и према околини, с друге стране. Уз то, треба да осигурају физичку, људску, комуникацијску и оперативну сигурност мрежа.

Примењују се многе методе заштите:

■ Физичка заштита – скуп метода и средстава ради заштите хардвера од непосредног физичког приступа мрежи и коришћења њених ресурса, али и заштите од непредвидивих спољашњих фактора, попут струјних удара. Користе се аларми и видео-надзор,

■ Провера приступа – најчешћи начин заштите мреже од неовлашћеног мрежног, односно даљинског приступа преко комуникацијских канала. Састоји се од два поступка – идентификације корисника и ауторизације (утврђују се овлашћења и права после приступа). Корисник приликом приступа овлашћеној мрежи уписује име и шифру. Новије мреже примењују уређаје којима се идентитет корисника проверава помоћу магнетских картица, анализом отиска прста или длана, провером зенице ока, анализом гласа, потписа,

■ Криптографија – користи се од најстаријих времена као средство тајне комуникације. Потиче од грчке речи *crypto* – скривен, и *graphein*

– писање, а значи мрежно размештање или замењивање знакова с циљем да се сачува тајност текста од сваког коме није намењен. Криптологија је наука о сигурној комуникацији, обухвата криптографију (енкрипцију) и криптоанализу (дешифрирање – декрипцију). Данас се криптографија користи за кодирање података помоћу алгоритама за енкрипцију, с намером да се тајно и сигурно пренесу комуникацијским каналом до примаоца. Алгоритми користе кључеве у облику бинарних бројева дужине до 1.024 бита. Деловитност таквог поступка зависи од алгорита и дужине кључа који се користи. Кодирање је могуће спровести софтверски (коришћењем програма) и хардверски (коришћењем наменских уређаја).

Криптографске мреже

Криптографске мреже могуће је класификовати према:

- математичким операцијама којима се изворна порука скрива, коришћењем енкрипцијског кључа, приликом које се премештају знакови унутар поруке или замењују другим знаковима или симболима;

- кључу који користе пошиљалац и прималац – може бити исти или различит; симетрична криптомрежа користи тајни кључ који поседују и прималац и пошиљалац (DES – Data Encryption Standard кључ од 56 бита и већи); она је најбржа, али је пренос кључа несигуран; асиметрична криптомрежа позната је као метода „јавног кључа“; користи пар

различитих кључева, тајни и јавни – такав је PCA алгоритам (Rivest-Shamir-Adelman); тајни кључ има само прималац, а јавни кључ за шифрирање доступан је свима, па је интернетом до њега једноставно доћи; иако спорија, метода је далеко сигурнија од претходне;

МРЕЖНИ СЕРВИСИ

Познати мрежни сервиси за комуникацију с другим корисницима или приступ ресурсима других компјутера на мрежи су:

- Gopher – мрежа за проналажење и претраживање мрежних ресурса и база података,
- FTP – мрежа за пренос података,
- USENET – мрежа за комуницирање с другим корисницима путем тематских конференција,
- E-MAIL – мрежа за слање и примање електронске поште,
- WWW – најкомерцијалнији део, мрежа за претраживање и проналажење информација,
- ARCHIE – претраживање FTP-а.

- стеганографија – умеће скривеног писања, користи се за уметање инфо у неискориштене делове информацијског пакета који се преноси комуникацијским каналом; тако се подаци крију у безазленим порукама (слици, тексту, звуку); важно је само да не дође до грешке у преносу;

- дигитални сертификат – представља исправу у дигиталном облику која потврђује идентитет правног лица или особе; издају их овлашћене организације; сигурност података из исправе омогућава се употребом асиметричне криптографије; издате исправе садрже тајни кључ за дешифрирање, а оверавају се јавним кључем који издаје надлежна агенција;

- дигитални потпис – јесте технологија провере веродостојности примљених порука у комуникацији између два удаљена рачунара; потпис у дигиталном облику је саставни део поруке која се шаље, а садржи израчунати скуп поруке; не могуће је изменити поруку, а да се тај број не промени; често се користи у комбинацији с дигиталним сертификатом јер дигитални потпис потврђује веродостојност текста који се шаље, односно прима, али не и идентитет особе која га шаље;

- дигитални временски запис – користи се за проверу када је дигитални документ креиран, односно последњи пут промењен, ради утврђивања веродостојности документа послатих интернетом;

- керберос – мрежни протокол за идентификацију, осигурава висок степен провере идентитета учесника мрежне комуникације коришћењем криптографске методе тајног кључа; приликом приступа серверу користи висок степен криптографске заштите;

УПАДИ У РАЧУНАРЕ

Поједине делатности хакера могу бити и корисне, јер упозоравају на слабости мрежа и пропусте у заштити. Ипак, чињеница је да су штете настале таквим упадима далеко веће од користи. Забрињавајућа је повезаност хакера с разним облицима организованог криминала – случај Левина и упада у банкарску мрежу Citybank-e, те неовлашћени трансфер новца на различите приватне рачуне у другим банкама.

Хакерским услугама све се више користе и обавештајне службе. Познат је догађај из 1989. када је у Немачкој откривена и ухапшена група хакера која је за потребе КГБ-а, уз велику новчану награду, покушала да уђе у око 450 рачунарских мрежа широм САД и западне Европе, или случај „Вјесника“ 1998. године када су српски хакери заменили садржај насловне странице непримерним садржајима, након чега је уследио одговор хрватских хакера на странице Народне библиотеке Србије. Догодило се и неколико напада албанских хакера на сајтове наших министарстава и на сајт Српске православне цркве.

Софтверска пиратерија

49

Убрзани технолошки развој, који прате велике зараде, не прати на одговарајући начин и брига о безбедности и заштити мрежа. Томе највише доприносе произвођачи софтвера и хардвера, који у немилосрдној борби за тржиште често у промет пуштају иновације пре конкуренције, које нису до краја испитане и имају многобројне недостатке. Сем тога, произвођачи скоро и да не одговарају за мањкавост производа, па се том проблему и не посвећује довољно пажње.

Повећањем броја физичких и правних корисника интернета свет постаје глобално информацијско се-

куренције, које нису до краја испитане и имају многобројне недостатке. Сем тога, произвођачи скоро и да не одговарају за мањкавост производа, па се том проблему и не посвећује довољно пажње.

Повећањем броја физичких и правних корисника интернета свет постаје глобално информацијско се-

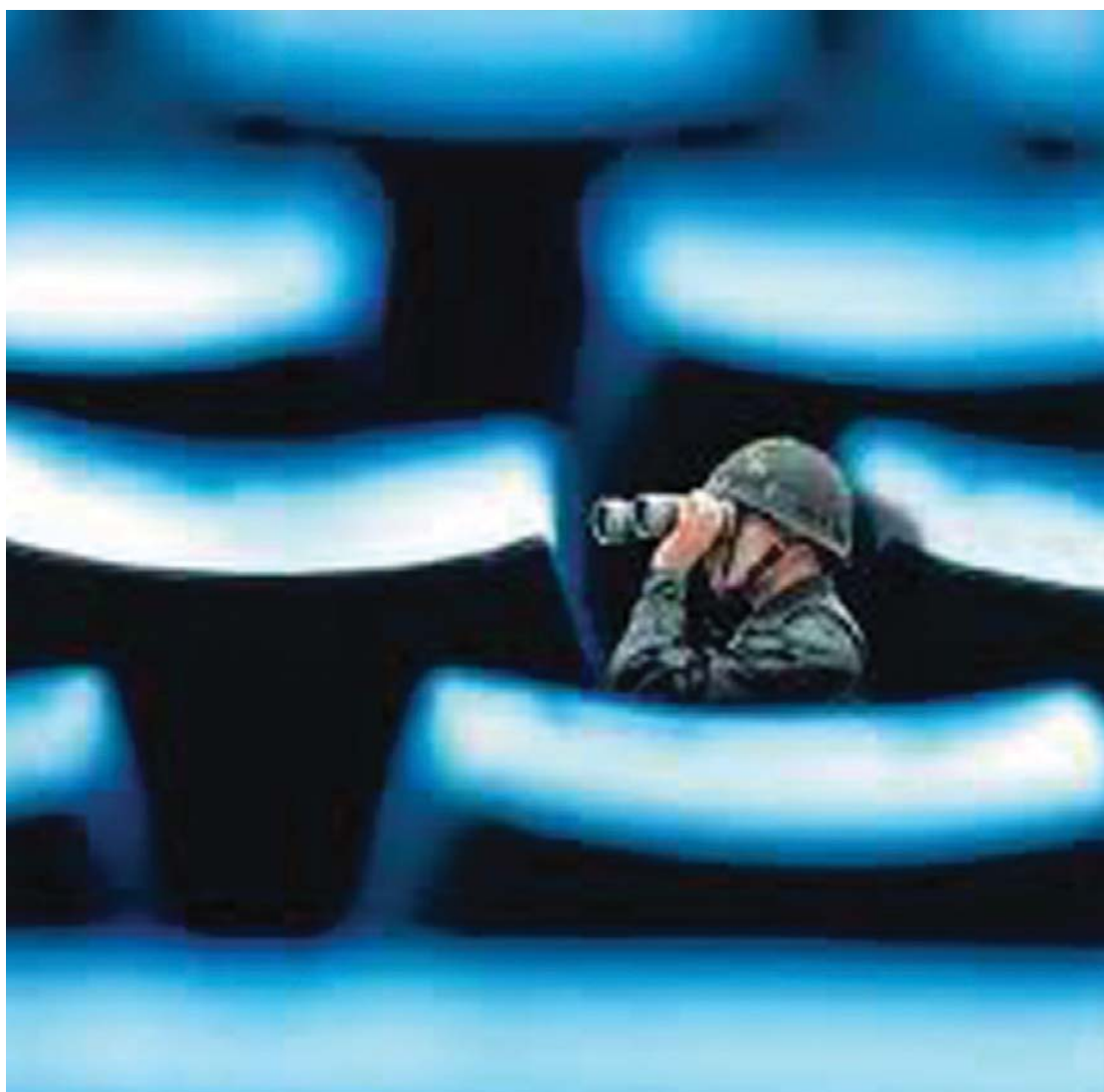
- Firewall – начин заштите у мрежама који треба да спречи неовлашћени приступ подацима и програмима, а да, истовремено, корисницима омогући приступ интернету без опасности за податке на локалној мрежи с које се приступа; могуће их је користити као заштиту и интерно, унутар локалне мреже; слабости су управо у томе што су ограничења приликом приступа интернету заиста велика;

- издвајање података или мрежа из мреже; ако то није могуће, онда се примењује једно од решења такозване мреже реплицирања садржаја, при чему се подаци с једног компјутера копирају на други; након што су пренесени, веза се прекида тако да рачунар коме приступају корисници нема везе са централним рачунаром;

- Backup – редовно меморисање података и програма и њихово чување на заштићеном месту; ако и дође до напада, штета ће бити већа ако не постоје сигурносне копије података и ако су они, на пример, неповратно избрисани деловањем уметнутог малициозног програма;

- антивирусна заштита – најефикаснија заштита јесте коришћење квалитетног антивирусног програма; пожељно је да је програм стално резидентан у меморији и да приликом копирања података препозна вирус, те одмах нуди кориснику могућност деловања;

- надзор и анализа рада мреже – обухвата мере и средстава којима се проверава приступ, коришћење мрежа, анализира рад, те испитују њене слабости. Посебно се користи у комбинацији с другим методама (firewall-a). Ипак, упркос све већој аутоматизацији тог поступка, кључну улогу и даље има стручни кадар.

ло, укидају се регионална, просторна, етничка и слична ограничења, те се формира такозвана информацијска заједница. Интернет је тако постао технолошки, социјални, економски, медијски, политички, али и правни феномен. Имајући у виду да на садашњем нивоу развоја није могуће постићи апсолутну сигурност информацијске мреже, јавља се потреба за пружањем апсолутне и ефикасне правне заштиту када до злоупотребе дође. Ипак, то је могуће постићи само координираном акцијом и уз сугласност међународних фактора.

Такође, у великом броју земаља законски оквир за борбу против криминала у киберпростору сведен је на деловање полицијских структура које се баве борбом против високотехнолошког криминала, док заштита појединца или мреже често изостаје

из правних оквира.

Најчешће грешке у заштити рачунарских мрежа последица су ниског степена информатичког образовања корисника услуга IS-a, погрешног избора лозинки, грешака у властитом или туђем софтверу и протоколима, погрешне имплементације софтвера и протокола, погрешне конфигурације рачунарског мрежа или мреже, коришћења мањкавих и застарелих метода физичке заштите, недостатака коришћеног начина надзора мрежа, или застарелог софтвера и хардвера, односно њихове некомпатибилности, непостојања сигурносне политике и недовољног улагања у заштиту и сигурност.

Од почетка осамдесетих, проблем заштите интелектуалног власништва односи се, пре свега, на заштиту програма и типологије чипова

како би се спречила софтверска пиратерија, јер и држава и аутори софтвера губе приходе које би легалном продајом остварили.

Постојећа правна решења не приказују пиратерију као крађу – програми су нематеријални и не могу се уврстити под појам ствари. Правну заштиту могуће је постићи само применом права интелектуалног власништва, попут ауторског права или права индустријског власништва. Најпогоднија је ауторско-правна заштита која има међународни карактер. Патентно-правна заштита је скупа, а уговорна заштита и заштита пословне тајне немају апсолутни карактер јер не делују према трећим особама. ■

Аутор је члан удружења судских вештака за информационе технологије

Из Речне флотиле

Ремонт речног миноловца

Током месец дана ремонта утрошено је око 1.000 радних часова посада брода, дока и екипе стручних мајстора разних профила из састава Флотиле и остварене су знатне уштеде

Речни док конструисан је тако да својим радним и стамбеним просторијама, кабином командира, спаваоницама за посаду, клубом, кухињом, санитарним чвором, купатилом, стругарским и испитним одељењем, просторијом агрегата, алатницом, хангаром и надграђем лежи на 26 танкова, међусобно спојених у понтоне.

Од јануара ове године у доку којој командује заставник Ненад Блануша, сопственим снагама ремонтвано је шест пловних објеката из састава Речне флотиле, три речна миноловца, три десантно-јуришна чамца и један моторни чамац.

Речни док израђен је 1923. у немачком бродоградилшту „Дегендорф“. Ради адаптације и техничке модификације, у складу са бродовима којима је располагала Флотила 1975, реконструисан је у бродоградилшту „Бродотехника“ у Београду, а прошле године је и ремонтван.

Ангажовањем властитог знања, снага и средстава, приликом ремонта пловних објеката у Речној флотили остварују се велике уштеде које, само током ремонта једног речног миноловца, према речима мајора Дејана Пушкаревића, износе и по неколико милиона динара.

Према речима мајора Дејана Пушкаревића, референта за одржавање у команди Речне флотиле, речни док има могућности да прихвати на ремонт пловна средства максималне дужине до 32, ширине до осам, висине до седам метара, максималног депласмана до 150 тона. Те карактеристике чине док погодним да, по потреби и под одређеним условима, може послужити и за ремонт цивилних пловних објеката.

Током рада на речном миноловцу 332 највећи део послова односио се на ремонт подводног дела брода – подводно дно оплате, осовинске водове и пропелере, листове кормила, те обраду свих подводних вентила, кигстона.

Поступно спуштање брода са решетке у воду након извршеног ремонта, како би се контролисали сви параметри и квалитет изведених радова, изведено је помоћу шест главних и осам помоћних електропнеуматских цилиндара, уз присуство посада брода и дока, екипе мајстора и ронилачке јединице. Сложеном операцијом руководио је заставник Блануша. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Гађања Прве бригаде

Током вишедневног увежбавања на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, припадници 15. тенковског батаљона и 12. самоходног хаубичког артиљеријског дивизиона Прве бригаде Копнене војске извели су школска, вежбовна, испитна и бојна гађања.

Ова гађања представљају проверу обучености артиљераца и тенкиста из Бачке Тополе и Сремске Митровице на крају такозваног „жутог“ периода обучавања.

Сложена и захтевна гађања, која су у себи објединила извршење ватреног задатка и тактички рад, показала су висок степен обучености нишанџија и командира, као и јединица у целини.

Гађањима, која је пратио командант Прве бригаде бригадни генерал Ђокица Петровић, руководили су командант Тенковског батаљона потпуковник Иван Дадић и командант Артиљеријског дивизиона мајор Бојан Бојанић. ■

Б. М. П.

„Јесен 2011“

Припадници Центра за обуку Копнене војске Команде за обуку Војске Србије извели су 26. октобра тактичку вежбу с бојним гађањем „Јесен 2011“ на полигону „Пескови“ код Великог Градишта. Демонстриране су тактичке радње и поступци с бојним гађањем из пешадијског наоружања. Реч је о најсложенијем облику тактичког и ватреног оспособљавања припадника Центра. Вежбом је руководио командант Центра за обуку Копнене војске пуковник Миливоје Пајовић.

Командант Центра истакао је да вежба „Јесен 2011“ представља круну обуке, интеграцијом ватре и покрета, чиме се постиже коначан циљ у обуци сваког војника.

– Овакав начин обучавања припадника пешадије је константан, а на полигону „Пескови“ имамо посебне услове за обучавање – навео је пуковник Пајовић. Према његовим речима, у Центру се поред војника на добровољном служењу војног рока обучавају и војници за професионалне војнике, кандидати за подофицире и кадети Војне академије. ■

П. В.

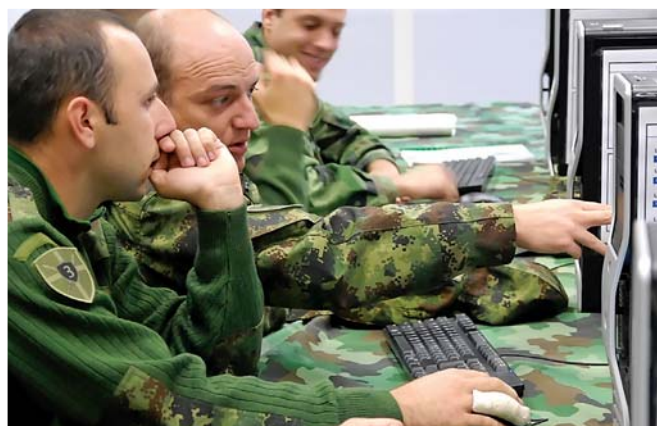
„Топлица 2011“

У Центру за обуку путем симулација Управе за обуку и доктрину, 37. механизовани батаљон Треће бригаде Копнене војске извео је вишедневну вежбу „Топлица 2011“. На почетку вежбе учесницима су се обратили начелник Центра за обуку путем симулација пуковник Зоран Лучић и пуковник Бошко Зорић, начелник Одељења за обуку.

Вежбом, чија је тема „Механизовани батаљон у одбрани с преласком у противнапад“, руководио је потпуковник Слаћан Стаменковић, начелник штаба Треће бригаде.

Циљ вежбе је да се на практичним задацима покаже и унапреди способност припадника 37. механизованог батаљона у планирању, припреми и извођењу операција подржаних рачунарским симулацијама.

Вежба је реализована у две фазе. У првом делу радило се на припреми вежбајуће команде, обуци контролора, оператора и других елемената вежбе. Након тога прешло се на практични део вежбе у одбрамбеним операцијама батаљона у симулираном оперативном окружењу из прве мисије Војске Србије.

После вежбе „Виртуални искорак 2011“ у јуну ове године, Центар за обуку путем симулација други пут је обезбедио виртуелни приказ реалности оперативног окружења, као и активности замишљеног непријатеља, борбене подршке и осталих виртуелних елемената у зони операције. Центар обезбеђује и контролу на вежби и рад тима за анализу после активности. ■

С. КОМНЕНИЋ

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

„Јесењи ветар 2011“

У Команди Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Земуну изведена је петодневна командно-штабна вежба „Јесењи ветар 2011“. Вежбом је руководио начелник штаба Команде ВиПВО пуковник Душко Жарковић.

Циљ вежбе је оспособљавање и увежбавање Команде ВиПВО и команди тактичког нивоа за командовање и руковођење снагама у операцијама ВиПВО. ■

П. В.

База „Стефан Немања“ на Кипру

Припадници Војске Србије ангажовани у мисији Уједињених нација на Кипру преузели су протекле недеље базу од словачког контингента. Током привременог заједничког ангажовања припадника две војске, словачки војници информисали су наше мировњаке о дужностима и обавезама на бази. Доласком српских војника база је добила и ново име – „Стефан Немања“. У мисији UNFYCIP на Кипру учествује један штабни официр, двојица војних посматрача, шест чланова патроле и 36 припадника пешадијског вода наше војске. ■

Показатељи морала у Војсци

Годишњи радни састанак лица која обављају послове из области морала у Војсци Србије, у организацији Управе за људске ресурсе Генералштаба, одржан је крајем октобра у Центру за мировне операције. Циљ састанка био је да се унапреди рад органа за морал у командама и јединицама Војске, а присуствовали су начелници одсека, референти за морал и лица задужена за послове у тој области из организацијских јединица Министарства одбране и Генералштаба, команди оперативног нивоа и јединица ранга бригаде. На састанку, који је отворио заменик начелника Управе за људске ресурсе пуковник Саша Бојковић, сагледани су актуелни показатељи морала у Војсци, проблеми у развоју и вредновању морала. ■

Н. Д.

Слушаоци ГШУ у посети Команди за обуку

Заменик команданта Команде за обуку бригадни генерал Горан Радовановић примио је у касарни „Топчидер“ слушаоце и наставнике 55. класе Генералштабног усавршавања.

У оквиру посете, слушаоци Генералштабног усавршавања Школе националне одбране информисани су о намени, функцијама и задацима Команде за обуку у миру и рату, локацијама, задацима и перспективама центара за обуку, систему обуке у Војсци Србије, али и о логистичкој подршци Команде за обуку. ■

Слушаоци ГШУ у Новом Саду

У оквиру студијског путовања слушаоци 55. класе генералштабног усавршавања Школе националне одбране боравили су крајем октобра у Новом Саду.

Командант Прве бригаде Копнене војске бригадни генерал Ђокица Петровић, заменик команданта Речне флотиле пуковник Миодраг Ђокић, начелник Другог центра ВБА пуковник Срђан Петровић и представник Регионалног центра Министарства одбране Нови Сад потпуковник Сретен Цветковић, говорили су гостима у Дому војске о организацијској структури, задацима и намени јединица које су обишли.

О значају и актуелним аспектима достигнутог развоја, месту и улози Покрајине Војводине у Републици Србији, слушаоце је у Влади Војводине информисао потпредседник и покрајински секретар за међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу Томислав Стантић.

Слушаоци 55. класе обишли су и компанију НИС. Помоћник директора Дирекције за корпоративну заштиту Саша Тодоровић говорио им је о компанији, интегралном систему безбедности и о безбедносним аспектима дистрибуције нафте и деривата.

Официри су боравак у Новом Саду искористили да посете Петроварадинску тврђаву и да се информишу о културно-историјском наслеђу Војводине. ■

Б. М. П.

Предавање начелника Војне академије у ШНО

Начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна, поводом почетка школовања 55. класе генералштабног усавршавања, одржао је у Школи националне одбране предавање о „Реформи војног образовања у Републици Србији – тачке ослоња и будућност“. Нова генерација полазника највишег облика школовања у систему одбране има 36 официра из Министарства одбране и Војске Србије и тројицу официра из Босне и Херцеговине.

Слушаоцима је генерал Вуруна говорио о типовима војног образовања, реформи Војске Србије, основним елементима реформе војног образовања и о будућности нашег војног образовања.

– За реформу војног образовања кључна је реформа Војске Србије – истакао је начелник Војне академије, и нагласио да су три тачке ослоња реформе – професионализација, опрема и интероперабилност, које директно утичу на војно образовање и чине основу за стварање модерне и функционалне војнообразовне институције.

– Одлучили смо се за формирање здружене војне академије с универзитетском дипломом, која треба да почива на односима с јавношћу, науци и примени наученог у пракси – навео је генерал Вуруна.

Према његовим речима, хармонизовано је војно образовање с високим образовањем Републике Србије, и развијене су основне академске студије, дипломске академске студије и докторске студије. Војна академија је с Војномедицинском академијом формирала Универзитет одбране.

– Значајан циљ у реформи војног образовања јесте сарадња у високом образовању и формирање заједничких студијских програма са факултетима у Србији, ради школовања цивила за потребе Министарства одбране и домаће одбрамбене индустрије – рекао је генерал.

Говорећи о каријерном усавршавању официра, начелник Војне академије истакао је потребу да официри после завршетка командно-штабног усавршавања испуне услове за стицање звања „мастер“ и изразио задовољство што ће мо од јануара 2012. бити богатији за школовање на Високим студијама безбедности и одбране.

Предавању су присуствовали и пуковник Миле Јелић, начелник Школе националне одбране, пуковник Марко Зеленовић, начелник Генералштабног усавршавања, и начелници катедри који ће реализовати наставу са слушаоцима генералштабног усавршавања. ■

Курс српског за полазнике из Аустрије

Начелник Секретаријата Војне академије пуковник Милољуб Сретеновић примио је недавно полазнике курса српског језика са Института за језике Националне академије одбране Републике Аустрије, који су боравили у Београду.

Осморица припадника Министарства одбране и Оружаних снага Републике Аустрије похађали су курс

српског језика по програму који је за њих припремила Катедра за стране језике Академије. Курс је, пре свега, имао мотивациони карактер. Поред практичних вежби у кабинетима, гости из Аустрије имали су прилику да обиђу српску престоницу, да се информишу о историји, традицији и култури Србије.

С групом полазника курса српског језика боравио је и аустријски потпуковник Матијас Иванчић, који је ове године успешно завршио генералштабно усавршавање у

Школи националне одбране у Београду. ■

Припремио Светозар ВАСИЛЕСКИ
Снимила Ранка ТОМИЋ

Два јубилеја

На Војномедицинској академији, 20. октобра, обележена су два значајна јубилеја – стогодишњица рођења генерал-пуковника академика др Гојка Николиша и тридесети рођендан зграде ВМА. Испред ВМА откривена је биста Гојка Николиша, једног од најзаслужнијих људи за оснивање те болнице, дело аутора академика Владимира Јокановића.

„Данас обележавамо 30 година од усељења у зграду у којој се налазимо. Препознатљива је као симбол Београда и Србије, центар војне медицине за који се зна у региону и шире. Повод данашњег окупљања је и стогодишњица рођења академика Николиша. Свако ко се бави овим послом зна шта је он као

лекар и хуманиста значио за професију и ВМА“ – рекао је начелник ВМА пуковник проф. др Маријан Новаковић.

У Сали научнонаставног већа одржан је струни скуп о делу Гојка Николиша, у организацији САНУ и ВМА. Поздравну реч одржали су пуковник Новаковић и председник Академије медицинских наука Српског лекарског друштва проф. др Павле Миленковић. О животу и делу др Николиша говорили су академици Владимир Јокановић и Владимир Кањух.

Академик Гојко Николиш, Медикус, како су га звали, родом с Кордуна, из свештеничке породице, имао је занимљив животни пут. После завршеног Медицинског факултета у Београду био је активан учесник Шпанског грађанског рата, потом је у Другом светском рату био начелник санитета Врховног штаба. Први је послератни начелник санитета Југословенске армије. Заслужан је за оснивање модерне војносанитетске службе, Војномедицинске академије и часописа „Војносанитетски преглед“. Његовом заслугом ратна хирургија постала је предмет који се изучава на медицинском факултету. ■

Д. БАРЈАКТАРЕВИЋ

Питајте ВМА

55

Војномедициска академија мисли на своје пацијенте. Ми јесмо здравствена установа која је првенствено намењена војним здравственим осигураницима, али не правимо разлику између пацијентата, код нас сви имају исти третман и добијају исту пажњу.

Оно што је предуслов за пружање добре услуге једне здравствене институције, као што је ВМА, јесте да јој се верује. Однос поверења гради се темељно, свеобухватно и за то је потребно време, а осигурава га добра комуникација са пацијентима. Нама је изузетно важно да наши корисници буду благовремено и ваљано информисани, али нам је од непроцењивог значаја и повратна информација о квалитету пружене услуге јер је то најбољи начин да се она унапреди и побољша. Јер, када је здравље у питању, сматрамо да увек можемо и морамо боље.

То је разлог због којег отварамо рубрику „Питајте ВМА“. Очекујемо да нам постављате питања, шаљете коментаре, отворени смо за све сугестије и предлоге. На питања ћемо одговорати директно, а неки од одговора биће и објављени. Питања можете доставити на адресу Црнотравска 17, 11000 Београд или електронским путем на vma@mod.gov.rs.

Неопходно је да чујемо ваше мишљење. ■

Пуковник проф. др Маријан НОВАКОВИЋ, начелник ВМА

Припадници Речне флотиле на Сајму запошљавања

На позив шабачке филијале Националне службе за запошљавање, припадници Првог понтонирског батаљона Речне флотиле су крајем октобра на Сајму запошљавања у Шапцу приказали конкурс за попуну слободних радних места професионалних војника у том саставу Војске Србије.

Четворочлани тим Флотиле, који је предводио капетан Новица Давитко, информисао је грађане о позиву професионалног војника, о начину конкурисања и условима конкурса, отвореног до 31. октобра.

Будући да су понтонирском батаљону потребни понтонири, посетиоцима су, пре свега, презентоване дужности војника рода инжењерије.

Приликом досадашњих конкурса за пријем у Речну флотилу одзив кандидата био је задовољавајући – више од три кандидата конкурисала су на једно место. ■

Против трговине људима

Поводом обележавања Европског дана борбе против трговине људима – 18. октобра, шеф делегације Европске уније у Србији Венсан Дежер одржао је брифинг у просторијама Дома омладине у српској престоници.

„Сваке године 700.000 људи у Европи постане жртва трафикинга, па самим тим желимо да обавестимо и

информишемо потенцијалне жртве о ризицима и опасностима тог модерног облика ропства“, изјавио је Дежер. Такође је рекао да највећи број жртава чине жене и деца, те да је то циљна група коју треба образовати о начинима на које могу бити увучени у ланац трговине људима.

„Овом кампањом информишемо јавност модерним средствима комуникације, поред осталог и промотивним филмовима, попут филма Сестре, који је већ емитован и који на одговарајући начин обавештава гледаоце о овој страшној појави“, додао је шеф делегације Уније. Акцију ће наставити и сутра у београдском тржном центру „Ушће“ и у Новом Саду.

Европска мрежа националних друштава Црвеног крста прихватила је лутку као симбол заједничке борбе против трговине људима, који су предложили волонтери Црвеног крста Србије. Црвеним тракама преко уста, увијене у новинске огласе који обећавају послове за боље сутра, лутке осликавају немоћ и обесправљеност жртава трафикинга. Моћи ће да се виде сутра у тржним центрима и бутицима широм Србије. ■

М. Б.

ШЕСТ МЕДАЉА ЗА РАКЕТНЕ МОДЕЛАРЕ

Светски куп ракетних моделара завршен је недавно такмичењем „Љубљана куп“, а наши представници могу се похвалити с шест од укупно петнаест водећих места у пет класа.

Прво место у класи S4A (ракетоплани) заузео је Живан Јосиповић из Аероклуба „Земун“, друго је припало Радојици Катанићу из Клуба „Сремска Митровица“, док се на шестом месту обрео његов клупски колега Зоран Катанић.

Исти такмичари узели су медаље и у класи S6A (ракете с траком), с тим што је Радојица Катанић на првој позицији, а Живан Јосиповић на другој. Представник Клуба „Кикинда“ Владимир Чипчић поделио је четврту позицију са словеначким колегом.

Мирослав Станчевић, члан Аероклуба „Стара Пазова“, заузео је друго место у класи S7 (макете), док се на петом нашао Живан Јосиповић, на шестом Миодраг Чипчић, а на седмом Владимир Чипчић, који је уједно и наш најбоље пласирани спортиста у класи S8E/P (ракетоплани), где је заузео трећу позицију.

Класа S9A (жирокоптери) окупила је 317 такмичара. Међу њима је Зоран Катанић изборио четврти пласман.

У оквиру овогодишњег светског купа одржана су 22 такмичења, а припадници Ваздухопловног савеза Србије, који су покупили 40 одсто од укупног броја награда, постигли су запажене резултате. ■

М. Б.

„МАКИНОВА 2011“

О Припадници Министарства одбране и Војске Србије учествовали су на 31. међународној изложби иновација „МАКИНОВА 2011“, која је од 18. до 22. октобра одржана у Скопљу, у оквиру 31. међународног сајма технике „ТЕХНОМА 2011“. Од 94 експоната на изложби, 54

су приказали домаћи излагачи, а 41 инострани аутори.

Наша земља изложила је три иновације чији су аутори из Војнотехничког института и Техничког опитног центра. Експонате су презентovali мр Душан Врачарић из Војнотехничког института и мајор др Далибор Петровић из Управе за стратегијско планирање. Проналасци су изазвали велико интересовање и посетилаца и стручног жирија, о чему сведоче и награде које су за њих додељене.

Златне медаље „МАКИНОВА 2011“ додељене су Војнотехничком институту за проналазак „Технологија израде детонационог сечива мале линеарне масе експлозивног пуњења“, аутора Душана Врачарића, Славице Терзић и Драгана Илића, и Техничком опитном центру за проналазак „Падобрански аквизициони систем“ капетана Небојше Лукића.

За проналазак „Црево еластично за гориво“ Милана Божиновића из Института додељена је златна медаља „ЕКОНОВА“, док је специјално признање „Златну плакету“ добио мајор Далибор Петровић „за посебан допринос проналазаштву и инвентивном стваралаштву“. ■

Подршка женама у сектору безбедности

Београдски центар за безбедносну политику организовао је 19. октобра округли сто – „Механизми за подршку женама у сектору безбедности“, као део пројекта „Подршка спровођењу Националног акционог плана за примену резолуције 1325 у Србији – ка родно одговорном сектору безбедности“.

О том проблему, уз директорку Центра Соњу Стојановић, говориле су и повереница за заштиту равноправности Милица Павићевић, предавачица Криминалистичко-полицијске академије Данијела Спасић и представница Министарства унутрашњих послова Снежана Нововић.

„Учешће жена у сектору безбедности и на одговорним функцијама у њему зависи од тога каква је њима омогућена заштита од потенцијалне дискриминације“, наве Дискриминација жена јесте реалан проблем који постоји већ дуго, али се о њему тек од скоро јавно говори. Циљ је да жене добију исте шансе као и њихове колеге за рад и напредовање.

Сексуално узнемиравање, мала процентуална заступљеност, потцењивање колега, ограничене могућности напредовања, стереотипи о класичном „мушком“ послу, само су неки од проблема с којима се жене сусрећу, навела је Данијела Спасић.

„Иако знају да их закон штити, често одустају од жалбе у страху од одмазде, али и недостатка ефикасних казни за дискриминаторе“, објаснила је Спасићева.

Снежана Новаковић презентовала је програм МУП-а – „Подршка колеге“, који је у пилот-фази примене, а подразумева да жене бирају особу из своје јединице којој износе проблеме, и у области родне равноправности и сваке друге врсте на послу. ■

М. Б.

Чари шаторског града

Осма смотра извиђача Србије

У предграђу Шапца, на излетишту *Леџњиковац*, средином августа млади из 11 земаља света реализовали су разноврстан програм и на тај начин обележили 100 година извиђачког покрета у Србији. У делу активности скаута укључили су се припадници Специјалне бригаде Војске Србије и шабачке инжињеријске јединице.

Више од 2.000 скаута, од којих око 400 из иностранства, сврстаних у пет насеља, у традицијама богатој Мачви, дружили се у шаторском насељу и околини, примењујући стечена знања и вештине о животу у природи. На услузи им је било 150 разноврсних радионица из асортимана извиђачких активности, области науке и технике, права деце, неговања вредности породице, радног доприноса локалној заједници и спорта.

Савез извиђача Србије једна је од двадесетак националних организација која има статус оснивача Светског скаутског покрета.

У шаторском граду, надомак Шапца, од раних јутарњих часова врло је као у кошници. Сваки полетарац или пчелица, свака планинка или извиђач имали су конкретна задужења које је током дана требало реализовати. Тако је било од устајања у седам часова, па све до 23 часа када је означавано повечерје.

Церемонији отварања смотре присуствовала је министарка за омладину и спорт Снежана Самарџић Марковић, која је поручила да „Министарство подржава извиђачки покрет јер носи традицио-

налне вредности важне за младе: љубав према природи, волонтерски рад, помоћ другима и ширење мира у свету“.

Учеснике смотре из Велике Британије, а било их је 280, посетио је и изасланик одбране те земље у Београду Брајан Инглиш, који је одушевљено говорио о свему што је видео и доживео међу извиђачима у Шапцу, затраживши и неколико фотографија са смотре у електронском облику, за постављање на сајт Амбасаде Уједињеног Краљевства.

Међу високим гостима који су посетили учеснике смотре био је и амбасадор Јапана Тошио Цунозаки.

Из Велике Британије 24 скаута било је укључено у програм „Експлорер бент“, у оквиру којег су истраживали историју, обичаје, језик и културу српског народа. У групама од по три девојке и младића пешице су обилазили насеља од Фрушке горе па све до Ваљева.

– Овде сам стекао многа пријатељства са извиђачима из Србије. Неке од њих, позваћу у госте. Србију сам доживео као земљу предивне природе. Та зелена боја остаће ми у сећању – каже Том Допсон из Свиндона.

Амфибијом преко Саве

Шторска насеља добила су имена према називима националних паркова у Србији: Фрушка гора, Ђердап, Копачник, Тара и Шар планина.

Програмске активности су другачије за пчелице и полетарце (узраст од 7 до 11 година), затим за извиђаче од 11 до 15 и оне који имају више од 15 година.

Припадници Специјалне бригаде Војске Србије приредили су технички збор, на којем су изложили део наоружања и војне опреме. Војници и старешине шабачке инжењеријске јединице провозали су скауте по Сави у амфибијском возилу.

За Ивана Марковића (15) из Мајданпека, најважније је то што је упознао вршњаке из других држава.

– Када се вратим у родни град друговима ћу испричати своје прелепе доживљаје. Први пут сам имао прилику да се дружим са вршњацима из других земаља – каже Иван.

Једанаестогодишњи Илија Павловић је одушевљен борилачким вештинама припадника Специјалне бригаде Војске Србије.

– Сада сам дефинитивно одлучио: када будем окончао средњу школу, уписаћу Војну академију – вели Илија.

Мија Манић из Ниша, када уграби време, посвећује се читању књига.

– Највише су ми се допале активности на води, посебно управљање кануом – каже Мија.

Рајко Радовановић је стигао из Њујорка. Скаут је од малих ногу.

– Нисам хтео да пропустим смотру у Србији. Остаћу у Београду годину дана, а онда се враћам тамо, да упишем студије – рекао нам је Рајко.

Извиђачи су шелима „исћисали“ знак своје организације и изразили стогодишњицу извиђачтва у Србији

Остају добра дела

Руководећи се максимум да иза себе треба остављати добра дела, скаути су се побринули да помогну локалној заједници.

– Радиле смо на уређењу Дома за паралегичаре у Шапцу, а офарбали смо и радијаторе у Основној школи „Јосип Панчић“ – истиче Нишлија Ђорђе Милић.

У природној оази Засавица скаути из целог света савладавали су програм флоре и фауне у Србији. Посебно занимање изазвала је заједница даброва, која је тамо створила своје царство.

Старешина смотре Велимир Милошевић наводи да је Шабац широких руку примио скауте.

– Цела Мачва, а и Србија, учинили су много да се обезбеде сви потребни услови за функционисање овако захтевне акције – рекао је Милошевић. Посебну захвалност дугујемо Војсци Србије која је и овога пута била на висини задатка.

Џамал Салаха из Израела наводи да је гостопримство оно што краси српски народ.

– Овде смо примљени као најрођенији. У Србији има шта да се види и доживи. Једној девојци је испао фотоапарат у атару Засавице. Пронашла су га два извиђача из Шапца и донела јој у табор. Многи од нас ће се поново вратити у ову земљу, али са породицама – наводи Џамал.

Током смотре успешно је организована и акција добровољног давања крви.

Бранко Давидовић, старешина Савеза извиђача Србије, оценио је смотру највишом оценом:

– Домаћини су заиста одлично организовали ову међународну акцију. Биће то значајан подстрек за развој извиђаштва у нашој земљи – подвлачи Давидовић.

Заслуге за организацију смотре припадају и Милану Алимпићу, прекаљеном извиђачу из Шапца, који је са екипом коначара две седмице ударнички радио на изградњи потребне инфраструктуре.

– Поводом стогодишњице скаутског покрета у Музеју Шапца приредили смо изложбу, на којој смо изложили много извиђачких експоната, од којих неки припадају категорији драгуља – истиче Алимпић.

Када сунце зађе, у шаторском насељу разбуктава се логорска ватра, око које се реализују богати културно-уметнички програми. Чује се тихо пребирање на гитари, па громке скаутске песме, које „прекидају“ скечеви и пошалице.

Такви су извиђачи. ■

Звонимир ПЕШИЋ

Снимили: З. ПЕШИЋ и С. СТОЈАНОВИЋ

Вожња Савом амфибијским возилом била је права атракција

Са техничког збора

Гитара је „лек“ у штреницима предаха

Трибина у парохијском дому Храма светог Саве

61

Цркви је место у Војсци

Истински хришћански верник има не само право, већ и обавезу да се свим расположивим средствима супротстави злу

Може ли прави хришћанин да буде војник? Ако као истински верник тежи савршенству какав би војник он требало да буде? Има ли право да на силу одговори истом мером? Да ли је таква реакција у духу хришћанства и православља? Могу ли заједно униформа и мантија?

То су само нека од питања која су постављена у препуној сали парохијског дома Храма Светог Саве на Врачару, где је 17. октобра одржана трибина „Црква и Војска“.

Одговоре и свој суд о тим сложеним, интригантним, али и изузетно актуелним питањима понудили су пуковник др Борислав Гроздић, професор етике на Војној академији, јеромонах Доситеј Хиландарац, пуковник Стевица Карапанџин, начелник Реферата за веру и традицију Управе за људске ресурсе Генералштаба Војске Србије.

Духовни разговор уприличен је у предвечерје потписивања „Споразума о вршењу верске службе у Војсци Србије“, који је министар одбране Драган Шутановац закључио са представницима традиционалних цркава и верских заједница. Први такав акт закључен је на Видовдан са Српском православном црквом, у чије име је на њега потпис ставио патријарх Иринеј.

Говорећи о односу верника према изазовима који се пред њих постављају и хришћанском схватању добра и зла и начинима супротстављања истинском злу, пуковник Гро-

здић истакао је да хришћанин може и треба да буде војник и да чињеница да је верник не може бити препрека војној служби. Војска, према његовим речима, коју служе верници, хришћани, добија најбоље војнике и најпунији смисао.

– Да би се на зло одговорило истом или сличном мером потребно је да буду испуњени одређени услови. Зло, најпре, мора да буде реално, а не измишљено, као и да је као такво на прави начин уочено. Ако се томе придода љубав према добру, која рађа спремност на жртву, али и воља да се човек супротстави злу, није тешко закључити да хришћанин нема само право да на зло одговори свим расположивим средствима, већ и обавезу да то учини – образложио је пуковник Гроздић.

Такође, говорио је и о најтежем етичком питању хришћанског војника – убиству и однос према њему. То питање је изузетно сложено, јер и Црква за убиство у рату, чак и ако је почињено ради „благоверја“, изриче епитимију, односно врсту црквене казне, у трајању од три године.

– Опредељујући се да буде војник, хришћанин не само да се лишава комфора, јер ступа на терен физичких напора, страха и различитих искушења, већ је спреман да на себе прихвати и један од најтежих грехова – одузимања туђег живота – навео је професор војне етике.

О учинку увођења верске службе у Војску Србије и начину на који ће она бити организована присутне је информисао пуковник Стевица Карапанџин. Подсетио је на акте из те области који су до данас усвојени, али и навео да су испуњени сви услови за расписивање конкурса и пријем првих свештеника у нашу војску.

– Верска служба је у искључиво у функцији јачања оперативних способности оружаних снага, а никако мисионарења. Аргумент о уставној раздвојености државе и цркве, који се често чуо у јавности поводом увођења верске службе у Војску Србије, у овом случају не стоји. О томе најбоље сведоче искуства страних земаља и армија, попут Грчке, Аустрије, Румуније, Белгије, САД. На исти начин је ова врата потребе војника обезбеђена и у државама попут Турске или Француске, у којима су држава и црква на најдрастичнији начин раздвојене – појаснио је пуковник Карапанџин.

Јеромонах Доситеј, сабрат манастира Хиландар, говорио је о духовној страни војне професије. Он је један од врхунских познавалаца исповедања вере у оружаним снагама. У прилог томе говори и његов досадашњи живот, у који су уплетене нити и војне каријере и монашког подвига. Доситеј Хиландарац, пре примања монашког пострига, завршио је Војну академију и био официр. ■

Раде ДРАГОВИЋ

МОДЕРНИЗАЦИЈА ВОЈНЕ ИНДУСТРИЈЕ У РУСИЈИ

Руски премијер Владимир Путин изјавио је да ће влада у наредне три године уложити више од 13 милијарди долара за модернизацију руске војне индустрије. Путин је рекао да треба драстично модернизовати 1.700 фабрика за производњу наоружања.

За модернизацију ће се издвојити 400 милијарди рубаља (13,7 милијарди долара), што је, како је навео Путин, од кључног значаја за испуњавање амбициозног програма набавке новог наоружања. Русија планира да до 2020. уложи укупно 620 милијарди долара у модернизацију војне индустрије. ■

ВОЈСКА САД ОДЛАЗИ ИЗ ИРАКА ДО КРАЈА ГОДИНЕ

Сједињена Америчке Државе одустају од плана да задрже војску у Ираку после повлачења 31. децембра, речено је у обавештеним круговима у Вашингтону и Багдаду. Упркос страховању од могуће нестабилности, одлуком о повлачењу биће окончано осам година америчког учешћа у рату у Ираку.

Амерички и ирачки званичници разговарали су о могућности да неколико хиљада америчких војника остане и обучава ирачке снаге безбедности. Међутим, један виши званичник у Вашингтону изјавио је да ће сви амерички војници напустити Ирак, осим малобројних који ће остати као особље Амбасаде САД. У Ираку је око 41.000 америчких војника који ће се махом повући у суседни Кувајт, одакле ће, ако буде потребно, моћи да се врате. ■

ФРАНЦУСКА ПРЕГОВАРА О ПРОДАЈИ ЛОВАЦА „РАФАЛ“

Француска је у „финалној фази“ преговора са Уједињеним Арапским Емиратима о продаји борбених авиона типа „рафал“, изјавио је француски министар одбране Жерар Лонге. „Шансе су велике да се уговор потпише“, рекао је Лонге о продаји ловаца француске производње. „То је врло важан уговор за нашу земљу. Када опремате једну ваздушну флоту, то је за 40 година, тако да купац поставља услове“, оценио је Лонге.

Влада у Абу Дабију тражила је унапређену верзију опремљену много снажнијим мотором које израђује „Снекма“, део групе „Шафран“, и с већим перформансама радарског система од фирме „Талес“. Преговори са УАЕ о продаји 60 „рафала“, које израђује компанија „Дасо“ и које користи француско војно ваздухопловство, почели су 2008. године. ■

ОБАМА ПОСЛАО ОКО 100 ВОЈНИКА У ЦЕНТРАЛНУ АФРИКУ

Амерички председник Барак Обама послао је око 100 војника у централну Африку да помогну у борби против злогласне Божје војске отпора (Lord's Resistance Army). Та побуњеничка група је оптужена за убиства, силовања и отмице у протеклих 20 година на територији Уганде и Јужног Судана.

Бела кућа је саопштила да су први војници стигли у Уганду, а да ће бити распоређени и у Јужном Судану, Централноафричкој Републици и Конгу. Војници ће бити опремљени за борбу, али неће у њима учествовати осим у самоодбрани, наводи Бела кућа и додаје да је циљ да се вођа Божје војске отпора Џозеф Кони уклони с „бојног поља“. ■

ПРВИ ЦРНОГОРСКИ ПИШТОЉ И ЈУРИШНА ПУШКА

Министарство одбране Црне Горе и фабрика „Тара“ из Мојковца промовисали су, поводом петогодишњице формирања Војске Црне Горе, први црногорски пиштољ – ТМ9 и јуришну пушку ТМ4.

Истичући задолжност због тога што ће се први пут пиштољ и јуришна пушка производити у Црној Гори, министар одбране Боро Вучинић казао је да је оружје увек било понос Црногораца. У претходном периоду, упркос неповољним економским условима, урађено је много да припадници Војске по опремљености и обучености могу равноправно извршавати задатке с војницима НАТО-а и партнерских земаља. Према његовим речима, уласком Црне Горе у НАТО отвориће се врата домаћим произвођачима наоружања да учествују на тендерима у свим чланицама Северноатлантске алијансе. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Русија брани Куриле

Руски председник Дмитриј Медведев је у новембру прошле године посетио Куриле и најавио конкретне мере државе за јачање присуства на тим забаченим острвима. Један од намераваних корака обелодањен је средином октобра – одлучено је да се оснажи одбрана острва слањем додатних средстава ратне технике тамошњој 18. пушкомитраљеско-артиљеријској дивизији. Реч је о традиционалном називу за посадне јединице које су, обично, имале застарелу технику и које нису имале офанзивна борбена средства.

Због значаја Курила, ускоро ће се тамо наћи дивизиони ракетног система ПВО „Бук-М1“, у саставу дивизијске бригаде ПВО, затим батаљон тенкова Т-80. Најављено је и да ће се систем „Бук-М1“ заменити „Бук-М2“, те да ће се на острва послати артиљеријско-ракетни систем ПВО „Панцир-С1“.

У наредних неколико година обалска одбрана добиће нови систем „Бастион“, с ракетама „Јахонт“, чији је домет до 300 километара. Ранији извештаји о томе да ће на Куриле лоцирати и ракетни систем С-400 и борбене хеликоптере Ми-28Н за сада нису потврђени и вероватно нису реални, а били су само у функцији психолошко-пропагандног притиска.

Модернизација је, ипак, била нужна јер расположиво наоружање курилске 18. дивизије одговара времену од пре тридесетак година. У њеном саставу је пук који има 94 тенка Т-55. Дивизијску артиљерију чини 18 хаубица 122 милиметара М-30 из 1938. (код нас су такве хаубице познате као М-38). Дивизион ПВО има 12 самоходних лансирних возила система „Стрела-10М“, старих око 30 година.

До 2014, најкасније 2015. године, према изјавама начелника Генералштаба Русије генерала армије Николаја Макарова, на Курилима ће бити савремено наоружана дивизија. Таква одлука је у складу са ставом председника Медведева да треба ојачати стратешко присуство на острвима – и војно и социјално-економски.

Осим опремања 18. дивизије, планирано је и јачање свих снага на далеком Истоку.

Према плану модернизације Ратне морнарице, прва два нова носача хеликоптера „Мистрал“, који ће настати на основу уговора с француском бродоградњом, биће уврштени у тихоокеанску флоту. Реч је о бродовима који могу брзо да превезу до обале Курила батаљон од 450 припадника морнаричко-десантне пешадије, 13 тенкова или 60 борбених возила пешадије. На брод ће бити укрцана и ескадрила у којој ће, сходно

саставу, бити до 16 борбених хеликоптера Ка-52 и борбено-транспортних хеликоптера Ка-29ТД.

Далекоисточне снаге у време хладног рата биле су при дну листе приоритета у модернизацији и углавном су користиле стару технику снага стационарних у источној Европи. Сада су погледи Руске војске (и политике) битно другачији и без обзира на развој пријатељских односа с азијским силама јединице на Далеком истоку преузеле су примат у плановима модернизације. Преоријентисање се спроводи „тихо“ и без хвалисања у медијима, да би се избегле евентуалне негативне реакције, пре свега, Кине и Јапана. ■

Због значаја Курила, ускоро ће се тамо наћи дивизиони ракетног система ПВО „Бук-М1“, у саставу дивизијске бригаде ПВО, зајим батаљон тенкова Т-80. Најављено је и да ће се систем „Бук-М1“ заменити „Бук-М2“, те да ће се на острва послати артиљеријско-ракетни систем ПВО „Панцир-С1“.

Курилска острва

вечна су тема о којој

се размимоилазе

ставови званичне

Москве, одлучне да

сачува тај део своје

територије, и Токија,

заинтересованог за

промену граница.

Руске власти су више

пута у скороје време

послале поруку да

неће отићи са Курила.

Испред СВОГ ВРЕМЕНА

Истраживања и открића Руђера Бошковића су веома оригинална, својим садржајем и обиљем новости, и све делатнија на многим пољима савремених наука и филозофије, па нису ретка мишљења да „припадају 20. веку“. Без сумње, најмоћније и најплодније делују анализа релативности простора, времена, кретања и масе, али и испитивање структуре материје и атома, или реконструисање односа, закона и хијерархије микросветова и макросветова. Полазна тачка и проблем били су му дијалектички. Једним јединственим законом Бошковић је обухватио врло противречну атрактивно-репулзивну (одбојну) покретачку силу, којом се све непрекидно креће, мења и узајамно односи.

У овладавању својим сопственим телом, Руђер се задржава и на „слободном кретању тела“, које потиче из духа, па каже: „Мислим, дакле, да слободна кретања тела долазе из духа и да су дело интимне унутрашње силе којом дух сазнаје природу, извесна својства и порекло идеја.“ Дабоме, ту није довољно јасно у чему се састоји та „слобода кретања“, па он то покушава да објасни овим речима: „Баш као што морамо имати нужан закон сила, који можда лежи у самој природи материје, тако да се по њему две материјалне тачке морају узајамно једна другој приближавати, или се једна од друге удаљавати кретањем... тако мора бити других слободних закона духа, по којима, да би извесне тачке имале распоред који одговара живом и здравом органском телу, морају се кретати по заповести духа“. По њему, „слободни закони духа“ нису произвољни, већ се јављају као одрази најинтимнијих унутрашњих осећања самих људских тела да буду и остану „жива и здрава“, а сам дух у својој слободи чини реално руководство људског „живота и здравља“.

Борба с предрасудама

Руђер је, због своје „Теорије природне филозофије“, морао да отрпи тежак ударац крајње реакционарних редова Римског колегија и Рима уопште. Ипак, његово дело имало је и бројне присталице. Већ поменути Џозеф Пристли (1733–1804) који је себе поносно називао Руђеровим учеником, одушевљавао се делом свог „учитеља“, које му је, упркос предрасудама, необјективним и пристрасним оценама језуитских вођа и ограниченостима цркве, донело част и славу. Руђеровим проницљивим и далековидим погледима, како је већ поменуто, посвећено је закључно поглавље историјског развика материјализма 18. века.

Хидротехничким истраживањима Руђер се бавио на својим путовањима од Рима до Париза (1751–1781). Прва његова истраживања била су посвећена пловном рукавцу Тибра, по налогу папе Бенедикта Четрнаестог, а након тога је радио у Лучи, Ћенови, Перуђи, Пјаћенци, Риминију. Много труда и напора уложио је на прављењу планова за исушивање Понтинских мочвара, служећи се различитим методама.

Као претходник теоретичара и поборника теорије релативитета, он је, век и по пре аустријског физичара и филозофа Маха и Алберта Ајнштајна, инсистирао на начелу релативитета, тј. да се ни на који начин „апсолутно кретање не може разликовати од релативног“. Математичар Владимир Варињак, који је дао низ значајних радова из теорије релативитета, пише да је „Бошковић потпун релативист“ у погледу спознајног аспекта. Заступао је идеју о промени димензије тела при „преношењу с једног места на друго“.

У подручју геонауке Руђер је познат по неколико важних замисли и резултата. Њему припада приоритет у одређивању неправилног облика земље, касније названог „геоид“, који је променљив. Први је одредио спљоштеност Земље на половима, поставио основе изостазије, тј. нагомилавања маса и постојања празнина у Земљиној кори.

О вредностима живота

Размишљајући и пишући о вредности живота, Руђер је дао три различита одговора – песимизам, оптимизам и мелиоризам, сматрајући да су то три начина на које је човечанство решавало горући проблем вредности живота и света. Проблем зла песимисти су решавали говорећи да „бескрајно добро и савршено биће није могло створити свет бола и зла, па ако је свет рђав и мучан, значи да постоји ван сваке божанствености, да зло и бол чине део његове суштине“. Оптимисти (са Лајбницом на челу), доказивали су да је овај свет „најбољи од свих могућих светова“ и да је за нас велика срећа што живимо у њему. Насупрот песимизму и оптимизму, мелиористи сматрају да се зла и добра у свету, а задовољства и болови у животу, развијају тако да се иде све „бољем стању света, задовољнијем и срећнијем животу“. Сем песимизма, оптимизма и мелиоризма, Руђер истиче и своје лично схватање индиферентизма, где „количина светског и животног зла далеко надмаша количину добра“, па према њему треба бити „хладан и индиферентан као и према смрти“.

О Руђера су се отимали дворови, универзитети и државе. У време раскида са Италијом, он је на позив пријатеља и сарадника прешао у Париз. Уз помоћ истакнутих личности, добио је угледно и добро плаћено место директора маринске (поморске) оптике и примио француско држављанство. Имао је задатак да усаврши теорију и олакша праксу ахроматичних (чистоћа боја) дурбина.

Но, иако је радио врло интензивно и амбициозно, имао је проблема са неким сарадницима, па је после извесног времена (1782) затражио „одсуство“ на две године, које је провео у Италији. Отишао је у Басано и ту издао пет књига о својим истраживањима у Паризу (1785).

Болест

Због нарушеног здравственог стања, никад се није вратио у Француску. У октобру те године кренуо је на пут по Италији, дошао у Милано и напоскон у Бреру, где је намеравао да заврши неке своје радове. Ту су се појавили први зна-

ци душевне поремећености, који су се постепено погоршавали. Умро је у Милану 13. фебруара 1787. од компликација у плућима. Сахрањен је у цркви Светог Марија Подоне.

Његов присни пријатељ, славни париски астроном Ланд, који је изрекао ону чувену максиму коју, касније, наводи Хегел: „Сва сам небеса претражио и нигде ни на каквог бога нисам наишао“, поводом Руђерове смрти је написао: „Имао је висок стас и племениту физиономију, а по својој карактеру беше увек спреман да добротом свакога задужи; иако је могао подносити слабости високих личности, са којима се дружио, али је мало напрасит и лак на љутњи, бар таква је утисак остављао његов тон који је имао чак и са својим пријатељима; била је то једина мана која се код њега могла запазити; али ова мана беше искупљена свима особинама које сачињавају право великог човека...“

Та Руђерова напраситост и љутиност, на коју се жали Француз, нама је добро позната. Њу је Цвијић издвојио као битну карактеристику нашег динарског типа. Она му је у животу донела многе непотребне сукобе и изливе горчине, али је она била дубоко урезана у њему.

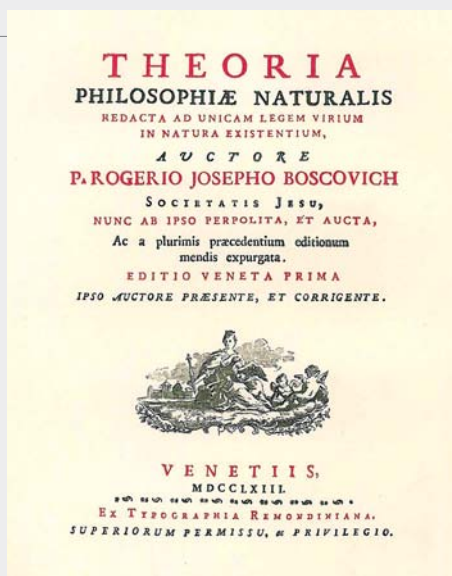
Допринос савременој науци

Многе појаве, идеје и резултате оновремене науке и природне филозофије, Руђер је преузео из постојеће традиције, али им је придавао другачије значење, чиме је назначио пут каснијим достигнућима у науци. Неспорно, био је плодан сејач идеја, а други су, много касније, пожњели оно што је он посејао. Енглески физичар Џорџ Томпсон, који је добио Нобелову награду за физику, директно је преузео Руђеров „модел атома“ 1907. године, а то је, касније, учинио и дански физичар Нилс Бор, постављајући га за основу свог модела атома (1913).

Што се тиче теорије светлости, Руђер је развио прву задовољавајућу теорију луминесценције, односно, светлења тела на други начин (без усијаности), тзв. „хладне светлости“, на чијем се принципу заснивају Хуштајнови радови у квантној физици и функционисање ласера. Хемичар Драгослав Стоиљковић сматра да је Руђер „положио темељац за квантну теорију“, данас једну од две „преовлађујуће у физици, која описује свет сићушних честица“.

Важност и актуелност Руђерових мисли у савременој науци потврђује и Вернер Хајзенберг, један од највећих физичара 20. века, који је створио механику кванта, а 1958. рекао: „У Бошковићевом делу налази се мноштво идеја, које тек у модерној физици последњих педесет година долазе до потпуно изражаја и које показују како су била огромна филозофска гледишта којима се он руководио у својој природној науци.“

Гледано у целини, као и сви други, како идеалистички тако и материјалистички филозофски и научни системи, и Руђерова проучавања и закључци, у неким својим „оквирима“, данас су превазиђени. То се првенствено односи на његове „идеалистичке љуштуре“, као што је, на пример, гносеолошки дуализам или „математички идеализам“, како то каже физичар Келвин. Но, он је веома оригиналан својим садржајем и

обиљем новости и све делатнији на многим пољима савремених наука и филозофије, па нису ретка мишљења да Руђер „припада 20. веку“. Без сумње, најмоћније и најплодније делује анализа релативности простора, времена, кретања и масе од Маха до Ајнштајна и даље, али и испитивање структуре материје и атома од Мендељејева до Џ. Томсона, Бора и даље, или реконструисање односа, закона и хијерархије микросветова и макросветова. Полазна тачка и проблем били су му дијалектички. Једним јединственим законом обухватио је врло противречну атрактивно-репулзивну (одбојну) покретачку силу, којом се све непрекидно креће, мења и узајамно односи.

Због тога што се све непрекидно креће и мења, зато што у природи „немамо ничег чврстог, ни стабилног, немамо у тој врсти ствари и ничег потпуно извесног“, каже Руђер. Управо што је таквим односом усмерио и „дисциплиновао“ своја научна истраживања и са знања, она су му донела тако делотворна и плодна нова схватања која остају жива и стваралачка у савременој науци и филозофији.

Ту настаје Руђерово велико поглавље о релативности свега (простора, времена, кретања). Он полази од критичког продужавања и даљег развијања теорије свог великог учитеља Њутна и долази до „схватања релативности сваког, дисконтинуираног, ограниченог простора, времена и кретања као локалног, којим се одмерава континуирани простор и време у којима се одвија апсолутно кретање и мењање ствари и света“. Разуме се, он је у својој дијалектичкој анализи остао на ограничењима свога времена, оптерећен метафизичком теоријом некакве „поезије Творца“, као што су то чинили многи велики научници и после његовог времена, а међу њима и наш велики песник, бриљантан дијалектичар – Петар Петровић Његош.

Редовник световног понашања

Иако је одрастао у „језуитском окриљу“, а касније и у мантији, Руђер је показивао склоности лагоднијем животу, па није избегавао „овоземаљске ужитке“ – добру трпезу, алкохол, позориште, салонске забаве, билијар, а отменим дамама је „састављао елегантне латинске епиграме“. Да је понекад умео и да се „заборави“, сведочи и запис по коме је приликом уласка у англиканску Енглеску, где су „језуити“ били не-

СНОВИ О ПОВРАТКУ У ДУБРОВНИК

Руђер је због науке постао мученик, који се целог века потуцао по свету и сањао о повратку у своју „отаџбину“ Дубровник. Већ старац, у писму од 3. маја 1774. он пише: „Увек сам се надао да ћу најзад наћи свој прави мир у својој сопственој земљи...“.

Он није „отуђивао“ словенске народе, већ их братским срцем осећао „својим сопственим“. Као што је творац атомистичке теорије о атомима као центрима атрактивно-репулзивних (одбојних) сила које делују по свом основном закону, он је и најтоплији писац братства Јужних Словена.

пожељни, скинуо редовничку одору, обукао цивилно одело, ставио перику и мач, иако су сви знали да је „исусовац“.

Да се, нажалост, Руђеров научни допринос често ставља у други план, говори и горка чињеница да је његова чувена „Теорија природне филозофије“ (прво издање у Бечу 1758), преведена код нас први пут тек 1974. године, док је у Лондону треће издање имала још 1922, а у Сједињеним Америчким Државама четврто још 1966. године. Реч је о времену када се многи европски народи још нису у потпуности конституисали као модерне нације, какав је случај и са Јужним Словенима. Сем тога, ваља бити свестан чињенице да је реч о човеку и научнику космополитског духа, научнику „номаду“, који је у трагању за знањем од најраније младости више од пола века провео у туђини, почев од Рима и других италијанских градова и оновремених државица (Пиза, Римини, Милано, Брера, Савона, Луча, Венеција...), па све до Турске, Бугарске, Пољске и поново Италије, где је умро у Милану.

Нису ретки примери да су научници из развијених, богатих, земаља „глуви и неми“ за доприносе својих колега из малих народа. Жалосно је, међу-

тим, то што су наши научни радници не само „глуви и неми“, већ и „слепи“, јер не виде да је Руђер човек света. „Теорију природне филозофије“ он је успео да сведе на један једини закон сила које постоје у природи. Бројни научници света су били следбеници те теорије, међу којима – Ампер, Коши, Фенер, Пристли, Фарадеј, Џ. Томсон, В. Томсон (лорд Келвин), Мендељејев, Хемхолц, Херц, Максвел, Лоренц, Дејви, Бор, Хајзенберг... Све су то умови који су велелепно здање савремене науке градили на темељима Руђеровог учења. Неопходно је у програме основног, средњег и високошколског образовања увести обимнију наставну јединицу која тумачи Руђерову теорију и његов допринос развоју научне мисли.

На крају, можда је баш Руђеров усуд – што је Србин по оцу, Италијан по мајци, Дубровчанин по рођењу, Миланез по гробу, племић државице Луча и држављанин Француске по заслуги, католик језуит по вери, „Словин“ по матерњем, а Латин, Италијан и Француз по језику стваралаштва – истовремено и његова мисија и формула успеха, која га је довела у друштво светских горостаса науке и духа, а потомству оставила у аманет да је стално изнова слави, тумачи и својата. ■

(Крај)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 1–15. новембар

Православни

- 3. новембар** – Свети Иларион Меглински, Свети исповедник Висарион
- 5. новембар** – Свети апостол Јаков, први епископ Јерусалимски – Задушнице
- 8. новембар** – **Свети великомученик Димитрије – Митровдан**
- 10. новембар** – Свети Арсеније Сремац, Архиепископ Српски
- 11. новембар** – Свети Аврамије Затворник
- 12. новембар** – Свети Краљ Милутин, преподобни Теоктист и Јелена, Свети Варнава Хвостански Исповедник
- 14. новембар** – Свети Козма и Дамјан – Врачеви

Римокатолички

- 1. новембар** – Сви свети
- 2. новембар** – Спомен вјерних мртвих – Душни дан

Јеврејски

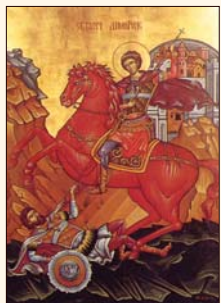
- 5. новембар** – Јевну Арефе

Муслимански

- 6. новембар** – Курбан Бајрам

МИТРОВДАН

Славни и чудотворни светитељ, рођен је у Солуну као једино дете добрих и благородних родитеља. Измољен од Бога, као дуго чекани првенац, однегован је и васпитаван с великом пажњом. Када је, супротно царевој наредби за прогон хришћана, Димитрије јавно исповедао веру у Господа Христа, није било сумње у предстојећу казну. Знајући шта га чека, разделио је сав свој иметак и мирно ступио у тамницу, спреман на страдање. После неколико дана цареви војници су коплјима изболи светитеља, иако су га нашли у молитвама. Ту, у Солуну, хришћани су кришом сахранили његово тело и на том гробу су се многи исцељивали.

Над гробом Димитријевим подигнута је мала црква, а тадашњи велможа Леонтије, након што се исцелио од тешке болести, подигао је над светитељевим моштима много већу цркву. Свети Димитрије сматра се заштитником Солуна, а Руси га уважавају као покровитеља Сибира. ■

1. новембар 1851.

Указом кнеза Александра Карађорђевића постављен је први начелник ветеринарске службе. Тај датум се у Војсци Србије обележава као Дан ветеринарске службе.

1. новембар 1923.

У Петроварадину је основана метеоролошка секција Прве ваздухопловне команде Војске Краљевине Југославије. У Војсци Србије тај датум обележава се као Дан метеоролошке и навигацијске службе.

1. новембар 1918.

Српска Прва армија под командом војводе Петра Бојовића ослободила је Београд. Након пробоја Солунског фронта, Прва армија је за само 45 дана прешла 500 километара под борбом. У знак сећања на Дан ослобођења Београда, 1. новембар у Војсци Србије се обележава као Дан Трећег центра за обуку.

3. новембар 1948.

Министарство народне одбране ФНРЈ покренуло је оснивање Војнотехничког института. Тај датум се у Војсци Србије слави као Дан Војнотехничког института.

8. новембар

Дан финансијске службе. При Повереништву народне одбране НКОЈ-а, 8. новембра 1944, основано је Финансијско одељење, као руководећи орган финансијске службе за целу Народноослободилачку војску Југославије.

8. новембар

Дан грађевинске службе. У Војсци Србије као Дан грађевинске службе обележава се Међународни дан урбанизма.

9. новембар

Дан Прве бригаде Копнене војске. Обележава се у знак сећања на улазак српске војске у Нови Сад 1918. године.

9. новембар

Дан Другог центра за обуку. Обележава се у знак сећања на улазак Другог пешадијског пука Моравске дивизије у Панчево 1918. године.

11. новембар

Дан јединице за електронска дејства и Дан 224. центра за елек-

тронска дејства. У Нишу је 11. новембар 1946. формирана јединица за радио-извиђање и противелектронска дејства.

11. новембар

Дан Војномедицинског центра Нови Сад. Обележава се у знак сећања на дан када је 1919. постављен управник Сталне војне болнице Потиске дивизијске области у Петроварадину.

11. новембар 1918.

У железничком вагону у француском месту Компјењ, Немачка је потписала безусловну капитулацију. Тиме је завршен Први светски рат у којем је учествовало 36 држава. Живот је изгубило око 10 милиона људи.

12. новембар

Дан Војнобезбедносне агенције. Војним законом који је донет 31. октобра, односно 12. новембра по новом календару, 1839. први пут су регулисана питања безбедносне и контраобавештајне заштите у српској војсци.

13. новембар

Дан Првог центра за обуку. Српска војска је 13. новембра 1918. ослободила Сомбор. На исти дан 2006. наредбом министра одбране Републике Србије формиран је Први центар за обуку.

14. новембар

Дан Војнофилмског центра „Застава филм“. Заменик начелника Политичке управе објавио је 14. новембра 1948. формирање Одељења за филмове Југословенске армије.

14. новембар 1940.

Почетак противофанзиве грчке војске против италијанских снага, када је ослободила Епир, заузела Корчанску висораван и стигла до Тепелене на валонском (главном) правцу наступања. ■

Припремио мр Миљан МИЛКИЋ

Седамдесет година од крагујевачке трагедије

СТО ЗА ЈЕДНОГА

Колона заробљених Немаца

Пише Зорица ЈАНКОВИЋ

У Спомен-музеју „21. октобар“ у Крагујевцу постоје подаци о 2.796 лица стрељаних 19, 20. и 21. октобра 1941, од чега су 239 ученици свих узраста и школа

На прву јутарњу вест из Београда да је извршен пуч и поништено приступање Тројном пакту, Адолф Хитлер је у сали за мапе Рајсканцеларије, 27. марта 1941, лично потписао *Директиву број 25*, којом је одређен напад на Југославију. Десет дана касније, у недељу, 6. априла, на православни Ускрс, следио је напад, а 17. априла неспремна југословенска војска је капитулирала.

Одмах по окупацији, Немачка је са својим савезницима (Италија, Ма-

ђарска, Бугарска) поделила југословенску територију. Хрватска је прихваћена као самостална држава у чији је састав ушла и Босна и Херцеговина. Једино је у Србији уведена немачка окупациона управа. У војноуправном погледу, територија је била подељена на четири дела, односно на четири војноуправне команде – фелдкомандантуре, са седиштем у Београду, Смедереву (од 5. јуна у Панчеву), Нишу и Ужицу. Њима су биле потчињене команде округа –

крајскокомандантуре, а овима команде места – ортскокомандантуре.

Немци су организовали и Српску административну управу, са бившим министром унутрашњих послова Миланом Аћимовићем на челу, која ће због неуспеха, већ 31. августа, бити замењена Владом народног спаса генерала Милана Недића. Од 15. септембра Недић формира Српски добровољачки корпус, чији већински састав чине чланови Југословенског народног покрета – Збор Димитрија Љотића.

Окупациона власт у Крагујевцу

Окупаторска власт у Крагујевцу је успостављена преко крајскокомандантуре, која је била потчињена фелдкомандантури у Смедереву (Панчеву). Поред обезбеђења реда, мира и покорности у граду, њен основни задатак био је преузимање Војнотехничког завода и обнова производње за потребе немачке ратне машинерије. Али, то је ишло веома тешко. Народ са веома израженим осећањем за слободу, није хтео под

окупаторску власт, па се на посао у Завод вратило само 800 радника, од 12.000 колико их је било запослено пре рата. Због тога Немци одуштају од обнове производње, и почињу да премештају машине, опрему и материјал. Тако је из Завода однето 4.488 машина, електрична централа и огромна количина репроматеријала: гвожђа, челика, бабра, олова, месинга, калаја, цинка.

Док су у Србији започела деловање два покрета отпора, један под Јосипом Брозом и други под Драгољубом Михаиловићем, и док су Тито и Дража били у савезу (закључци са састанка у Струганику код Валева од 19. септембра), у Крагујевцу и околини било је релативно мирно. На другој страни, Немци увиђају да им ситуација у Србији измиче контроли и „да досад предузете противмере не задовољавају“ (Извештај заповедника оружане силе на Југоистоку фелдмаршала Вилхелма Листа, Врховној команди од 5. септембра), те да је потребно да се „најоштријим мерама за дуже време успостави поредак“ (Наредба Адолфа Хитлера Вилхелму Листу од 16. септембра). Наравно, по Хитлеровој наредби Лист одмах реагује и преви кадровску промену на челу окупационе власти у Србији. Из Солуна прекомандује пешадијског генерала у успону каријере Франца Бемеа, који 20. септембра прима дужност опуномоћеног главнокомандујућег генерала у Србији, и који само пет дана касније у обраћању својим официрима и војницима наглашава: „Ваш задатак је да прокрстарите земљом, у којој се 1914. потоцима лила немачка крв услед подмуклости Срба, мушкараца и жена. Ви сте осветници тих мртвих. За целу Србију створити застрашујући пример, који мора најтеже погодити целокупно становништво.“

Стрељања родољуба

Готово да није било уцбеника историје штампаног у нас после Другог светског рата у којем није објављена фотографија спровођења заробљених немачких војника с почетка окупације. Тако је власт годинама истицала своје ратне заслуге, наводећи у тексту испод фотографије да се ради о првим заробљеним немачким војницима у окупираној Европи. Али, с временом се текст испод слике мењао, да би данас објективна историографија саопштила да се ради о спровођењу око 200 немачких војника заробљених после заједничке акције парти-

Као највишем немачком официру у Крагујевцу, мајору Паулу Кенигу, у цивилству професору теологије протестантске цркве, поверено је извршење свирепе наредбе генерала Бемеа: за погинуле и рањене немачке војнике у виду одмазде стрељати 2.300 грађана Крагујевца. Тако су већ 18. октобра увече похапшени, по полицијском списку, сви Јевреји мушкарци, угледни националисти и комунисти, а како је број ухапшених (67) био знатно мањи од онога колико је требало стрељати, наредног дана извршили су одмазду у околним селима: Грошници, Белошевцу, Мечковцу и Маршићу. Према мајору Кенигу, 19. октобра стрељано је 427 ли-

НАРЕДБА ГЕНЕРАЛА БЕМЕА

10. октобар 1941. године

„Буде ли губитака међу немачким војницима или 'фолксдојчерима', територијално надлежни команданти, све до команданта пука закључно, наредиће одмах стрељање противника према следећим корацима:

а) За сваког убијеног немачког војника или 'фолксдојчера' (мушкарца, жену или дете) 100 заробљеника или талаца.

б) За сваког рањеног немачког војника или 'фолксдојчера' 50 заробљеника или талаца.

Стрељање ће извршити трупе.“

зана и четника на ослобођењу, не Ужица, већ Горњег Милановца, 29. септембра 1941. године.

Наравно, понижени Немци су реаговали, али им слабо припремљене акције ослобађања својих војника (5. и 15. октобра) нису дале резултат. Без имало војничке части (терајући испред себе таоце), само су успели да Горњи Милановац претворе у згаристе, да би по повратку у Крагујевац (поново са таоцима испред себе), у ноћном окршају са четницима и партизанима код села Љуљака (15/16. октобар), имали и губитке – девет убијених и 27 рањених војника (од којих је један касније умро). До данас није са сигурношћу утврђено да ли су Немци покупили своје мртве.

ца (према до сада прикупљеним подацима у Спомен-музеју „21. октобар“ у том селима стрељано је 415, а преживело је 21 лице).

Одмазда и над ђацима

Иако су околна села тог недељног дана била завијена у црно, број за одмазду за погинуле и рањене немачке војнике, који је одредио генерал Беме, био је и даље далеко. Због тога је исто вече мајор Кениг наредио блокаду Крагујевца, а за сутрадан 20. октобра хапшење свих мушкараца старости од 16 до 60 година. Хапсили су по кућама, радњама, фабрикама, кафанама, на пијаци, у цркви, у суду, на улици. Немци нису мимоишли ни школе. Из Прве мушке

гимназије изведена су по два одељења 7. и 8. разреда, а из два одељења 5. разреда изведени су крупнији ђаци, док су из дворишта Друге мушке гимназије изведени сви старији од 16 година. Тако су се до касно попоне, више колона ухапшених сливале у једну, која је продужавала до топовских шупа предратног 3. артиљеријског пука „Танаско Рајић“.

Преко 5.000 ухапшених није могло да стане у три велике дрвене баре, па је део њих остао под стражом на отвореном. Збијени у баракама и део њих под ведрим небом, без личних докумената која су им одузета, чекали су са зебњом шта ће се даље десити. А десило се убрзо. Око 18 часова одјекнули су први рафали у Крагујевцу: Немци су стрељали 45 затвореника из градског затвора и два дана раније ухапшене Јевреје, истакнуте националисте и комунисте.

Потпуно независно од наведених догађаја, у Крагујевац су тих дана, по наређењу генерала Недића, из Београда и Аранђеловца стигле три чете српских добровољаца, језгро за формирање српских добровољачких одреда. Добровољци су били смештени у две основне школе, које су Немци потпуно блокирали док је трајала рација. Око три сата по подне, када је престала блокада, команданти добровољаца Марисав Петровић и Милош Војновић отишли су код крајскоманданта капетана барона Ота фон Бишофсхаузена да се обавесте о разлозима блокаде и сакупљања грађана. Бишофсхаузен им је рекао да се због напада на колону и убиства 10 и рањавање 26 немачких војника, мора извршити одмазда и стрељање 2.300 грађана Крагујевца и да ће казну извршити казнена експедиција која је специјално због тога дошла из Ужица.

Запрепашћени Петровић и Војновић упућени су код команданта експедиције мајора Кенига. Марисав Петровић је преклињао Кенига да пусти људе, рекавши да они нису криви за напад, док је Бишофсхаузен истицао допринос добровољаца у борби про-

Стрељани родољуби

тив комуниста (18. и 19. октобра добровољци су отерали партизане од пруге Крагујевац–Лапово). Кениг није одустао од стрељања, али је дозволио Петровићу да направи спискове људи за које животом може гарантовати да немају везе са комунистима, уз обећање да ће те људе пустити.

Добровољци су се растрчали по граду и прикупљали имена ухапшених. Спискови су по партијама ношени у немачку команду, па је још исте вечери пуштено кућама између 600 и 800 људи. Сутрадан, 21. октобра, на основу спискова који су достављани током ноћи, пуштено је по групама још толико, а при самом одвођењу на стрељање још пар стотина (Марисав Петровић тврди да је до 12.30 пуштено кућама 1.300 људи и да је он лично наставио са издвајањем до завршетка стрељања око 14.30).

Историчар Владимир Дедијер у свом *Дневнику* (књига 1, стр. 423) преноси сведочење професорке Данице Трбојевић из Крагујевца: „Те вечери, пуштено их је око 600. Доцније сам чула да их је пустио Марисав Петровић.“

Али, десило се и један непримењен чин. Добровољци су у замену давали Немцима ухапшене које су они довели. „Међу њима био је велики број Цигана с којима су поступали као с робљем. Нарочито су њих великодушно уступали Немцима, дајући их у знатно већем броју од оних које су у замену добијали од Немаца“ (Бранислав Божовић, *Поруке стрељаног града*, 1966, стр. 130). Ову срамну размену многи историчари префуткују. Истина је да се она догодила.

Градско повереништво Земаљске комисије Србије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Крагујевцу (акт број 175 од 12. јула 1945) утврдило је: „Укупан број стрељаних из прикупљених података је 2.324“. У Спомен-музеју „21. октобар“ постоје подаци о 2.796 лица стрељаних 19, 20. и 21. октобра 1941. године, од чега су 239 ученици свих узраста и школа.

Историјска је истина да су Немци једино у Србији према окупираном становништву применили драконске мере одмазде сто за једнога. ■

Ауторка је историчар и кустос Историјског музеја Србије

Подсетник на ужасе рата

Институт Сервантес у Београду обележава 75 година од избијања Шпанског грађанског рата. Тим поводом, а у сарадњи с многобројним домаћим музејима и институцијама, 20. октобра отворена је изложба „Кун и Барух, ка истим хуманим одредиштима“. Посетиоци ће у тој поставци моћи да уживају до 15. новембра.

Ђорђе Андрејевић Кун и Бора Барух, југословенски су сликари, који су, сваки на свој начин, учествовали у Шпанском грађанском рату. Кун се борио у Интернационалним бригадама, док је Барух из Париза организовао одлазак добровољаца у грађански рат.

„Дела приказана на изложби, поред тога што имају изузетну естетску вредност, указују и на забринутост сликара због догађања током Шпанског грађанског рата, па тако представљају неку врсту подсетника на ужасе рата“ – рекао је на отварању изложбе Антонио Лазаро Гозало, директор Института Сервантес.

Слике и цртеже, који красе зидове галерије Сервантес, одабрале су Мира Кун, сликарка ћерка, и Љубица Миљковић, кустос Народног музеја у Београду. ■

Д. Б.

Промоција књиге „Криви запис“

Упредвечерје 56. Београдског сајма књига, у Удружењу књижевника Србије промовисана је књига „Криви запис“ Љубице Стевановић. О најновијем делу већ познате списатељице говорили су песникиња Милица Лилић Јефимијевић, књижевник и уредник у Српској књижевној задрузи Драган Лакићевић, књижевник Милутин Лујо Данолић, песник Мијурко Вукадиновић, и директор издавачке куће „Партенон“ Момчило Митровић.

О делу које једни сврставају у роман, а други сматрају да је реч о новели, промотери су истакли да се ауторка још једном исказала као изузетан приповедач, и да је и најновију књигу обдарила и већ помало заборављеним речима српског језика. Како је истакао књижевник Лујо Данолић, она је увођењем нових речи обогатила речник српског књижевног језика, те да је и у претходних шест књига била доследна вуковском схватању језика.

Одломке из књиге је маестрално, пред препуном салом, надахнуто казивала глумица Јелена Жигон.

Љубица Стевановић, која је до пензионисања радила у Министарству одбране Србије, два пута је победила на традиционалном литерарном конкурсима „Отаџбина сад и увек“ Редакције листа „Војска“, чије традиције наставља магазин „Одбрана“. ■

З. П.

Изложба колажа Dane Maar

POZIVAMO VAS NA OTVARANJE IZLOZBE

DANA.MAAR
LONDON URBAN POETRY 8

U UTORAK 02. NOVEMBRA 2011. GODINE
U 19 ČASOVA

ORGAZIJU ARTIZUM
IZLOZBENE GALLERIJE BEOGRAD
KNEZ MIROSLAVA 56
BEOGRAD

У Галерији „Атријум“ Библиотеке града Београда, 2. новембра у 19 часова, биће отворена самостална изложба колажа – London urban Poetry, визуелне уметнице Данице Маринковић – Dane Maar. Изложба ће трајати до 15. новембра 2011. године.

Ауторка је рођена у Београду 1986, а у Паризу живи од 1992. године. Дипломирала је графички дизајн на Академији примењене уметности Ecole d'art Maryse Eloy у Паризу, а магистрирала у Лондону на University of the Arts of London – Chelsea college of Art&Design, на смеру – Graphic Design Communication.

Концептуално опредељење уметнице манифестује се техником колажа, чиме ствара савремени основ комуникације. Члан је УЛУПУДС-а. До сада је излагала самостално и учествовала на многобројним колективним изложбама и салонима у Лондону и Паризу, као и у Београду. ■

Концерт Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ у Нишу

Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“ одржао је 18. октобра концерт у Дому војске у Нишу за припаднике Министарства одбране, Војске Србије, чланове њихових породица и грађанство.

Војни музичари, под диригентском палицом Павла Медаковића, извели су двадесетак нумера из домаће и светске музичке баштине, попут народних и забавних песама, дела традиционалне музике, војничких маршева и евергрини. На концерту је наступила и солиста Биљана Васиљевић. ■

З. М.

КАЛЕИДОСКОП РЕЧИ

Оно што улива оптимизам
јесте снага с којом се
књига одупире насртајима
нових технологија и
ненаметљива упорност
уз чију помоћ опстаје
у шаренилу површних
задовољстава – рекао је
наш есејиста и сатиричар
Светислав Басара,
отварајући својеврсни
празник књиге у српској
престоници

Јесен у Београду одликује се налетима кошаве и налетима културе. Изређају се уметности, свих седам колико их има, па лакше подносимо што је лето пролетело никад брже. Заменили су га цез, печено кестење, све нијансе црвене и жуте, фестивалски пробрани филмови и неке лепе приче ушушкане између корица добре књиге.

Од читања књиге на плажи једино је лепше пркошење киши, ветру и стварности из тоpline дома, и из неког паралелног света зачетог у пиштовој машини, а препуштеног на милост нашој имажинацији. Сајам књига сместио се у крај октобра, баш кад је најпотребније да се ископрцамо из јесење пасивности.

Књиге спајају људе

По педесет и шести пут књиге спајају људе, поручио је слоган овогодишњег Међународног београдског сајма књига. Више него икада, под куполом Београдског сајма ове године окупило се 817 излагача из разних земаља – Анголе, Бразила, Португала,

Аустрије, Немачке, Француске, Холандије, Шпаније, Чешке, Румуније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Израела, Ирана, Јапана, Кине, Кубе, Русије, Белорусије...

Привилегију да понесе титулу почасног госта Сајма књига имао је португалски језик – „калеидоскоп многоструких идентитета“, како га је назвао Мија Кото, писац из Мозамбика. „Више од двеста милиона људи не само да говори португалским језиком, већ на португалском сања и воли“ – рекао је Кото у беседи о свом језику на отварању овогодишње смотре књиге.

Атмосфера прелиставања и приближавања књизи на сајму носи са собом неку свечану ноту. Мирис штампе, шушкање хартије и кесица, ишчитавање сажетака на полеђини или насумичних редова усред књиге, тек да сазнамо да ли нам је сензибилитет на истој фреквенцији. Ове године није било тешко изабрати праву књигу у мору речи. На скоро сваком штанду нека од лузитанских нација „са погледом на море“ представила се својим причама. „Запловите тим судбинама према одредиштим без имена и свима вам желим срећан пут“ – позвао је Кото читаоце да се упознају с неким новим књижевностима.

Духовност у кризи

Сајам књига отворио је наш есејиста и сатиричар Светислав Басара, с њему својственим песимистички маниром. „Са свих страна долазе застрашујућа упозорења да је духовност у кризи, она то у извесном смислу и јесте, али паници нема места: духовност и треба да буде у кризи, духовност, заправо, и није ништа друго до непрестано пребивање у кризи и превладавање криза. С друге стране, ако се само осврнемо око себе, видећемо да је у још већој кризи оно што се духовности противи, дакле варљиви свет меркантилизма, похлепе, необузданог стицања и трошења, који се убрзано распада пред нашим очима.“

НОВИ НАСЛОВИ

Медија центар „Одбрана“ између два сајма објавио је 55 наслова војностручне, наставно-образовне и публицистичке литературе. У току сајамских дана на штанду ове куће одржане су многобројне промоције. Прва књига презентована на сајму била је „Српска војска у ратовима за независност“ Душана Бапца. Едицију Војна техника обогатила су три нова издања – монографија „Извиђачи југословенског ратног ваздухопловства“ Бојана Димитријевића, „204. ловачки пук“ аутора Саше Олујића, Горана Антића и Бојана Димитријевића, и „Површинско ракетно наоружање“ Драгана Цветковића.

Трећег сајамског дана промовисане су књиге из едиције Геополитика – „Контрашпијунажа“ Милана Милошевића и „Тероризам у политичкој и правној теорији“ Радослава Гађиновића. Из едиције Историја извојиле су се две књиге – „Форсирање песка“ Александра Животића и „Рат за море“ Милића Милићевића. Претпоследњег дана сајма промовисане су чак четири књиге – луксузна монографија „Војска Србије“ Зорана Весића и Душана Бапца, „Војска Србије у мировним мисијама“ Зорана Весића, „Модални експеримент у истраживању потенцијалног система безбедности државе“ Миодрага Гордића и „У корак са временом“ Јованке Шарановић и Зорана Килибарде.

Будући да је Велика галерија Дома Војске ове године била домаћин монументалним делима из музеја и галерија широм Србије, на штанду Медија центра могло се наћи и седам уметничких каталога. Из едиције Каталози Велике галерије Дома Војске имали смо прилику да се подсетимо већ промовисане књиге „У склоништу душе“, колумне Моме Капора и интервјуи које је с њим водила Драгана Марковић.

Иако се налазимо у ери незаузданих технолошких навирања, онлајн магазина и књига, електронских читача књига, киндлова и ајпедова, сајам књига и даље јесте један од најпосећенијих сајмова код нас. Па је и Басара оштру уводну беседу ипак ублажио на крају: „Оно што ми улива оптимизам јесте снага с којом се књига одупире насртајима нових технологија и ненаметљива упорност уз чију помоћ опстаје у шаренилу површних задовољава.“

Ко чита војна издања?

Једна од највећих болести модерног човека јесте грозничава журба, а једна од њених кобних последица – недостатак времена да се ужива у доброј

књизи. Међутим, сајам је сведок – књига још није сасвим пала у заборав. Међу љубитељима шесте уметности, према речима Драгане Марковић, главног уредника издавачке делатности Медија центра „Одбрана“, постоји и мали клан оних који воле војну литературу. „Сви ћемо се сложити да нове генерације неупоредиво мање читају него што смо ми то раније чинили. Ми смо се препознавали по књижевним кодовима. У зависности од тога шта смо читали, лако смо налазили сродне душе и саговорнике. Данас то баш и није тако. Међутим, морам да приметим да у читалачкој публици постоји клан који воли војну технику. Они су невероватно упорни, одани и информисани, и баш због њих на-

стају и продају се нови наслови из војне технике. Сваки издавач је задовољан кад му светлост дана угледа друго, допуњено, издање књиге која се за кратко време распродала“ – рекла је Драгана Марковић у уводној речи на промоцији едиције Војна техника.

О поклоницима војне литературе говорио је и Душан Бабац на промоцији своје књиге „Српска војска у ратовима за независност“. „Ја сам желео да тематику ове књиге приближим пре свега младима, а то је она категорија људи која се бави играњем стратешких игара, сакупљањем ордења, медаља или неким другим активностима које представљају позитивну афирмацију историје.“

Драгана БАРЈАКТАРЕВИЋ

Ритам срца

Кнез Михајлова улица
Мило Милуновић

Свакодневица ухваћена на платну уметника сведок је да се неке ствари никад не мењају, и порука да треба више да уживамо у детаљима. Баш зато билборд с фасаде Дома Војске Србије позива пролазнике да издвоје тренутак за детаље који су надживели сами себе.

Жена са шурбаном, Марко Челебоновић

Сви некуда јуримо. Кроз градску вреву или на виртуелну пијацу бесконачних информација. Такво је време. Клизи као прст преко тач-скрин екрана. Али не и у Великој галерији Дома Војске. Захваљујући богатом изложбеном програму, ове године Галерија је ухватила мир тренутака овековечених на платнима великих мајстора српског сликарства. На њима је време стало и на њима време никада неће стати.

Шид Саве Шумановића је већ под снегом. Заправо, он је увек под снегом. Супруга Марка Челебоновића управо се вратила с маскенбала и још није стигла да скине турбан. Његов стан био је и његов атеље. Вребао је занимљиве ћошкове и ловио поетичне тренутке који би потом потекли из кичице право у вечност. Камион пролази Кнез Михаиловом улицом. У време када је Мило Милуновић с балкона Академије хватао градски шмек на своје платно, главна београдска улица била је отворена за саобраћај. А бизнисмени, у смокинзима и са цилиндрима на глави, и тада су некуда журили...

Унутрашњи склад слика

Милош Црњански је у „Ембахадама“ описао први сусрет с Бељанским у вили Боргезе у Риму: „Кажем, ја сам Црњански. Он каже, ја сам Бељански. То је човек, самац, лепог стаса, оседео, а млад, као испегланих образа. Говори о сликама.“ Говорио је о сликама, обилазио музеје, антикварнице, галерије, атеље, бирао дела која су пратила ритам његовог срца и састављао, сасвим посебну, колекцију.

Шид под снегом,
Сава Шумановић

Ксенија Атанасијевић,
Надежда Петровић

У дубоким слојевима боје

Различити колорити и димензије, многобројне теме, различити темпераменти, свака слика посебна је на свој начин. Иза слојева темпере и минутих година, крију се приче које су подстакле сликаре да се ухвате платна и четкице.

Ксенија Атанасијевић, прва жена филозоф у Србији и пријатељица Надежде Петровић, вративши се кући из Париза донела је сестри на поклон велики црни шешир, какав су носиле француске госпођице. Иако је био фебруар и нападао снег, Ксенија га је ставила на

главу и изашла у двориште куће. Надежда је овековечила тај тренутак.

Бијелићева „Купачица“, Лубардине „Руже“, „Чезња“ Зоре Петровић, Шумановићев „Шид под снегом“ и „Доручак на трави“, „Пут славе“ Пеђе Милосављевић, „Прозор“

ПОРТРЕТ КОЛЕКЦИОНАРА

Изложба је подељена у два дела и у две галерије – ризница успомена на Павла Бељанског у Малој галерији и препознатљиви ликовни тренуци из његове колекције у Великој галерији.

Породичне фотографије, документи, писма, униформа, ордење, комади намештаја, сведоци су да Павле Бељански није само назив збирке и име дипломате од каријере, већ младић који је писао мајци током дугих дипломатских путовања, кум на венчању Мила Милуновића, војник на Крфу, светски путник и имућни човек који се великом страшћу посветио хобију.

„Ја сам у збирку унео само оне слике које представљају интимне доживљаје сликара, уколико су се служили чистим сликарским језиком“ – говорио је Бељански. Тако су се, у колекцији нашла искључиво Лубардина дела из предатног времена. Када је сликар знатно променио рад, Павле Бељански нове слике није хтео да уврсти у збирку. У постављању колекције није се руководио ни хронолошким редом, ни ауторском поставком, већ је следио унутрашњи склад који слике имају. Поставка у Новом Саду, као и ова у Великој галерији Дома Војске Србије, потпуно се противе основним музеолошким принципима, али зато прате концепт који је Бељански зацртао деценијама уназад.

Зидови Велике галерије густо су прекривени делима најзначајнијих представника српске модерне – 68 уметничких дела од 32 аутора. „С обзиром на квалитет свих дела из збирке, били смо у великој дилеми која да издвојимо“ – рекла је др Јасна Јованова, управница Спомен-збирке. Могло би се рећи – недоумица на квадрат, пошто је реч о сликама које су већ једном биле издвојене, и то по строгим критеријумима Бељанског.

ДАН БЕЛОГ ШТАПА

Светски дан посвећен слепим и слабовидим особама – Дан белог штапа обележен је 15. октобра у Великој галерији Дома Војске разгледањем дела изложбе „Колекција Павла Бељанског: поново у Београду“. Тактилни дијаграми и аудио-водичи омогућили су слепим и слабовидим особама да осете лепоту три уметничка дела из колекције Спомен-збирке – слика Јефта Перића „Мртва природа“, Јована Бијелића „Девојка са књигом“ и скулптура Сретена Стојановића „Наташа Бошковић“. Поставка је урађена по највишим стандардима доступним у свету – тифло-стаза, тактилни дијаграми, легенде на Брајовом писму, копија скулптуре и аудио-водич на дејзи флеш плејерима омогућавају да се слика „види“ и „препозна“.

Косте Хакмана, „Поглед на Београд“ Косте Милићевића... Приче у дубоким слојевима боје.

На изложби се могу видети и аутопортрети Зоре Петровић и Љубице Цуце Сокић, који представљају део меморијала уметника. Павле Бељански, свестан да без уметника не би било ни колекције, дошао је на идеју да се посебан део збирке посвети управо њиховом представљању. Почео је да прикупља аутопортрете и портрете аутора, њихове личне предмете, палете, фотографије, документе... Таква пракса настављена је и после смрти дародавца. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

Регионално војно првенство у Апатину

Као део Међународног дунавског полумаратона, 23. октобра одржана је Међународна војна спортска манифестација „Други CISM-а Апатин полумаратон 2011“. Организатори такмичења били су делегација Србије при Међународном савету за војне спортове и општина Апатин.

На стази дугој 21.097 километара, уз слоган „Пријатељство кроз спорт“, такмичило се 179 учесника, тридесетак из састава Министарства одбране и Војске Србије, сврстаних у пет екипа, и припадници репрезентација оружаних снага БиХ и Македоније.

Победу у женској конкуренцији остварила је професионална војничиња Мариана Чегар Лукић. Другопласирана је

била Ксенија Бубњевић, а за треће место изборила се потпоручница Невена Јовановић. На четврто место пласирала се професионална војничиња Наташа Ђулафић.

У мушкој конкуренцији прво место заузео је представник војске БиХ Заим Шуман. Другу позицију освојио је капетан Дејан Поповић, док је трећепласирани био старији водник Игор Вуковић. Четврто и пето место такође су заузели наши представници Александар Нешевски и Блажо Максимиовић.

У екипном пласману прво место заузела је екипа Србије, која је била испред БиХ и Македоније. ■

Б. М. П.

Новосадски маратон

Представници Министарства одбране и Војске Србије учествовали су на 19. међународном маратону у Новом Саду. На стази од 10.548 метара потпоручница Невена Јовановић из Гарде освојила је друго место, док је кадеткиња Војне академије Биљана Кањерић заузела треће место. У истој трци, у конкуренцији жена изнад 35 година, поручница Биљана Иванова пласирала се на другу позицију. Професионални војник Бојан Драгојловић из Бригада везе заузео је четврто место. Екипа Војске заузела је друго место у конкуренцији штафета у оријентирингу, а трећепласирани су били такмичари Специјалне бригаде, док су четврто место освојили представници Војне академије. ■

Церски полумаратон

На стази дугој 21,1 километар на Текеришу недавно је одржан 15. церски полумаратон. У оквиру те спортске манифестације организовано је и Универзитетско првенство Србије у кросу на 10 километара.

У главној полумаратонској трци међу сениоркама победила је професионална војникиња Мариана Чегар Лукић из Војне академије, у трци сениора се на друго место пласирао старији водник Горан Чегар, такође из Академије, док је трећепласирани био потпоручник Драган Докмановић из Гарде. Екипа Министарства одбране и Војске Србије остварила је екипну победу.

Током трке у кросу победу је однела потпоручница Невена Јовановић из Гарде, испред кадеткиња Академије Биљане Кањерић и Мирјане Ковачић. Најуспешнији међу кадетима био је Горан Антонијевић, који је заузео четврто место. Прва три места на Универзитетском првенству екипно су освојили кадети Војне академије. ■

Бронзана медаља у оријентирингу

77

На Првенству југоисточне Европе у оријентирингу, које је одржано средином септембра у Крушевцу, за репрезентацију Србије наступили су припадници Војске Србије – капетани Блажо Максимовић и Дејан Поповић, поручник Жељко Ђорић, иначе пилоти хеликоптера. Такмичење је окупило 15 земаља и више од 600 спортиста. Одвијало се четири дана, у четири дисциплине – кратка, дуга и средња дистанца, те финална трка у конкуренцији штафета.

Дејан Поповић заузео је треће место у краткој дистанци, Блажо Максимовић се пласирао на шесту позицију у дугој дистанци, док су капетан Дејан Поповић и поручник Жељко Ђорић заузели пето и шесто место у средњој дистанци, у појединачној конкуренцији. Штафета репрезентације Србије пласирала се на трећу позицију. ■

Међународна војна трка

На међународној војној трци „20 километара Париза“, коју је организовало Министарство одбране Француске, наступила је екипа Министарства одбране и Војске Србије. Представнике наше земље – мајора Александра Нешевског из Војне академије, капетана Дејана Поповића из ВиПВО, професионалне војнике Мирка Станковића из Команде за обуку и Ксенију Бубњевић из ВиПВО – предводио је потпуковник Драган Тодоров.

Такмичење у Паризу окупило је репрезентације оружаних снага девет земаља. Наши представници заузели су екипно четврто место, док је Ксенија Бубњевић у појединачној женској конкуренцији такође заузела четврту позицију. Најуспешнији такмичар био је капетан Дејан Поповић. ■

Припремио Горан ЧЕГАР

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

**Управа за кадрове
расписује**

**ИНТЕРНИ
КОНКУРС**

за попуњу формацијских места војних представника при Организацији за европску безбедност и сарадњу у Бечу и Организацији за забрану ширења хемијског оружја у Хагу Сектора за политику одбране Министарства одбране Републике Србије

1. војни представник при Организацији за европску безбедност и сарадњу (OEBS) у Бечу, Република Аустрија, ФЧ потпуковника, ПГ 9, ВЕС 31098 и

2. војни представник при Организацији за забрану ширења хемијског оружја (OPCW) у Хагу, Холандија, ФЧ потпуковника, ПГ 9, ВЕС 31098.

**ОПШТИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА
ДА ИСПУЊАВАЈУ:**

– да су кандидати професионална војна лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије.

– да кандидати испуњавају све прописане услове за постављење на дужност предвиђене чланом 18. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС“, бр. 112/08, 9/09 и 17/10).

**ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ
ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:**

– да су кандидат и чланови његове уже породице држављани Републике Србије и то најмање три године, и да не поседују држављанство друге државе;

– да је кандидат здрав и способан за обављање дужности у иностранству;

– да кандидат има одговарајућу стручну спрему за постављење на формацијско место утврђено формацијом војног представништва;

– да је кандидат обављао дужност на формацијском месту чина потпуковника;

– да је кандидат у браку и да са собом води супружника у иностранство;

– да кандидат поседује возачку дозволу и да активно вози;

– да кандидат поседује безбедносни сертификат за рад у војном представништву;

– да кандидат у години када конкурише нема више од 50 година живота;

– да кандидат није обављао дужност у војним представништву за коју конкурише;

– да кандидат има последње две службене оцене „одличан“;

– да кандидат познаје енглески језик на нивоу STANAG 2 или другог степена Војне академије и виши;

– да кандидат поседује ECDL сертификат за познавање рада на рачунару;

– да супружник кандидата за дужност војног представника познаје енглески језик на нивоу STANAG 1111 или виши;

– да по повратку са дужности у иностранству прихвата да буде постављен на дужност по потреби службе.

**УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ
ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:**

– попуњен упитник за конкурс на дужност у војном представништву;

– попуњен упитник за безбедносну проверу;

– мишљење, предлог и сагласност начелника сектора, самосталне управе и команданта оперативног нивоа односно организацијске јединице ГШ ВС и сагласност начелника Генералштаба Војске Србије за лица из састава Војске Србије;

– оверену фотокопију дипломе о завршеној школи;

– оверене фотокопије последње две службене оцене;

– оверен Картон основних личних података;

– лекарско уверење о здравственој способности за кандидата и за чланове породице;

– уверење о познавању енглеског језика;

– уверење надлежног органа да кандидат није кажњаван и да се не води кривични поступак против кандидата и чланова породице;

– извод из казнене евиденције надлежног органа за кандидата и чланове породице;

– извод из матичне књиге венчаних не старији од шест месеци;

– уверење о држављанству за кандидата и чланове породице;

– оверену фотокопију возачке дозволе,

– изјаву кандидата да по повратку са дужности пристаје на распоред и постављење по потреби службе.

Напомена:

образца Упитник за дужност кандидати могу добити у Управи за кадрове Сектора за људске ресурсе;

обрасце Упитник за основну безбедносну проверу, Додатак „А“ за потпуну безбедносну проверу, Додатак „Б“ за посебну безбедносну проверу и Сагласност за безбедносну проверу кандидати могу наћи у „Службеном војном листу“, број 18 од 30. јуна 2010. године (прилози број 1 и 4).

Надлежни руководиоца је дужан да кандидату изда документ са својим ставом, без обзира на то да ли је позитиван или негативан.

Фотокопије и документа из службених евиденција оверава надлежни персонални орган јединице, односно установе у којој је кандидат на служби.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријаву на конкурс, са приложеним доказима о испуњености услова, доставити Сектору за политику одбране Министарства одбране Републике Србије најкасније до 15. новембра 2011. године.

Кандидати ће се рангирати према Одлуци о посебним критеријумима за пријем на рад у Војна представништва Републике Србије („Службени војни лист“ број 20/10).

Допунске информације у вези са конкурсом могу се добити на војни телефон број 32–520 и 23–056. ■

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем у професионалну војну службу
у својству подофицира
на неодређено време

На основу члана 24. став 1. Уредбе о пријему у професионалну војну службу („Службени гласник Републике Србије“ бр. 112/08 и 34/10), Генералштаб Војске Србије расписује интерни конкурс за пријем у професионалну војну службу, у својству подофицира на неодређено време, за следеће формацијско место:

- инструктор падохоранац у 2. одељењу 2. вода наставног Чете за обуку падохоранске 63. падохоранског батаљона Специјалне бригаде Копнене војске, ФЧ старијег водника, ФВЕС 21135, ФПГ 19, место службовања Ниш, 1 извршилац.

УСЛОВИ КОНКУРСА:

Могу конкурисати подофицири на одређено време из Војске Србије и Министарства одбране Републике Србије, који испуњавају следеће опште и посебне услове:

а) Општи услови

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за падохоранца, што се утврђује налазом надлежне војнолекарске комисије,
- да има најмање IV степен стручне спреме,
- да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци.

б) Посебни услови

- да је у војној служби у својству подофицира на одређено време провео најмање шест година,
- да поседује војнопадохоранско звање „млађи инструктор падохоранства“,
- да обавља падохоранску службу,
- да је у падохоранској јединици провео најмање шест година,
- да су му последње две службене оцене најмање „врло добар“
- да је безбедносно проверен и да нема безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије и

- да је на редовној провери обучености испунио прописане норме за Специјалну бригаду.

Начин конкурисања:

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса достављају Управи за људске ресурсе (Ј-1) ГШ ВС редовним путем преко команде своје јединице, следећа документа:

- пријаву са биографијом, у којој обавезно навести контакт телефон;
- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини),
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини),
- доказ о стеченом образовању (оригинал диплома – уверење о завршеној школи или фотокопија оверена у суду или општини),
- уверење од надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци,
- препоруку старешине на положају команданта батаљона, њему равном или вишем положају
- доказ о војнопадохоранском звању,
- оверене копије последње две службене оцене (оверава ВП)
- потврду да је кандидат на редовној провери обучености испунио прописане норме за Специјалну бригаду и
- оверен картон основних и личних података КОЛП-1.

Документа која се прилажу уз пријаву, са изузетком извода из матичне књиге рођених, уколико је на новом обрасцу, не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

Непотпуне и неблагоприятне молбе неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидатима који не буду изабрани.

Пријаве на конкурс са наведеним документима достављати путем поште на адресу:

Генералштаб Војске Србије
Управа за људске ресурсе (Ј-1)
Улица незнаног јунака 38, 11 000 Београд
са назнаком „за пријем лица на конкурс“

Непотпуне и неблагоприятне молбе неће бити разматране.

Рок за подношење пријава је 30 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Све информације везане за конкурс могу се добити на тел. 29-436 или 29-319. ■

ЦЕНЕ

У ВОЈНИМ ОДМАРАЛИШТИМА

за индивидуалне госте

за Нову годину и зиму

2012.

Цене аранжмана од 24. 12. 2011. до 14. 07. 2012. у свим објектима БУ „Тара“ – хотелима на Тари „Оморика“, „Бели бор“ и депандансу „Јавор“ и хотелу „Бреза“ у Врњачкој Бањи, остале су на нивоу цена у 2011. години.

Цене новогодишњих аранжмана за дочек Нове 2012. у хотелима „Оморика“ и „Бреза“ исте су као за дочек 2011. године, а у хотелу „Бели бор“ цене новогодишњих аранжмана умањене су за 20 посто.

Посебну погодност је за децу до 12 година, за коју нема обавезе плаћања свечане вечере за дочек Нове 2012. и репризе новогодишњег програма.

У хотелу „Бели бор“ боравак другог детета до 10 година, са родитељи-ма, бесплатан је без обзира на структуру собе и дужину боравака.

Боравци од 3 до 6 дана могу се платити у 4 рате, а боравци од 7 и више дана у 7 рата.

Током зимске сезоне, ски лифтови и остали садржаји биће на располагању гостима.

Гостима који желе да науче да скијају, ВУ „Тара“ обезбеђује опрему и инструкторе скијања.

ВОЈНИ ТУРИСТИЧКИ СЕРВИС
Београд, Ресавска 32а

тел. 011/2636-535
тел. 32-01-887; 32-03-342
fax 011/36-16-155

ПРИЈАВА ЗА АРАНЖМАН

НАЗИВ ОДМАРАЛИШТА					
МЕСТО					
ХОТЕЛ / ОБЈЕКАТ					
➤ ТЕРМИН	од	до	или од	до	
➤ ТИП СОБЕ					
Презиме и име	Остала имена за пријаву		Година рођења	Средство	
Адреса					
Број телефона		у стану:		на послу:	
Услуга		Превоз		Ски пас	
Пансион	Полупансион	ДА	Број особа:	ДА	одрасли: деца:
		НЕ		НЕ	
Деца до 10 година имају попуст на цену и то:					
➤ А) 30 %		користе посебан лежај и храну / уписати број деце:			
➤ Б) 50 %		користе храну / уписати број деце:			
Дете до 3 године		ако не користи лежај и храну не плаћа услуге боравака, изузев осигурања			
Статус корисника аранжмана (заокружити)		1) Професионална војна лица; 2) Цивилна лица у Војсци и МО; 3) Војни пензионери; 4) Породични пензионери; 5) Цивилна лица; 6) Странци			

Датум пријаве:

Потпис подносиоца пријаве:

Цене новогодишњег аранжмана за 2012. годину

Хотел „Оморика“ Тара

Тип собе	Период примене цена					
	Од 31.12.2011. до 02.01.2012. год.		Од 30.12.2011. до 02.01.2012. год. Или 31.12.2011. до 03.01.2011. год.		Од 30.12.2011. до 03.03.2012. год.	
	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници
1/4	12.743,00	13.746,00	14.069,00	15.345,00	16.159,00	17.875,00
1/3	13.290,00	14.430,00	14.765,00	16.215,00	17.095,00	19.045,00
1/2	13.746,00	15.000,00	15.345,00	16.940,00	17.875,00	20.020,00
1/2Т	14.202,00	15.570,00	15.925,00	17.665,00	18.655,00	20.995,00
1/Дуп.	13.746,00	15.000,00	15.345,00	16.940,00	17.875,00	20.020,00
1/1	14.840,00	16.368,00	16.737,00	18.680,00	19.747,00	22.360,00
1/1Т	15.342,00	17.007,00	17.375,00	19.492,00	20.605,00	23.454,00
1/Ап	16.300,00	18.192,00	18.593,00	21.000,00	22.243,00	25.480,00
1/Апп	20.221,00	23.322,00	23.581,00	27.525,00	28.951,00	34.255,00

Хотел „Јавор“ Тара

1/2	12.652,00	13.632,00	13.953,00	15.200,00	16.003,00	17.680,00
1/1	13.518,00	14.658,00	15.055,00	16.505,00	17.485,00	19.435,00

Хотел „Бели бор“ Тара

1/2	7.016,00	8.048,00	8.530,00	9.820,00	10.810,00	12.530,00
1/1	7.928,00	9.128,00	9.670,00	11.170,00	12.330,00	14.330,00

Хотел „Бреза“ Врњачка Бања

Тип собе	Период примене цена					
	Од 31.12.2011. до 02.01.2012. год.		Од 30.12.2011. до 03.01.2012. год. Или 31.12.2011. до 03.01.2012. год.		Од 30.12.2011. до 03.03.2012. год.	
	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници
1/3	12.220,00	13.180,00	13.830,00	15.030,00	16.440,00	18.040,00
1/2 Ф	12.700,00	13.900,00	14.430,00	15.930,00	17.240,00	19.240,00
1/2 К	12.700,00	13.900,00	14.430,00	15.930,00	17.240,00	19.240,00
1/1 К	13.180,00	14.380,00	15.030,00	16.530,00	18.040,00	20.040,00
1/1 Ф	13.180,00	14.380,00	15.030,00	16.530,00	18.040,00	20.040,00
1/АП	14.620,00	16.060,00	16.830,00	18.630,00	20.440,00	22.840,00
1/АПШ	16.540,00	18.460,00	19.230,00	21.630,00	23.640,00	26.840,00

Цене пансиона и полупансиона

Хотел „Оморика“ Тара

Тип собе	Врста услуга	Период примене цена									
		Од 24.12. до 30.12.2011.		30.12.2011. до 15.01.2012.		Од 15.01. до 03.03.2012. год.		Од 03.03 до 07.04.2012. год.		Од 07.04. до 14.07.2012.	
		Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници
1/4	Полупансион	1.700,00	2.050,00	2.010,00	2.450,00	1.700,00	2.050,00	1.650,00	1.950,00	1.700,00	2.050,00
1/3	Полупансион	1.800,00	2.200,00	2.250,00	2.750,00	1.800,00	2.200,00	1.700,00	2.050,00	1.800,00	2.200,00
1/2	Полупансион	2.000,00	2.450,00	2.450,00	3.000,00	2.000,00	2.450,00	1.800,00	2.200,00	2.000,00	2.450,00
1/2Т	Полупансион	2.200,00	2.700,00	2.650,00	3.250,00	2.200,00	2.700,00	2.000,00	2.450,00	2.200,00	2.700,00
1/Дуп.	Полупансион	2.000,00	2.450,00	2.450,00	3.000,00	2.000,00	2.450,00	1.800,00	2.200,00	2.000,00	2.450,00
1/1	Полупансион	2.500,00	3.050,00	2.930,00	3.600,00	2.500,00	3.050,00	2.300,00	2.800,00	2.500,00	3.050,00
1/1Т	Полупансион	2.700,00	3.330,00	3.150,00	3.880,00	2.700,00	3.330,00	2.500,00	3.050,00	2.700,00	3.330,00
1/Ап	Полупансион	3.200,00	3.850,00	3.570,00	4.400,00	3.200,00	3.850,00	3.000,00	3.600,00	3.200,00	3.850,00
1/Апп	Полупансион	4.600,00	5.800,00	5.290,00	6.650,00	4.600,00	5.800,00	4.400,00	5.500,00	4.600,00	5.800,00

Хотел „Јавор“ Тара

1/2	Полупансион	1.760,00	2.150,00	1.970,00	2.400,00	1.760,00	2.150,00	1.760,00	2.150,00	1.760,00	2.150,00
1/1	Полупансион	2.080,00	2.550,00	2.350,00	2.850,00	2.080,00	2.550,00	2.080,00	2.550,00	2.080,00	2.550,00

Хотел „Бели бор“ Тара

1/2	Пансион	1.760,00	2.150,00	2.170,00	2.600,00	1.760,00	2.150,00	1.760,00	2.150,00	1.760,00	2.150,00
1/1	Пансион	2.080,00	2.550,00	2.550,00	3.050,00	2.080,00	2.550,00	2.080,00	2.550,00	2.080,00	2.550,00

Хотел „Бреза“ Врњачка Бања

Тип собе	Врста услуга	Период примене цена									
		Од 24.12. до 30.12.2011.		30.12.2011. до 03.01.2012.		Од 03.01. до 15.01.2012. год.		Од 15.01. до 31.03.2012. год.		Од 31.03. до 30.04.2012.	
		Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници
1/3	Полупансион	1.560,00	1.950,00	2.500,00	2.900,00	1.650,00	2.050,00	1.500,00	1.850,00	1.500,00	1.890,00
1/2 Ф	Полупансион	1.640,00	2.050,00	2.700,00	3.200,00	1.700,00	2.100,00	1.550,00	1.900,00	1.600,00	1.950,00
1/2 К	Полупансион	1.680,00	2.100,00	2.700,00	3.200,00	1.850,00	2.300,00	1.700,00	2.100,00	1.750,00	2.150,00
1/1 К	Полупансион	1.840,00	2.300,00	2.900,00	3.400,00	1.950,00	2.400,00	1.800,00	2.200,00	1.800,00	2.250,00
1/1 Ф	Полупансион	1.920,00	2.400,00	2.900,00	3.400,00	2.450,00	3.100,00	2.350,00	2.900,00	2.400,00	2.990,00
1/Ап	Полупансион	2.480,00	3.100,00	3.500,00	4.100,00	3.300,00	4.100,00	3.150,00	3.900,00	3.200,00	3.990,00
1/Апп	Полупансион	3.280,00	4.100,00	4.300,00	5.100,00	3.600,00	4.500,00	3.450,00	4.300,00	3.600,00	4.490,00

Од 30.04. до 30.05.2012. год.		Од 30.05. до 14.07.2011. год.	
Припадници МО и ВС	Остали корисници	Припадници МО и ВС	Остали корисници
1.600,00	1.950,00	1.600,00	1.990,00
1.650,00	1.990,00	1.750,00	2.190,00
1.750,00	2.190,00	1.850,00	2.290,00
1.850,00	2.290,00	1.900,00	2.390,00
2.550,00	3.190,00	2.650,00	3.290,00
3.450,00	4.290,00	3.500,00	4.390,00
3.750,00	4.690,00	3.900,00	4.890,00

За све информације
обратите се:

Хотел „Оморика“,
тел. 031/ 593-901,
593-530, fax 862-551

Хотел „Бели бор“.
тел. 031/ 593-598,
593-852

e-mail: planinatara@ptt.rs
www.hotelitara.com

Хотел „Бреза“,
Врњачка Бања,
тел. 036/ 602-144,
fax 612-401

e-mail:
info@hotelbreza.rs
www.hotelbreza.rs

Војнотуристички
сервис, Београд,
Ресавска 34а,
тел. 011/ 2636-535,
3201-888,
fax 3616-155

**ИЗВРШИТЕ
РЕЗЕРВАЦИЈУ НА
ВРЕМЕ!**

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

**НЕПРИЗНАВАЊЕ
АУТОРИТЕТА**

**Вера – Смеслов
Барселона, 1990.**

1. д4 д5 2. ц4 ц6 3. Сц3 Сф6 4. цд5

Бивши светски првак Смеслов има бољи рејтинг за читавих 85 поена и бира једну ређу варијанту Словенске одбране. Млади Кубанац не признаје бивше ауторитете и, као што ће се видети, игра на победу.

4.. цд5 5. Лф4 Сц6 6. е3 е6

Рибли је против Лотијеа на Олимпијади у Новом Саду играо 6... а6 и држао равнотежу.

7. Лд3 а6 8. Тц1 х6
Ексшампион примењује новост, јер се ту наводи 8... Ле7.

9. Де2! Лд6 10. Лд6 Дд6 11. ф4!
Пратећи девети потез белог и овај нападачки учинили су да бели већ стоји нешто боље.

11.. г5 12. г3!
Било би слабо 12. Сф3? због 12... гф4 13. 0-0 фе3 14. Се5 Се5 15. де5 Де5 16. Дф3 Ке7 с брзим сломом белог.

12.. гф4 13. гф4 Лд7 14. Сф3 Тг8 15. Се5 Де7 16. Кд2!

Види се да бели није прелетео „Велику бару“ само тек онако, већ жели да надигра чувеног Смеслова и то чини успешно!

16. Тц8 17. Тхг1 Тг1 18. Тг1 Дб4

19. Кц1 Ке7 20. Де1

Идеја је пребацивање Даме на х4. Бели стоји боље, јер су на табли видљиве слабости црне позиције и многобројне претње белих фигура.

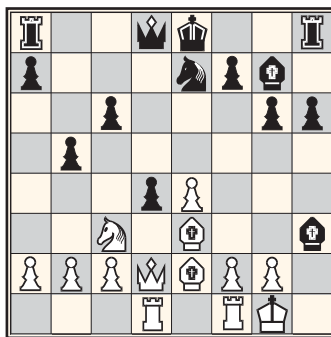
20... Ле8 21. Кб1

„Тихи потез“. Сода 21... Дх4 није ишло због 21... Се5 22. фе5 Тц3! 23. бц3 Дц3 24. Лц2 Де3

21... Да5 22. а3 Сб8

Са идејом 23. Дх4 Сбд7

23. ф5! еф5 24. Лф5 Тц7 25. е4 де4 26. Ле4 Дб6

Бели: Кб1, Де1, Тг1, Ле4, Сц3, Се5, а3, б2, д4, х2

Црни: Ке7, Дб6, Тц7, Ле8, Сб8, Сф6, а6, б7, ф7, х6

РЕКЛИ СУ...

Ја не играм шах, него се у шаху борим. Због тога ја сједињујем стратегију са тактиком, фантазију са науком, комбинацију са позиционом борбом, при чему настојим удовољити свакој датој позицији.

А. Аљехин

27. Лц6!!

Неочекивани удар. Ако црни узме скакачем или пешаком губи даму после 28... Сц4.

27...Лц6

Смеслов је ипак узео, јер је израчунао да би после 27..... Кф8 28. Ле8 Се8 (28.. Ке8 29. Сц6 Кд7 30. Сб8 Кц8 31. Тг8!) 29. Сд5 Дд4 30. Сц7 Сц7 31. Тф1 био слабији.

28. Сц6

Никако 28. Сц4? Ле4!

28. Кф8 29. Сб8 Дд4 30. Дг3 Тц5 31. Тд1 Де5 32. Де5 Те5 33. Сд7 Сд7 34. Тд7 Тх5 35. Тд2 Кг7 36. Кц2 Тх3 37. Тф2 х5 38. Се4 1:0

Припремио

Раде Милосављевић, мајстор Фиде

„ЦРНИ“ ИЛИ „ЦРНА“

Коментатори и данас нису начисто с тим да ли је исправније написати „црни стоји боље“ или „црна стоји боље“ у партијама када црне фигуре има жена. То питање је било покренуто пре неких тридесетак година, када су извесни језички стручњаци сматрали да је у том случају боље употребити реч „црна“, пошто је реч о именици женског рода. Тој се тези, међутим супротставио мајстор и публициста Срећко Недељковић, који је тврдио да „црн није играч, него је црн фигура којим играчи управљају“, па је према томе небитно да ли фигурама „управља“ мушкарац или жена. Дакле, шахисти су прихватили да је исправније писати „црни стоји боље“, с обзиром на то да на Недељковићев текст није било реплике.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16	
17									18										19			
○		20									21										22	
23				24									25									
26						27								28								
29								30									31					
32										33										34		
35			36									37										
38					39								40									
41							42								43							
44										45										46		
○		47										48									○	
49				50									51									

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: персонал, психопат, реч, у, издашека, посисати, а, СЛП, Браманте, етатизам, талар, кангариф, сутони, оверачи, датирати, Амор, лајтнанти, Атињанин, НИЈ, ОА, канцелар, кератитис, веза, Тесалија, Атакама, станар, Тројанац, Рабат, табакане, паравани, Ани, в, а ла турка, кларинет, с, ОНТ, директно, низати се.

Припремио Жарко ЋОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Шесточлани музички састави, 18. Вршити посипање, 19. Енглеска мера за дужину, 20. Становници Анкарана, 21. Припадник западногерманског народа (у Белгији), 23. Одбојкашки савез Србије (скр.), 24. Главни град Валенције (у Шпанији), 25. Жена која нариче, 26. Смеса шљунка, воде и цемента, 27. Становници Мостара, 28. Пркосан, инатљив, 29. Окаменотине, фосили, 30. Чувар тамнице, 31. Име глумца Броснана, 32. Врач, пророк (лат.), 33. Наказа, ругоба, 34. Атлетски клуб (скр.), 35. Ауто-ознака Аранђеловца, 36. Непоуздана особа, врдалама, 37. Говорничка вештина (лат.), 38. Врста меке коже (за рукавице), 39. Романсијерка Јара („Јан Непомуцки“), 40. Ситан бисер, бисерић, 41. Со калајне киселине (хем.), 42. Тротинети, 43. Вучена меница (трг.), 44. Највише језеро у Јужној Америци, 45. Писац есеја, 46. Научноистраживачки рад (скр.), 47. Становник Книна, 48. Становник Ластова, 49. Име ТВ водитељке Киш, 50. Фигуративно изражавање, 51. Плафон, строп.

УСПРАВНО:

1. Стил у пливању, 2. Предграђе Ријеке, 3. Символ калаја, 4. Производ ткања (мн.), 5. Етиопијска авио-компанија, 6. Стихови од три стопе (грч.), 7. Макар, премда, 8. Енглеска јединица мере за запремину, 9. Која је као сфера, лоптаста, 10. Символ иленијума, 11. Изазивач панике, 12. Узвик чуђења, 13. Одредити тежину таре, 14. Место у Немачкој, 15. Штуцати, 16. Легитимација члана клуба, 18. Чудно, особено, 19. Шпекулант (стр.), 20. Изазивати секирацију некоме, 21. Који је тамне косе, 22. Подстицати ватру, 24. Становник Омиша, 25. Врста јестиве биљке, водопија, 27. Навијање лозе, 28. Стручњак за арабистику, 30. Назив нашег магазина, 31. Достављање, допрема, 33. Начињено од лима, 34. Становници Ирана, 36. Женка патка, 37. Абелова имењакиња и бела топола (бот.), 39. Мушко име, Аћим, 40. Зелени део биљке, 42. Категорија (скр.), 43. То вљење, 45. Десето. и 25. слово азбуке, 46. Академија наука (скр.).

МЕДИЈА ЦЕНТАР

ОДБРАНА

АРСЕНАЛ МАГАЗИНА ОДБРАНА:

- Десет специјалних прилога.
- Преглед најновијих достигнућа војне технике у свету и код нас.
- О савременом оружју: оклопним борбеним возилима, хаубицама, авионима, хеликоптерима, беспилотним летелицама, сателитима, бродовима, подморницама,
- Из пера познавалаца, конструктора, испитивача, новинара.
- Развој, техничке карактеристике, борбена употреба, али и историја.
- Опремање армија света.

Цена :

- Појединачни број 400,00 динара
- Два броја 700,00 динара
- Три броја 1.000,00 динара
- Четири броја 1.300,00 динара
- Пет бројева 1.600,00 динара

НАРУЦБЕНИЦА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс : 011 / 3241-363
Жиро-рачун : 840 – 312849 – 56

Наручујем следеће бројеве „Арсенала“:

у укупној вредности од _____ динара.

Издања се плаћају унапред.

Послати доказ о уплати целокупног износа, након чега испоручујемо издања.

Купљена издања биће достављена путем *Посће експреса*, на терет купца.

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања: Улица и број _____

Место _____ Телефон _____

Потпис наручиоца _____

OVE JESENI NA VAŠOJ TELEVIZIJI

www.studiob.rs

ВОЈСКА СРБИЈЕ

Пријави се! ☎ 011 20 63 432

www.mod.gov.rs

КО СМЕ ТАЈ МОЖЕ...

БУДИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ

www.budiprofesionalac.rs

